

Agjensioni për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional
Republika e Maqedonisë

RAPORT

për gjendjen në financimin kapital të
sigurimit pensional 2015

Shkup, Maj 2016

Stiv Naumov 100, 1000 Shkup, Republika e Maqedonisë

Tel/Fax: (+389-2) 3224 229; 3166 452

www.mapas.mk

Përmbajtja

Fjala hyrëse	3
MAPAS, misioni dhe vizioni	6
1 Një vështrim i shkurtër i situatave në botë dhe trendeve në sferën e pensioneve, me theks në sfinancimit kapital të sigurimit pensional	7
2 Struktura e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë	11
2.1 Përshkrimi i sistemit pensional	12
2.2 Roli i financimit kapital të sigurimit pensional	13
2.3 Infrastruktura ishtitucionale e financimit kapital të sigurimit pensional	14
3 Ndryshime dhe plotësime në ligjet dhe aktet nënligjore që rregullojnë sfinancimit kapital të sigurimit pensional	17
4 Të dhëna për punën financiare të shoqërive pensionale	19
4.1 Të ardhura dhe shpenzime të shoqërive pensionale për vitin 2015	20
4.2 Rezultati financiar i shoqërive pensionale	23
4.3 Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale	23
4.4 Indikatorët	24
5 Informacione për fondet pensionale të detyruara	25
5.1 Anëtarësia në fondet pensionale të detyruara	26
5.2 Kontributet në fondet pensionale të detyruara	28
5.3 Kontributet në fondet pensionale të detyruara	29
5.4 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve pensionale të detyruara	31
5.5 Buxheti neto, njësia llogaritare dhe norma e kontributit të fondeve të detyruara pensionale	35
5.6 Kompensime tek fondet e detyruara pensionale	39
5.7 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyruar i financimit kapital pensional	41
6 Informacione për fondet vullnetare pensionale	42
6.1 Qëllimi i sigurimit vullnetar financimit kapital pensional	43
6.2 Anëtarësia në fondet vullnetare pensionale	43
6.3 Transferimi i anëtarit nga një llogari në tjetrën në fondin e njëjtë pensional vullnetar ose në një tjetër	45
6.4 Kontributet në fondet vullnetare pensionale	46
6.5 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve pensionale vullnetare	46
6.6 Buxheti neto, njësia llogaritare dhe norma e kontributit të fondeve vullnetare pensionale	50
6.7 Kompensime tek fondet vullnetare pensionale	54
6.8 Pagesa e kompensimeve pensionale nga sigurimi vullnetar i financimit kapital pensional	55
7 Marketingu dhe agjentët e shoqërive pensionale	56

Fjala hyrëse

Të nderuar,

Është një nder dhe kënaqësi e veçantë T'ju prezantoj përfitimet e funksionimit të suksesshëm të komponentës private të sistemit pensional të Republikës së Maqedonisë (RM). Me mbylljen e vitit 2015 ne shënuam një dekadë të funksionimit të sigurimit pensional financimit kapital . Funksionimi dhjetëvjeçar i shtyllës së

dytë dhe funksionimi gjashtëvjeçar i shtyllës së tretë dhanë rezultatet që mund të shihen në detaje në raportin e dhjetë – raportin e jubileut lidhur me gjendjen e sigurimit pensional financimit kapital , i përgatitur nga Agjensioni për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional- MAPAS.

Në mbështetje të Ligjit të sigurimit të financimit kapital pensional, MAPAS ka për detyrë një herë në vit të përgatis dhe publikoj raport mbi gjendjen e sigurimit të financimit kapital pensional në RM. Raporti përgatitet në Sektorin e hulumtimit dhe bashkëpunimit midis institucioneve dhe të njëjtin e miraton Këshilli i ekspertëve të MAPAS. Raporti përmban përshkrimin e karakteristikave të financimit kapital të sigurimit pensional, të dhëna për sigurimin e financimit kapital pensional, vlerësim të ekzekutimit të rregullave në sferën e financimit kapital të sigurimit pensional dhe të dhëna të tjera që lidhen me këtë sigurim, të përpiluara në shtatë kapituj.

Në raport fillimisht është përfshirë ajo pjesë që i kushtohet situatave në botë në sferën pensionale, me theks të posaçëm në financimin kapital të sigurimit pensional. Më tej vijon përshkrimi i karakteristikave të sistemit pensional, i cili si rezultat të reformave paraqet një kombinim sigurimesh mbi bazën e solidaritetit të gjeneratave dhe sigurimit të financimit kapital pensional– më konkretisht, ka komponentë publike dhe private. Më tutje jepet një vështrim i shkurtër i ndryshimeve më thelbësore të ligjeve dhe akteve nënligjore të sigurimit pensional të financimit kapital . Këtë vit ndryshimet më të rëndësishme janë bërë në Rregulloret që rregullojnë sferat e kontrollit, raportimit, marketingut, transferimit të mjeteve etj., ndryshime me të cilat u zgjërua objekti i kontrollit institucional të shoqërive pensionale, me kontrollimin e realizimit të masave dhe veprimeve që kanë të bëjnë me parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit, u ndryshuan formularët e raporteve lidhur me kursimet pensionale, duke pasur për qëllim kuptimin e tyre më të mirë nga ana e anëtarëve dhe gjithashtu i thjeshtësua dhe saktësua procedura e ndarjes së mjeteve në favor të trashëgimtarëve, pas vdekjes së anëtarëve të fondeve pensionale të detyruara.

Më tej, janë përfshirë edhe të dhëna dhe informacione për aktivitetet financiare të dy shoqërive pensionale. Që të dy shoqëritë pensionale e mbyllën vitin 2015 me rezultate financiare pozitive.

Me pjesën më të madhe të raportit janë dhënë informacione dhe analiza voluminoze për punën e katër fondeve pensionale (dy të domosdoshme dhe dy vullnetare). Këto të dhëna dhe informata janë paraqitur në kapitujt pesë dhe gjashtë.

Në vitin 2015 numri i anëtarëve në shtyllën e dytë u rrit me 8,6% në raport me vitin 2014 dhe arrin rreth 405.000 anëtarë, që përbën rreth 73% të numrit të përgjithshëm të të siguarve në Fondin e SPIM. Moshë mesatare e anëtarëve në shtyllën e dytë është 34 vjeç. Gjatë vitit 2015 në shtyllën e dytë u paguan rreth 5,1 miliardë denarë, të cilat së bashku me mjetet e akumuluar u investuan konform normave ligjore. Vlera e mjeteve të fondeve pensionale të detyruara, më 31.12.2015, në raport me 31.12.2014, u rrit rreth 21% duke arritur 40 miliardë denarë, që përbën rreth 13% nga PVB të Republikës së Maqedonisë. Portofoli investues i fondeve të detyruara pensionale përbëhet nga investime vendase që përfshijnë edhe letrat me vlerë shtetërore (60%), depozitave (7%) dhe aksioneve (3%), si edhe investimet jashtë vendit që përfshijnë aksione (5%) të fondeve investuese (22%) dhe një pjesë shumë e vogël të obligacioneve shtetërore (0.21%). Njësia llogaritare e të dy fondeve të obligueshme pensionale ka pësuar një rritje gjatë vitit 2015. Si rezultat i punës së fondeve të obligueshme pensionale gjatë periudhës shtatë vjeçare 2009 – 2015 u realizua një e arritur mesatare vjetore prej 7,49%, përkatësisht 6,08% në shumë reale. Gjatë vitit 2015 u regjistruan rreth 230

pagesa të fondeve pensionale të detyruara. Në numrin më të madh të rasteve, kjo i atribuohet pensioneve familjare të realizuara nga ana e anëtarëve të familjes së një personi të vdekur në shtyllën e dytë dhe pensioneve të detyruara invalide të realizuara nga ana e anëtarëve të shtyllës së dytë, për shkak të mjeteve të tyre të akumuluar të transferuara në Fondin e SPIM, i cili paguan pensionin familjar, përkatësisht invalidor. Krahas saj, kishte edhe pagesa të mjeteve të trashëguara nga llogaritë individuale të pjesëtarëve të vdekur të shtyllës së dytë, si edhe pagesa të vetme të personave që nuk kishin fituar të drejtën për pensionin e pleqërisë.

Në vitin 2015 numri i anëtarëve të shtyllës së tretë u rrit për 6% në raport me vitin 2014 dhe arriti rreth 21.750 anëtarë, prej të cilëve 68% janë pjesë e skemës pensionale me llogari profesionale. Anëtarët e shtyllës së tretë mesatarisht janë më të moshuar në raport me anëtarët e shtyllës së dytë, përkatësisht moshë mesatare e anëtarëve të shtyllës së tretë është 43 vjet. Gjatë vitit 2015 në shtyllën e tretë u paguan rreth 217 milionë denarë, që së bashku me mjetet e akumuluar u investuan konform normave ligjore.

Vlera e mjeteve të fondeve pensionale vullnetare, më 31.12.2015 arriti deri në 0,7 miliardë denarë, që përbën rreth 13% të PVB të RM. Portofoli investues i fondeve pensionale vullnetare, ashtu si edhe portofoli i fondeve të detyruara pensionale përbëhet nga investime vendase, që përfshijnë letra me vlerë (49%), depozitave (12%) dhe aksioneve (10%), si edhe investimet jashtë vendit që përfshij në aksione (5%) dhe pjesë në fondet investuese (23%). Njësia llogaritare e të dy fondeve pensionale vullnetare ka vërejtur një rritje gjatë vitit 2015. Si rezultat i punës së fondeve vullnetare pensionale gjatë periudhës gjashtëvjeçare 2010 – 2015 u realizua një arritje vjetore në shumë nominale, në një volum nga 6,16% deri në 6,56%, përkatësisht arritje vjetore në shumë reale, në një volum nga 4,25% deri në 4,64%. Në vitin 2015 u realizuan rreth 170 pagesa të kompensimeve invalide nga shtylla e tretë. Pjesa më e madhe e pagesave janë pagesa në rastet e pleqërisë me tërheqje të vetme të mjeteve, ndërsa një pjesë e vogël janë pagesa për rastet e vdekjes, në emër të një anëtar të shtyllës së tretë, me pagimin e trashëgimisë. Në vitin 2015 u pagua edhe një kompensim pensioni – një pagesë e vetme në rast invaliditeti. Gjithashtu, në vitin 2015 filluan të paguhen kompensimet pensionale nëpërmjet pagesave të përsëritura të dy anëtarëve me llogari profesionale.

Kapitulli i fundit i dedikohet marketingut dhe agjencive të shoqërive pensionale. Për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve aktualë dhe të ardhshëm dhe të anëtarëve në pension të financimit kapital të sigurimit pensional dhe për shkak të sigurimit fer dhe informimit objektiv të opinionit, marketingu bëhet në një mjedis të rregulluar, sipas ligjeve dhe akteve nënligjore. Gjatë vitit 2015 u organizuan dhe u realizuan provime për agjentët në dy sesione provimesh, ku 71% të kandidatëve prezentë morën provimin. Gjatë vitit 2015, vazhdimisht u kryen regjistrime dhe rinovimi vjetor i regjistrimit të agjentëve. Një pjese agjentësh iu pezullua statusi i agjentit.

Unë mendoj se është me rëndësi të veçantë të theksoj se kursimi për pensionin është një kursim afatgjatë (nëse do të merret parasysh se një person punon 30 deri 40 vjet), pra kështu duhet edhe që të vlerësohen rezultatet e arritura të fondeve pensionale. Sido që të jetë, situatat në sferën e pensioneve duhen ndjekur në vazhdimësi dhe të merren masa për avancimin e saj, me qëllim mbrojtjen e interesave të anëtarëve dhe realizimin e një pensioni të sigurt gjatë pleqësisë.

Përvoja dhe përfitimet e dhjetë viteve të kaluara të funksionimit të shtyllës së dytë janë një motiv shtesë për aktivitetet e përditshme të Mbikëqyrjat të MAPAS dhe gjithashtu një inkurajim i madh për përsosje dhe zhvillim të mëtejshëm të funksionimit të shtyllës së dytë dhe shtyllës së tretë. Të udhëhequr nga misioni ynë, ashtu si edhe viteve të tjera në do të vazhdojmë që çdo ditë të bëjmë aktivitete mbikëqyrëse mbi shoqëritë pensionale, fondet pensionale si edhe mbi kontrollorët e tyre, do të punojmë për promovimin dhe zhvillimin e ndërgjegjes tek opinioni, do të bashkëpunojmë me institucionet e përfshira në sigurimin pensional dhe me institucionet relevante të sferës financiare, por sipas nevojave do të ngremë iniciativa për ndryshimin e ligjeve dhe akteve nënligjore, me qëllim avancimin e financimit kapital të sigurimit pensional dhe mbrojtjen e interesave të anëtarëve të fondeve pensionale.

Unë besoj se me faqet e këtij raporti vjetor të pasur Ju do të bindeni vetë me rezultatet dhe përfitimet e paraqitura më lartë dhe do të gjeni interesa plotësuese dhe informata të dobishme lidhur me funksionimin e shtyllës së dytë dhe shtyllës së tretë të pensioneve të RM.

Kryetari i Këshillit të ekspertëve

Dr. Bulent Dervishi

MAPAS, misioni dhe vizioni

Agjensioni për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional – MAPAS është institucion rregullator dhe mbikëqyrës, e themeluar me qëllim që të kujdeset për interesat e anëtarëve dhe të anëtarëve të saj në pension të fondeve pensionale dhe të nxisë zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional. E themeluar në korrik të vitit 2002, ajo ka cilësinë e personit juridik me autorizime publike të konfirmuara me Ligjin për sigurimin financimit kapital pensional dhe me statutin.

MAPAS është përgjegjëse për dhënien, tërheqjen dhe marrjen e lejeve për themelimin e shoqërive pensionale, lejeve për realizimin e aktivitetit – menaxhimin e fondeve pensionale dhe dhënien, tërheqjen dhe anulimin e mjeteve për menaxhimin me fondet e detyruara dhe vullnetare pensionale. Ajo kryen edhe mbikëqyrjen e punës së shoqërive pensionale, të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare, si edhe të kujdestarëve të pasurisë dhe të menaxherëve të huaj të mjeteve. MAPAS, po ashtu promovon, organizon dhe nxit zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë, në bashkëpunim me Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale dhe e zhvillon ndërgjegjësimin e opinionit për qëllimet dhe principet e shoqërive pensionale dhe të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare, për përfitimet nga anëtarësimi në fondin e detyruar dhe /ose vullnetar pensional, duke përfshirë qëllimet, përfitimet dhe principet nga pjesëmarrja në skemën pensionale profesionale, për të drejtat e anëtarëve të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare dhe për çështje të tjera në lidhje me sigurimin financimit kapital pensional. MAPAS miraton akte konform ligjeve në sferën e financimit kapital të sigurimit pensional, si edhe udhëzime profesionale, doracakë e të tjerë, në lidhje me sigurimin financimit kapital pensional dhe inicion miratimit të normave dhe akteve të tjera në lidhje me shoqëritë pensionale dhe me fondet pensionale, me të cilat menaxhojnë ata. Po ashtu, MAPAS bashkëpunon me institucione relevante të RM dhe nga jashtë vendit me qëllim që të sigurojë një kontroll efikas të financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë.

Me Agjensionin për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional menaxhon Këshilli i ekspertëve, i përbërë nga kryetari i Këshillit dhe katër anëtarë, që janë:

Dr. Bulent Dervishi – kryetar

Mentor Jakupi – anëtar profesionalisht i angazhuar

Elizabeta Vidoviq – anëtare profesionalisht e angazhuar

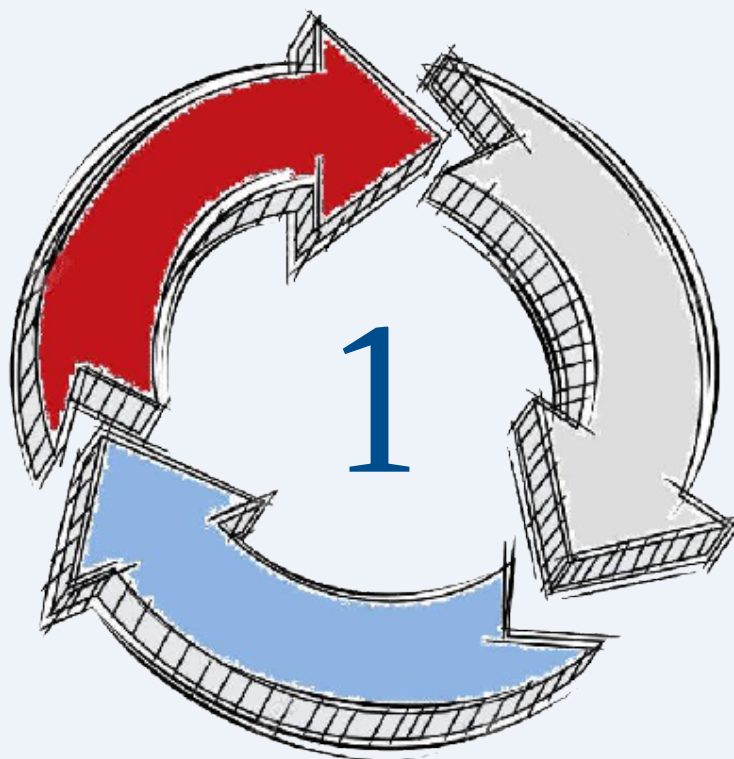
Dr. Silvana Mojsavska – anëtare e jashtme

Dr. Tome Nenovski – anëtar i jashtëm

Misioni ynë është të mbrojmë interesat e anëtarëve dhe të anëtarëve të fondeve pensionale dhe të nxisim zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional, për ditë më të sigurta të pensionit.

Vizioni ynë është që të identifikohemi si një institucion i pavarur, profesionist dhe transparent, i cili e avancohet sistemin pensional në RM.

Vështrim i shkurtër i situatave dhe trendeve
në botë në sferën e pensioneve, me theks tek
financimi kapital i sigurimit pensional

Sigurimi pensional zakonisht siguron mbrojtjen nga rreziqet: pleqëria, invaliditeti dhe vdekja, përmes një serie pagesash periodike (zakonisht mujore) të personit të siguruar deri në fund të jetës së tij, ose të familjes së tij, ekzistojnë mënyra dhe parime të ndryshme të financimit të pensioneve (faza e akumulimit të mjeteve për pensione) dhe mënyra të ndryshme të përllogaritjes dhe pagesës së tyre (faza e deakumulimit të mjeteve për pensione). Mënyrat e financimit dhe pagesës së pensioneve të një shteti varen nga struktura e sistemit të pensioneve të shtetit përkatës, që në fakt varet direkt nga gjendja socio-ekonomike dhe demografike e vendit. Gjithashtu ndikon edhe kultura e popullit dhe shprehjet e tij dhe perceptimet lidhur me kursimin për pension, llojet e pensionit dhe mënyrave të pagesës së pensioneve. Në përgjithësi, nëse do të merret parasysh trendi i plakjes së popullsisë dhe pjesëmarrjen gjithnjë e më të madhe të popullsisë së moshuar në popullsinë e përgjithshme, sistemet pensionale në të gjitha vendet në botë kanë një rol gjithnjë e më të rëndësishëm, si nga aspekti i mbrojtjes së popullsisë, ashtu edhe në aspektin e kursimeve nacionale.

Gjatë dekadave të fundit sistemet pensionale po përfetojnë reforma të vazhdueshme. Dhe si rezultat ekzistojnë dizajne të ndryshme të sistemeve pensional, për shkak të formave të ndryshme dhe principeve të financimit të pensioneve dhe formave të ndryshme të llogaritjes dhe pagimit të tyre, por gjithsesi qëllimi bazë i reformave është i njëjtë tek të gjithë – sigurimi i një sistemi konstant pensional dhe të ardhure adekuate për të siguruarit pas pensionimit të tyre. Përvoja tregon se s'ka vetëm një zgjidhje, përkatësisht një dizajn të vetëm të sistemit pensional që t'i përgjigjet të gjitha vendeve, pasi që vendet shfrytëzojnë kombinime të ndryshme të elementeve që të ndërtojnë një sistem efektiv pensional, varësisht veçorive të tyre ekonomike dhe sociale.

Zakonisht ekzistojnë sisteme pensionale me shumë shtylla për të diversifikuar rreziqet e ndryshme që ndikojnë tek sistemet pensionale. Korniza e sistemit pensional zakonisht përbëhet nga kombinimi i tre shtyllave: pensioni bazë (si mbrojtje minimale për të gjithë të punësuarit ose të moshuarit), kursimi i detyruar shtesë (ose shtetëror ose privat kapital i financuar) dhe kursimi shtesë vullnetar (private kapitale e financuar që përfshin marrëveshje në formë të ndryshme). Sfidë kryesore është sesi të kombinohen këto karakteristika të ndryshme në një sistem gjithëpërfshirës pensional, që do të jetë i qëndrueshëm dhe mjaftueshëm për të gjitha gjeneratat. Që të arrihen qëllimet e sistemeve pensionale – sigurimi i pleqërisë, është e nevojshme që sistemi pensional të jetë i pranueshëm nga aspekti fiskal afatshkurtër, i qëndrueshëm në afat të gjatë dhe mesatar dhe të sigurojë pensione adekuate.

Një prej reformave në pay-as-you-go sistemet bazike (pay-as-you-go) është rritja e moshës së pensionit. Përkatësisht në shumicën e vendeve anëtare të OECD, deri në mesin e këtij shekulli pritet që moshë mesatare e pensionimit të jetë më së pakti 65, përkatësisht 67 edhe për burrat, edhe për gratë. Një tjetër trend e reduktimi i shkallëzuar i pensioneve të premtuara ose ndryshimet në indeksacionin e pensioneve. Këto dy masa zbatohen njëkohësisht me nxitjen e zgjatjes së kohës së punës, që do të ndikojë në rritjen e pensioneve. Gjithsesi, po aq të rëndësishme janë edhe përpjekjet për rritjen e përfshirjes në sistemin pensional dhe nxitjen e pagesave të rregullta të kontributeve pensionale.

Po ashtu, më drejtim të sigurimit të të ardhurave adekuate pas pensionimit, forcohet roli i financimit kapital të sigurimit pensional, përmes futjes së fondeve private pensionale ose ndërmarrjen e aktiviteteve dhe masave për përmirësimin e punës së tyre. Kështu, në të 18 vendet-anëtare të OECD ekzistojnë sisteme të detyruara ose pjesërisht të detyruara private pensionale, derisa në 8 vende ekzistojnë sisteme private vullnetare pensionale (përmes skemave pensionale individuale ose profesionale), që kanë një përfshirje të rëndësishme të popullsisë. Në procesin e reformave ka edhe lëvizje në drejtime të ndryshme, ashtu që në vitet e fundit disa vende sollën ose vendosën që të miratojnë skema pensionale me kontribute të definuara. Skemat e pensioneve me kontribute të definuara dominojnë në vendet e Evropës Lindore, ndërsa skemat e pensioneve me pensione të definuara vazhdojnë të dominojnë në vendet me sektor të madh profesional të pensioneve (Mbretëria e Madhe dhe Holanda). Megjithatë, vazhdon kalimi nga skemat pensionale me pensione të definuara në skema pensionale me kontribute të definuara. Gjithashtu, ekzistojnë edhe vende që e reduktuan ose pothuajse i mbyllën skemat e drejtura privatisht me kontribute të definuara. Sfidat kryesore të të gjitha llojeve të skemave pensionale (me kontribute të definuara dhe me pensione të definuara) kanë të bëjnë me mënyrën e “ballafaqimit” me tregjet financiare volatile.

Në përgjithësi, planet pensionale të bazuara mbi kursimet individuale kanë efekte pozitive në drejtim të sigurimit në stabilitet afatgjatë të sistemeve pensionale dhe siguri në realizmin e të drejtave për sigurim pensional. Kjo gjë i atribuohet nga njëra anë faktit se janë të strukturuar si pjesë e sistemeve për sigurinë sociale, me çka mundësohet përmirësimi i cilësisë së jetës pas pensionimit dhe mbulimi i rreziqeve gjatë kohës së punës dhe nga ana tjetër i kontributit të tyre për zhvillimin e pazareve të kapitalit, nxitjen e investimeve, krijimin e instrumenteve të reja financiare, si edhe konsolidimin e investimeve afatgjate. Prapëseprapë reformat nuk duhet të përfundojnë këtu, por përkundrazi, të vijojnë me qëllim sforcimin e kursimeve individuale përmes nxitjes së konkurrencës, promovimit të menaxhimit efikas dhe fleksibil me portofolin dhe zgjerimin e mbulimit.

Sistemet private pensionale kanë gjithnjë e më shumë rëndësi të madhe, të shprehur përmes përfshirjes së popullsisë në to dhe shumës së mjeteve. Mjetet e përgjithshme private të pensioneve të vendeve anëtare të OECD në fund të vitit 2014 arritën shumën e 38 bilionë USD. Forca lëvizëse e sistemeve pensionale private të vendeve anëtare të OECD janë fondet pensionale (me 25.2 bilionë USD ose 66.8% të mjeteve të përgjithshme pensionale private), vijojnë bankat dhe kompanitë e investimeve (të cilat administrojnë me 7.9 bilionë USD ose 21.0% të mjeteve të përgjithshme pensionale private), në vend të tretë pozicionohen kompanitë e sigurimeve (me 4.4 bilionë USD ose 11.6% të mjeteve të përgjithshme pensionale private dhe në vendin e katërt pozicionohen rezervat e punëdhënësve me 0.2 bilionë USD ose 0.6% të mjeteve të përgjithshme pensionale private). Është me rëndësi të theksohet se mjetet e fondeve pensionale të vendeve anëtare të OECD shënojnë një rritje të vazhdueshme për gjashtë vite me radhë. Pas krizës financiare mjetet e fondeve pensionale mesatarisht u rritën për 8.1% në nivel vjetor për gjashtë vite me radhë (dhjetor i vitit 2008 – dhjetor i vitit 2014).

¹Burimet e shfrytëzuara : Raporte nga OECD, EIOPA, Banka Botërore, FIAP dhe OBSP si edhe analiza dhe këndvështrime personale.

Mesatarja e ponderuar e mjeteve pensionale, si përqindje e PVB në vitin 2014 në vendet –anëtare të OECD, u rrit në 84,4% të PVB, ndërsa në vendet e zgjedhura që nuk janë anëtare të OECD kjo përqindje ka qenë 36,4% të PVB. Ky raport është i ndryshëm nga vendi në vend, por vetëm në katër vende-anëtare të OECD kjo përqindje është më e madhe se 100%. Holanda ka përqindjen më të lartë të mjeteve pensionale në raport me PVB dhe kjo përqindje ka qenë 159,3%. Në asnjë nga vendet e zgjedhura, që nuk janë anëtare të OECD, mjetet e fondeve të pensione nuk e tejkalojnë shumën e mjeteve të buxhetit të përgjithshëm. Shuma e mjeteve të fondeve pensionale mbetet më e ulët për një të katërtën e shumës së buxhetit të përgjithshëm të 21 vendeve anëtare të OECD dhe 36 vendeve që nuk janë anëtare të OECD. Kjo dukuri në disa vende sqarohet me faktin se sistemet pensionale kapitale të financuara janë akoma të reja. Për shembull, në Ermeni pagesa e detyruara në fondet e pensioneve filloi të zbatohet në fillim të vitit 2014. Në vende të tjera kjo sqarohet me nivelin e ulët të kontributeve në formën e përqindjes së PVB (që ka të bëjë me normat e ulëta të kontributeve dhe/ose me mbulimin e dobët). Në fakt, vende të caktuara, siç janë Austria, Belgjika, Gjermania, Italia, Sllovenia ose Spanja kanë nivel kontributesh nën 1% të PVB, për dallim nga niveli i kontributeve prej 7.5% të PVB, që regjistrohet në Australi, 5% në Holandë dhe 8,1% në Zvicër.

Rritja e shumës së mjeteve të pensione në vitin 2014 u ndihmua me kontributet pozitive të investimeve. Të gjitha vendet anëtare të OECD në vitin 2014 regjistruan kontribute reale pozitive investuese, neto të shpenzimeve të administrimit, duke filluar nga 1,2% në Çeki e deri në 16,7% në Danimarkë. Mesatarja e ponderuar e kontributeve reale në vendet anëtare të OECD në vitin 2014 ka qenë 5,0%. Gjithashtu, edhe fondet pensionale të vendeve që nuk janë anëtare të OECD regjistruan kontribute pozitive, por ato kanë qenë më të ulëta krahasuar me fondet pensionale të vendeve anëtare të OECD dhe mesatarja e tyre ka qenë 1,2%. Kontributet reale neto të investimeve të fondeve pensionale gjatë pesë dhe dhjetë viteve të fundit gjithashtu kanë qenë pozitive në pjesën më të madhe të vendeve anëtare të OECD dhe vendeve që nuk janë anëtare të OECD.

Fondet e pensione kryesisht u investuan në klasa tradicionale të mjeteve. Fondet pensionale të vendeve anëtare të OECD në vitin 2014 mesatarisht 23,8% të mjeteve të tyre i kanë investuar në aksione, 51,3% në obligacione dhe regjistrime dhe 9,6% në mjete monetare dhe depozita. Për këtë arsye shpërndarja e përgjithshme e klasave të mjeteve, që vlerësohet si shpërndarje tradicionale, mesatarisht arrin në 84,7%. Fondet e pensione të vendeve që nuk janë anëtare të OECD preferojnë më shumë klasat tradicionale të mjeteve, pak më shumë se fondet pensionale të vendeve anëtare të OECD (mesatarisht 89,6% të mjeteve investohen në klasa tradicionale të mjeteve).

Fondet pensionale nga viti 2008 shënojnë rritje, por ambienti ekonomik momental me rritje të vogël, inflacion të vogël dhe norma interesi të ulëta është një sfidë për sistemet e pensione. Ambienti ekonomik momental që vazhdon me norma interesi të ulëta ka ndikim edhe në fondet e pensione me pensione të definuara dhe në fondet e pensione me kontribute të definuara. Normat e ulëta të interesit mund të kenë ndikim negativ mbi aftësinë e pagimit të planeve pensionale me pensione të definuara sepse kontributet e obligacioneve shtetërore afatgjata kanë ndikim mbi mjetet, por edhe mbi detyrimet nëpërmjet përlogaritjes së vlerës së tanishme të pensioneve të ardhshme të premtuara.

Normat e ulëta të interesit tek planet pensionale me kontribute të definuara mund të ndikojnë në mjetet e akumuluar për financimin e pensioneve dhe në çmimet e anuiteteve.

Edhe sivjet në fokusin e diskutimeve lidhur me sistemet pensionale kapitale private të financuara janë përmirësimet e rezultateve të tyre investuese.

Fondet pensionale përdorin mënyra më të ndryshme për të siguruar kontribute. Disa prej tyre drejtojnë investimet nga obligacionet dhe regjistrimet në aksione, nga investimet tradicionale në investimet jotradicionale dhe ritën shumë e investimeve jashtë vendit. Në kohën kur fondet e pensione në tregjet e vogla pensionale favorizojnë aksionet, fondet e pensione të tregjeve më të mëdha pensionale tregojnë një interes më të madh për klasat alternative të mjeteve, si për shembull, për fondet private në Brazil, pasurinë e paluajtshme në Kanada dhe instrumentet derivative në Mbretërinë e Bashkuar. Investimi jashtë vendit është një tjetër mënyrë e fondeve të pensione për të siguruar kontribute, siç është rasti me Çilen. Për këtë arsye, rregullatorët dhe kreatorët e politikave duhet të jenë të vetëdijshëm për të gjitha mënyrat e mundshme të sigurimit të kontributeve që mund të merren dhe në këtë mënyrë të detektohen hapat eventuale në drejtim të ekspozimit të madh ndaj rreziqeve. Në këtë drejtim OBSP (IOPS) i ka kushtuar një vëmendje të madhe Mbikëqyrjat të administrimit të investimeve, përfshirë edhe investimet jotradicionale, infrastrukturën dhe investimet afatgjate të fondeve të pensione për t'u mbledhur dhe përshkruar praktikatat dhe përvojat e Mbikëqyrjat lidhur me monitorimin dhe Mbikëqyrjan e proceseve të administrimit të investimeve, përfshirë edhe investimet jotradicionale. Gjithashtu, edhe OECD këshillon se në sistemet e pensione me kontribute të definuara në veçanti duhet t'i kushtohet vëmendje rrezikut të investimeve. Si rezultat, qëllim i qartë për krijuesit e politikave duhet të jetë përmirësimi i dizajnit të strategjive standarde investuese, ashtu që rreziku investues do të reduktohet gradualisht me afrimin e moshës së pensionit të të siguruarit. Këto strategji investuese janë të lidhura me ciklin e jetës dhe duhet të rregullohen me kujdes që t'i sigurohet të siguruarve diversifikacion dhe mbrojtje e mjaftueshme nga ndryshimet e tregut në pleqëri. Në këtë drejtim, temë aktuale për sferën e pensioneve ishin edhe multifondet, duke përfshirë edhe dizajnimin e multifondeve, përkatësisht portofolin që përzgjidhet automatikisht në rast se anëtarit vetë nuk e zgjedh një fond konkret, përkatësisht portofolin.

Në vitin 2015 kujdes i posaçëm në diskutimet në nivel botëror i kushtohet sërish pagesës së mjeteve të akumuluar, ndërsa përsa u përket sistemeve më të reja pensionale theksi vihet në dizajnimin e fazës së pagesës nga sistemet pensionale dhe llojeve të pagesave, ndërsa në rastet e sistemeve më të vjetra pensionale theksi vihet në zgjedhjen e drejtë të llojit të pensionit dhe rrezikun nga jetëgjatësia. Fazat e pagesës së pensionit shpesh përfshijnë tërheqjet e programuara dhe anuitetet deri në fund të jetës, ose dhe kombinimi i tyre, ku zgjedhja lihet në dorë të anëtarit. Prandaj Mbikëqyrësit pensionalë i kushtojnë një kujdes të madh dhe theksojnë se duhet që të tregohet kujdes nëse të siguruarit i marrin informacionet e nevojshme dhe ndihmën adekuate për të marrë vendimin e drejtë. Sipas hulumtimeve të EIOPA për praktikatat ekzistuese në këtë fazë, në një numër të madh shtetesh, shoqëritë shpërndajnë informacione për të drejtat e anëtarëve kur dalin në pension ose disa muaj përpara

se të pensionohen. Në vende të tjera (Estoni, Letoni, Mbretëria e Bashkuar) gjithsesi ekziston praktika e faqeve elektronike adekuate për pagesat e pensioneve, ku të siguruarit përpara se të dalin në pension mund të gjejnë informacione, duke filluar nga përshkrimet më të thjeshta për produktet pensionale dhe dallimet mes tyre e deri tek mundësitë për kontrollimin e një shume të përafërt të pensionit mujor.

Nga ana tjetër, fondet e pensioneve nga të cilat bëhet pagesa e tërheqjeve të programuara dhe kompanitë e sigurimit që do të shesin anuitete pensionale përballen me rrezikun e jetëgjatësisë së anëtarëve të tyre, përkatësisht të siguruarve. Pikërisht për këtë arsye, rreziku nga jetëgjatësia dhe analiza e mortalitetit janë po ashtu një temë relativisht aktuale në rang botëror. Sipas analizave përkatëse OBSP rekomandon vendosjen e një rregullative e cila do ta mbështesë me sukses rrezikun nga jetëgjatësia, përkatësisht rregullativën që do të sigurojë shfrytëzimin e tabelave adekuate të vdekshmërisë (nga ana e fondeve pensionale dhe kompanive të sigurimit), të cilat do t'i marrin parasysh përmirësimet e pritshme e të ardhshme të vdekshmërisë, do të azhurnohen në formë të rregullt dhe do të reflektojnë vdekshmërinë e popullsisë relevante.

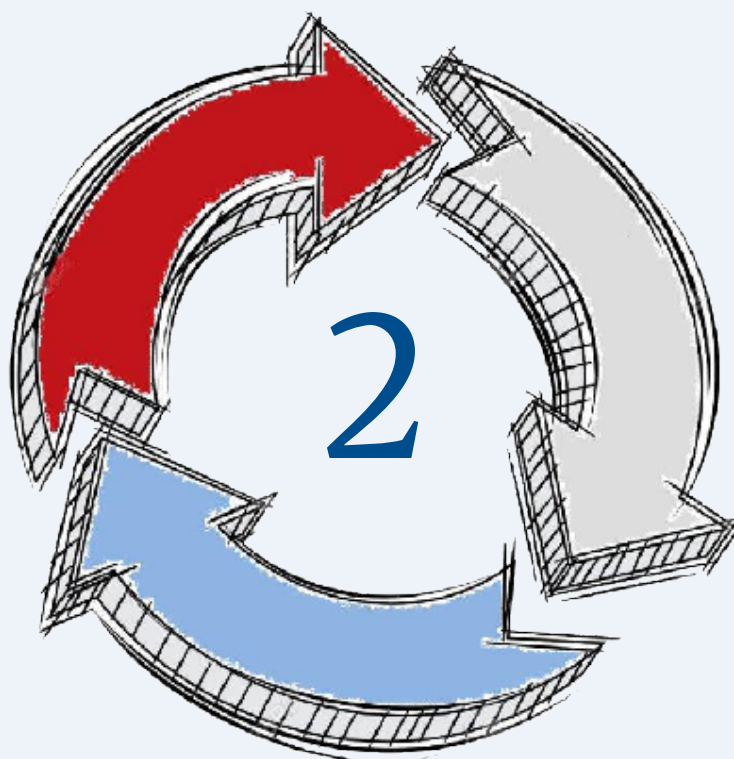
Në vitin 2015 OBSP (IOPS) dhe IAA (International Actuarial Association) fokusuan vëmendjen e tyre edhe në rolin e përlloraritjeve dhe mendimeve aktuale të mbikëqyrjes pensionale. Përlloraritjet dhe mendimet aktuale na japin një informacion që zakonisht konsiderohet si shumë i rëndësishëm për administrimin e rrezikut dhe administrimin e fondeve pensionale. Pikërisht për këtë arsye, administruesit e fondeve të pensioneve zakonisht përdorin përlloraritjet aktuale gjatë marrjes së vendimeve lidhur me financimin ose investimin dhe në aspektin e vlerësimit të rrezikut. Përlloraritjet dhe mendimet aktuale në rastet e planeve pensionale me kontribute të definuara janë shumë të rëndësishme për planet pensionale me kontribute të garantuara dhe gjithashtu janë shumë të rëndësishme për përlloraritjen e tabelave të mortalitetit, caktimit të normës së interesit dhe përdorimit të formulave ose përlloraritjeve të pensioneve, si dhe për përlloraritjen dhe kuptimin e vlerave të pritura të pensionit të ardhshëm. Për këtë arsye përlloraritjet aktuale luajnë një rol të rëndësishëm në funksionimin dhe mbikëqyrjen e fondeve të pensioneve. Për të gjitha llojet e planeve pensionale (me pensione të definuara, kontribute të definuara dhe planet pensionale hibride) funksioni më i rëndësishëm i aktuarëve për mbikëqyrësit është të mundësojnë sigurinë e duhur se fondi është stabil në aspektin financiar dhe punon pa probleme.

Çështja e edukimit pensional është me rëndësi të veçantë për programet me financim individual, me të cilat anëtarët kanë të drejtë dhe liri për të marrë vendime në të gjitha fazat e kursimit – anëtarësimit pensional, akumulimit dhe pagesës. Si rezultat të shpërndarjes së rreziqeve dhe përgjegjësi midis organizatorëve të skemave të pensioneve dhe anëtarëve, anëtarët tani mbajnë një rrezik të madh dhe vendimet që i marrin kanë ndikim direkt në pensionet e mundshme. Për këtë arsye, anëtarët potencialë dhe pensionistët potencialë duhet të kuptojnë rëndësinë e sistemit në përgjithësi dhe rolin e tyre personal me marrjen e vendimeve. Anëtarët duhet të dinë si të bëjnë zgjedhjen e duhur në përputhje me nevojat e tyre të së ardhmes dhe nivelin e tyre të pranueshëm të rrezikut. Për fat të keq, ka një pëlqim të përgjithshëm lidhur me kulturën e kufizuar financiare dhe pensionale të anëtarit mesatar të sistemit pensional, në

kontekstin e përgjegjësisë individuale më të madhe. Zgjidhja e këtyre çështjeve duhet të jetë afatgjatë, të përfshijë përpjekjet sistematike të shoqërive të pensioneve dhe organeve kompetente lidhur me përmirësimin e edukimit dhe kulturës pensionale. Për këtë arsye edhe vitin e kaluar një nga temat aktuale për OECD dhe OBSP ka qenë mbrojtja e konsumatorëve të shërbimeve financiare dhe edukimi pensional dhe financiar në përgjithësi. OECD është përkushtuar maksimalisht për edukimin financiar nëpërmjet punës së INFE (International Network of Financial Education) dhe për mbrojtjen e konsumatorëve të shërbimeve pensionale, duke u bazuar në parimet e rrepta të mbrojtjes së konsumatorëve të shërbimeve financiare, përfshirë dy parimet kryesore të pensioneve si një shërbim financiar (zbardhja dhe transparenca dhe veprimi sipas ankesave dhe dëmshpërblimi). Qëllimi kryesor i iniciativës së OBSP është të implementohen parime ose praktika të mira të aktiviteteve të Mbikëqyrjes në fushën e mbrojtjes së konsumatorëve të sistemeve pensionale. Edhe Mbikëqyrësit në mënyra të ndryshme përfshihen në sigurimin e edukimit pensional të anëtarëve të tanishëm dhe të ardhshëm, që të sqarohen mirë dhe të sigurohet besimi i duhur në sistemin e pensioneve, individët të inkurajohen të kursejnë më shumë dhe në afat të gjatë, të mundësohet ndihmë dhe këshilla për marrjen e vendimeve më të mira të investimeve etj. Në Holandë organizohen aktivitete të quajtura “Ditët e pensionit”, që përfshijnë 250 palë të përfshira në sistemin pensional, lidhur me vetëdijësimin e tyre për pensionin dhe vetëdijësimin e punëdhënësve dhe punëtorëve në shumë vende të ndryshme të dorëzojnë informata lidhur me gjendjen personale të pensionit, në një formë të standardizuar për pensionet publike dhe private (Danimarkë, Estoni, Holandë, Suedi etj.), ndërsa në Zelandën e Re ekziston mundësia elektronike për krahasimin e fondeve duke u bazuar në rrezikun, kontributet, të ardhurat e kaluara dhe shërbimet që ofrohen. Ndërkaq, në Australi ekziston mundësia e edukimit falas që do t'u ndihmojë individëve të informohen para se të marrin vendimet e investimit dhe vendimet financiare etj.

Mbikëqyrja që bazohet në vlerësimin e rrezikut mbetet një temë aktuale e OBSP për disa vite me radhë, përfshirë edhe vitin 2015. Mbikëqyrësit pensionalë në botë i ndjekin sektorët financiarë dhe orientohen drejt qasjes për mbikëqyrje të bazuar në vlerësim dhe në kontrollin e rreziqeve, me qëllim të një veprimi sa më proaktiv dhe parandalimin e rreziqeve më të mëdha. Një gjë e tillë paraqet procesin që përfshin identifikimin e rreziqeve potenciale me të cilat përballen fondet pensionale ose planet, vlerësimin e atyre rreziqeve dhe të ndikimeve potenciale negative mbi anëtarët e fondit pensional dhe marrjen e masave për zbutjen ose eliminimin e efekteve nga ato rreziqe. Një prej qëllimeve kryesore të mbikëqyrjes bazuar në vlerësimin e rreziqeve është që të sigurojë menaxhimin e drejtë me rreziqet në nivel institucional, duke marrë parasysh cilësinë e menaxhimit me rreziqet dhe saktësinë e vlerësimit të rreziqeve. Edhe përkrah situatave specifike në qasjen ndaj mbikëqyrjes tek çdo shtet veçmas, OECD dhe OBSP vlerësojnë se mund që të zbatohen praktika të mira të përgjithshme për menaxhimin me rreziqet tek fondet pensionale, të cilat do të jenë një ndihmë e madhe për mbikëqyrësit e sistemeve pensionale.

Struktura e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë

2.1 Përshkrimi i sistemit pensional

2.2 Roli i financimit kapital të sigurimit pensional në sistemin pensional

2.3 Infrastruktura institucionale e financimit kapital të sigurimit pensional

2.1 Përshkrimi i sistemit pensional

Sistemi pensional maqedonas është pjesë e sigurimit social të Republikës së Maqedonisë dhe ka strukturën në vijim:

- Sigurimi mbi bazën e solidaritetit të gjeneratës (d.m.th. shtylla Prvo),
- Sigurimi i detyruar i financimit kapital pensional (d.m.th. shtylla e dytë),
- Sigurimi vullnetar i financimit kapital pensional (d.m.th. shtylla e tretë).

Kjo strukturë është rezultat i reformës bazike të sistemit pensional, që u hartua për disa vjet, ndërsa korniza e saj ligjore është vendosur në vitin 2000. Ekzistojnë katër ligje dhe një numër më i madh aktesh nënligjore, të cilat e rregullojnë sistemin pensional në Republikën e Maqedonisë. Ato janë: Ligji i sigurimit pensional dhe invalidor, Ligji i sigurimit të detyruar financimit kapital pensional, Ligji i sigurimit vullnetar i financimit kapital pensional, Ligji i pagesës së pensioneve dhe kompensimeve pensionale nga sigurimi financimit kapital pensional dhe më shumë akte nënligjore të cilat e rregullojnë sferën adekuate.

Sistemi pensional në Republikën e Maqedonisë ekziston prej shumë vjetësh, ka një përfshirje të madhe të fuqisë punëtore dhe sigurimit të pensioneve për të siguruarit. Por ndryshimet socio-ekonomike në Republikën e Maqedonisë në fillimin e viteve 90-të kanë pasur ndikim në sistemin pensional, i cili u përball me vështirësi financiare në punën e vet. Ato u shkaktuan nga lëvizjet e pavolitshme në ekonomi që ndikuan në reduktimin e numrit të të siguruarve aktivë dhe të pagesave të reduktuara të kontributeve nga njëra anë dhe rritjes së numrit të pensionistëve nga ana tjetër. Shpenzimet për pensionet patën një rritje të vazhdueshme.

Një faktor tjetër që ka ndikim të madh mbi sistemin pensional është edhe faktori demografik. Kryesisht plakja e popullsisë, që është një trend botëror, do të thotë se njerëzit jetojnë më gjatë për shkak të kushteve të mira të jetesës dhe shërbimeve të mira shëndetësore, por njëherazi ulet numri i të sapolindurve, d.m.th., më pak persona të rinj. Si rezultat i këtij faktori pjesëmarrja e të moshuarve në popullsinë e përgjithshme është gjithnjë e më e madhe.

Projektimet e Njesisë aktuale të Fondit të sigurimit pensional dhe invalidor të Maqedonisë (FSPIM) tregojnë se ky trend do të vazhdojë edhe në të ardhmen. Si një tregues i zakonshëm i plakjes së popullsisë përdoret raporti i popullsisë së moshuar (në moshë mbi 65 vjeç) në popullsinë që ka aftësi pune (e moshës nga 18 deri në 64 vjeç). Në Grafikon 2.1 tregohet numri i këtyre dy grupeve të popullsisë dhe raportit mes tyre. Mund të vërehet se pritet që raporti i këtyre dy grupeve të popullsisë të rritet nga ajo aktuale 19,45% në

49,74% në vitin 2060 dhe të bjerë deri në 42,28% në vitin 2080, që do të thotë se në një afat më të gjatë rreth gjysma e popullsisë mbi 18 vjeç të jetë popullsi e moshuar

Grafiku 2.1 .Raporti i popullsisë së moshuar me atë aktive

Burimi: FSPIM-Raporti për sistemet pensionale në RM me projektimet aktuale (dhjetor 2015)

Lëvizjet e tilla demografike në sistemin pensional shkaktojnë dukurinë e numrit në rritje të pensionistëve dhe shfrytëzimit sa më të gjatë të pensionit, si edhe reduktimin e numrit të të siguruarve. Projektimet aktuale, të hartuara gjatë përgatitjes së reformës së sistemit pensional treguan se mund të pritët që këto faktorë të kenë një ndikim më të madh negativ mbi aftësinë e pagimit të FSPIM në një afat të gjatë, përkatësisht sistemi të funksiononte pa reforma, me një deficit të dukshëm që do të rritej shpejt dhe shumë.

Me qëllim të përballimit të këtyre situatave të mundshme, u zbatua reforma bazike në sigurimin pensional dhe invalidore në vendin tonë, me të cilën u soll edhe sistemi pensional me tre shtylla, me formë të kombinuar të financimit të pensioneve të ardhshme dhe me diversifikim të rreziqeve demografike dhe ekonomike, me qëllim sigurimin e një pensioni të sigurt për gjeneratat aktuale dhe ato të ardhshme të pensionistëve dhe stabilitet afatgjatë të sistemit pensional.

Shtylla Prvo financohet në bazë rrjedhëse (PAYG), që do të thotë se me kontributet nga të siguruarit aktualë paguhen pensionet e pensionistëve të tanishëm. Kjo shtyllë funksionon në principin e të ashtuquajturve pensione të definuara, përkatësisht përmes tij sigurohen pensionet sipas një formule të vënë që më parë për përlogaritjen e pensioneve. Nga shtylla Prvo paguhet një pjesë e pensionit të pleqësisë, pensioni invalidor, pensioni familjar, si edhe shumica më e vogël e pensionit.

Shtylla e dytë dhe e tretë janë risi dhe nënkuptojnë zbatimin e financimit kapital të sigurimit pensional në të cilin kryhet kapitalizmi i kontributeve të paguara në emër

dhe në llogari të anëtarit. Këto dy shtylla funksionojnë sipas principit të ashtuquajtur kontribute të definuara, përkatësisht tek ta që më parë është përcaktuar niveli i kontributit që paguhet, derisa pensioni konfirmohet më pas, varësisht nga shuma e akumuluar. Nga shtylla e dytë paguhet një pjesë e pensionit të pleqërisë. Nga shtylla e tretë sigurohet mbrojtja /kompensimi financiar gjatë kohës së pleqërisë, invaliditetit dhe në rast të vdekjes së të sigurvearit.

Reforma e sistemit pensional dhe zbatimi i sistemit pensional me shumë shtylla si një sistem i kombinuar, të sigurimit publik rrjedhës i financuar dhe privat, financimit kapital pensional në Republikën e Maqedonisë, pritet që

të sigurojë stabilitet afatgjatë të sistemit dhe sigurisë në realizimin e të drejtave të sigurimit pensional dhe invalidor, përmes realizimit të përfitimeve afatgjata për personat që marrin pjesë në sistemin pensional, për vetë sistemin pensional, si edhe efekte shitesë mbi ekonominë. Kryesisht nga aspekti i personave sigurohet një siguri më e madhe në realizimin e pensionit, i cili do të financohet nga më shumë burime, ashtu që do të realizohet edhe ndarja e rreziqeve. Njëherazi me reformën arrihet një transparencë më e madhe dhe informim i anëtarëve të fondeve pensionale. Reforma duhet që të orientohet drejt zbatimit të sistemit pensional solvent, si edhe rritjen e kursimeve dhe nxitjen e investimit të popullsisë dhe shtysën për zhvillimin ekonomik.

2.2 Roli i financimit kapital të sigurimit pensional në sistemin pensional

Financimi kapital i sigurimit pensional dallon nga sigurimi i mëparshëm aktual rrjedhës i financuar pensional dhe në aspekt të trajtimit dhe evidentimit të kontributeve të paguara, si edhe në aspekt të konfirmimit dhe pagesës së pensionit. Në këtë sigurim çdo anëtar ka llogari individuale në të cilën evidentohen mjetet e tij dhe sigurohet një lidhje e ngushtë dhe varësie mes vëllimit të kontributeve të paguara dhe pensioneve të ardhshme që do t'i realizojë çdo person. Kjo formë sigurimi bazohet mbi principin e akumulimit të mjeteve nga kontributet e llogarive personale, që më tej investohen dhe shuma e realizuar nga investimet, e reduktuar për shpenzimet e punës së sistemit, në tërësi i shtohet mjeteve të akumuluar dhe llogarive personale. Pensioni i ardhshëm varet nga mjetet e akumuluar të llogarisë personale nga jetëgjatësia e pritshme gjatë pensionimit, përkatësisht periudha e pritshme e shfrytëzimit të pensionit. Ia vlen të theksohet se ky kursim pensional është kursim afatgjatë, gjatë të cilit ndodh gradualisht, por në formë të pandërprerë rritja e kursimeve për shkak të të cilave në fillim, kur i siguruari është ende i ri, edhe kursimet janë të vogla, por në të ardhmen kur i siguruari do të arrijë moshën e pensionit kursimet bëhen shumë më të mëdha.

Karakteristike për këtë sigurim është se mjetet e tij menaxhohen në formë private dhe konkurruese, ashtu që kontributet e paguara investohen nga ana e shoqërive të specializuara dhe të licencuara pensionale që merren me fondet pensionale. Në këtë formë sigurohen qëllimet ekonomike të cilat e përcaktojnë strategjinë investuese, duke krijuar mundësi për maksimizimin e kontributit total në interes të anëtarëve. Diverzifikimi i rreziqeve të investimeve (duke përfshirë edhe diverzifikimin ndërkombëtar) është një prej karakteristikave më të rëndësishme në këtë sistem.

Më tej një fakt i rëndësishëm i financimit kapital të sigurimit pensional është e drejta e zgjedhjes personale dhe iniciativa e çdo individi. Të gjithë të punësuarve, përpara 1 Janarit të vitit 2003 iu dha mundësia që të zgjedhin nëse duan të përfshihen në shtyllën e dytë të sistemit pensional dhe të zgjedhin se në cilin fond të detyruar pensional duan të anëtarësohen, derisa për të gjithë të sapopunësuarit u dha mundësia që të zgjedhin fond pensional të detyruar sipas preferencave. Anëtarësimi në fondet vullnetare pensionale bëhet sipas preferencës personale, ose përmes pjesëmarrjes në skemën pensionale profesionale, e financuar nga ana e punëdhënësit, ose nga shoqatë civile.

Transferimi i mjeteve është po ashtu një e drejtë e rëndësishme në sistemin e financimit kapital të sigurimit pensional. Të gjithë anëtarët e fondeve pensionale të detyruara apo vullnetare kanë të drejtë që të kalojnë nga një fond pensional në tjetrin, ku edhe transferohen mjetet e tyre të kursyera ose në një skemë tjetër profesionale pensionale, ose edhe në llogari individuale vullnetare.

Financimi kapital i sigurimit pensional siguron një nivel të lartë transparence, që përbën një prej karakteristikave më të rëndësishme dhe risi të dobishme në sistemin pensional. Shoqëritë kanë obligim ligjor që të paktën një herë në vit të informojnë në formë të shkruar anëtarët dhe anëtarët në pension të fondit pensional për situatën e mjeteve në llogaritë e tyre individuale, me parashtrimin e të ashtuquajturit zarfi gjelbërt me raportin për kursimin pensional. Zarfi i gjelbërt, po ashtu përmban të dhëna për investimet në fondin pensional, për kompensimet e paguara dhe kontributin e realizuar në fondin pensional.

2.3 Infrastruktura institucionale e financimit kapital të sigurimit pensional

Institucionet që bëjnë pjesë në sistemin pensional me tre shtylla janë :

- Ministria e punës dhe politikës sociale –kompetente për krijimin dhe menaxhimin e politikave të sigurimit pensional dhe invalidor dhe për kryerjen e kontrollit në zbatimin e legjitimitetit të këtij sigurimi.

- Agjensioni për Mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional (MAPAS) –institucion rregullator dhe mbikëqyrës i financimit kapital të sigurimit pensional.

- Shoqëria pensionale – shoqëri aksionare e themeluar nga institucionet financiare me kapital dhe përvojë të madhe, aktivitetit i vetëm i së cilës është menaxhimi me mjetet e fondeve pensionale. Në sistemin e reformuar pensional ka shanse për themelimin e tri lloj shoqërish:

- o Shoqëri për menaxhimin me fondet e detyruara pensionale,

- o Shoqëri për menaxhimin me fondet vullnetare pensionale,

- o Shoqëri për menaxhimin me fondet pensionale vullnetare dhe të detyruara.

- Kujdestari i pasurisë së fondit pensional – i ruan me siguri mjetet e fondit pensional të llogarisë së posaçme, të ndara nga mjetet e shoqërive.

- Drejtoria e të hyrave publike (DHP)– kryen pagesën qendrore të kontributeve dhe i parashtron tek Fondi i SPIM kontributet totale për sigurimin pensional dhe invalidor.

- Fondi i sigurimit pensional dhe invalidor i Maqedonisë (FSPIM) – kryen shpërndarjen e kontributeve për sigurimin pensional me shtyllës së parë dhe të dytë dhe krye transferin e kontributeve dhe të dhënave adekuate për anëtarët, në fondet e përzgjedhura të detyruara pensionale të shtyllës së dytë.

MAPAS është institucion rregullator dhe mbikëqyrës, që është themeluar me qëllimin që të mbrojë interesat e anëtarëve dhe anëtarëve të pensionuar të fondeve pensionale, të forcojë ndërgjegjësimin e opinionit për karakteristikat e këtij sigurimi dhe të nxisë zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional. MAPAS inicion rregulla dhe akte, jep leje për shoqëritë pensionale dhe miratime për menaxhimin me fondet pensionale, me të drejtë për të tërhequr, për të bërë kontroll në terren dhe jashtë tij të shoqërive pensionale, fondeve pensionale dhe kujdestarëve të pasurisë, zbaton testime dhe regjistrimin e agentëve, kryen kontroll proaktiv të aktiviteteve të shoqërive pensionale, etj. Për punën e vet përgjigjet përpara Parlamentit të Republikës së Maqedonisë. MAPAS paguan kompensime nga shoqëritë pensionale, që llogaritet si përqindje nga kontributet e paguara në fondet pensionale. Për vitin 2015 kjo përqindje arriti 0,8%. Që do të thotë se MAPAS është trup rregullator që kryen mbikëqyrjen

e segmentit më të rëndësishëm të tregut financiar, sektorit të fondeve pensionale, nga shkak se ky segment i tregut financiar është i dyti për nga madhësia dhe përfshin mbi 7% të prodhimit bruto vendas, me tendencën e rritjes në vazhdim.

Shoqëri pensionale është shoqëri aksionare, që është themeluar dhe punon konform Ligjit për shoqëritë tregtare dhe Ligjit për financimit kapital të detyruar të sigurimit pensional ose Ligjit për financimit kapital vullnetar të sigurimit pensional. Shoqëria pensionale është themeluar me lejen e MAPAS dhe administron fondin pensional me një leje të lëshuar për administrimin e fondit pensional. Shoqëria për menaxhimin me fondet e detyruara pensionale është themeluar dhe administron vetëm fondet pensionale të detyruara, shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale vullnetare është themeluar dhe administron vetëm me fondet pensionale vullnetare, ndërsa shoqëri për menaxhimin me fondet pensionale të detyruara dhe vullnetare është themeluar dhe administron me fondet pensionale të detyruara dhe vullnetare. Shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale të detyruara dhe vullnetare duhet të ketë kapital themeltar në nivel prej të paktën 1,8 milionë euro në vlerë denari, sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale të detyruara duhet të ketë kapital themeltar të paktën deri në 1,5 milionë euro dhe shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale vullnetare duhet të ketë kapital themeltar të paktën deri në 0,5 milionë euro. Në rast se rriten mjetet e fondit pensional të detyruar dhe/ose vullnetar, me të cilin menaxhon shoqëria pensionale, shoqëria është e obliguar që ta rrisë kapitalin konform dispozitave ligjore. Aktiviteti i vetëm i shoqërisë pensionale është menaxhimi me fondet pensionale, prezantimi i tyre përpara personave të tretë dhe aktivitetet që rrjedhin direkt nga kryerja e punës së menaxhimit me fondet pensionale. Përgjegjësitë bazë dhe aktivitetet e shoqërive pensionale janë : anëtarësimi, menaxhimi me mjetet, menaxhimi me rreziqet dhe mekanizmat kontrollues për amortizimin e rreziqeve, administrimi dhe ndjekja e evidencës, respektimi i akteve ligjore dhe nënligjore, informimi i rregullt i anëtarëve, opinionit dhe MAPAS, pagesa e tërheqjeve të programuara të anëtarëve të pensionuar, etj. Shoqëria pensionale punon në përputhje me rregullat e menaxhimit të mirë korporativ të shoqërive dhe ka detyrim fiduciar që të punojë vetëm në dobi të interesave të anëtarëve dhe të anëtarëve në pension të fondit personal me të cilin menaxhon, që duhet ta zbatojë me standarde të larta dhe integritet dhe pa konflikt interesash. Për realizimin e këtyre funksioneve shoqëritë pensionale sipas ligjit paguajnë tre lloje kompensimi (Për më shumë detaje për kompensimet mund t'i gjeni në kapitullin 5.6 dhe 6.7).

Fondi pensional (i detyruar ose vullnetar) përbën një fond të hapur investimi, që bazohet dhe punon sipas Ligjit për fondet investuese, në rast se me Ligjin për financim

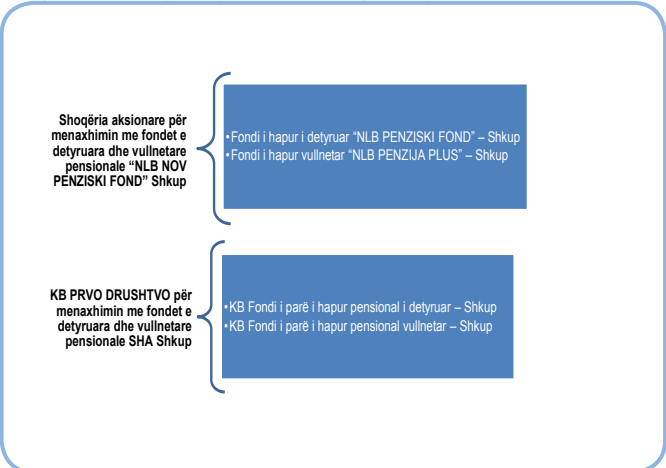
kapital të sigurimit të detyruar pensional, ose me Ligjin për financim kapital të sigurimit vullnetar pensional nuk parashikohet ndryshe. Fondi pensional i detyruar përbëhet nga kontributet dhe mjetet e anëtarëve, mjetet e anëtarëve në pension dhe kontributet e kontributeve dhe mjeteve të investuara, të reduktuara për kompensimet që paguhën nga fondi i detyruar pensional. Fondi vullnetar pensional përbëhet nga kontribute vullnetare, të paguara në emrin dhe llogarinë e anëtarëve, mjeteve të anëtarëve, mjeteve të anëtarëve në pension dhe kontributeve nga kontributet dhe mjetet e investuara, të reduktuara për kompensimet që paguhën nga fondi pensional vullnetar. Pronarët e fondit pensional janë anëtarët e tij dhe anëtarët në pension, ndërsa të drejtat e tyre pronësore janë të përcaktuara nga shuma e mjeteve në llogaritë e tyre. Mjetet e fondit pensional nuk mund të jenë lëndë e kërkesave, dhe as nuk mund të zbatohet mbi to ekzekutim as nga ana dhe as në emër të garantuesve të shoqërive pensionale që menaxhojnë me atë fond pensional.

Në vitin 2005 MAPAS përmes një tenderi publik në rang botëror dha dy leje për krijimin e shoqërive, ku edhe u themeluan dy shoqëri për menaxhimin me fondet pensionale, ndërsa në vitin 2009 MAPAS, këtyre dy shoqërive ekzistuese për menaxhimin me fondet e detyruara pensionale iu dha leje për kryerjen e aktivitetit – menaxhimin me fonde vullnetare pensionale dhe pëlqime për menaxhimin me fondin vullnetar pensional. Sot, në Republikën e Maqedonisë, ekzistojnë dy shoqëri pensionale që menaxhojnë me nga një fond² pensional të detyruar dhe vullnetar, ashtu edhe si paraqitet në Grafikon 2.2.

Që të dyja shoqëritë pensionale kanë kombinim të aksionarëve vendas (49% pjesëmarrje) dhe të huaj (51% pjesëmarrje), ashtu si tregohet në Grafikon 2.3.

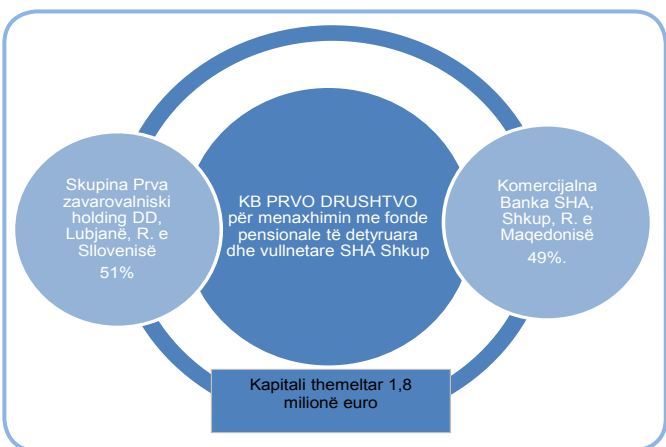
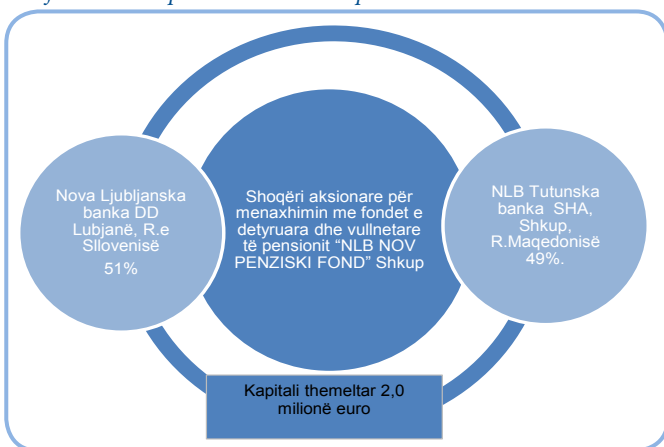
Mjetet e fondit pensional janë në tërësi të ndara nga mjetet e shoqërisë që menaxhon me atë fond dhe ruhen në bankën kujdestare të pasurisë. Ky segregacion i mjeteve dhe

Grafiku 2.2. Shoqëritë pensionale dhe fondet pensionale në RM

kontrolli shtesë janë të një rëndësie të posaçme, me qëllim që të arrihet një nivel i lartë sigurie i mjeteve dhe kontrollit shtesë të transaksioneve me mjetet e fondit pensional. Funkcioni – kujdestar i pasurisë, edhe për fondet e detyruara dhe vullnetare pensionale kryhet nga bankat afariste që i plotësojnë kushtet ligjore dhe me të cilat shoqëritë kanë lidhur marrëveshje për ruajtjen e pasurisë të fondeve pensionale. Që të dyja shoqëritë pensionale kanë zgjedhur kujdestar pasurie për të dy fondet pensionale me të cilat menaxhojnë, ashtu edhe si tregohet në grafikun 2.2. Për funksionin e vet të ruajtjes së pasurisë së fondeve të detyruara dhe vullnetare pensionale kujdestarët e pasurisë paguajnë kompensime nga shoqëritë pensionale. Kompensimet përlllogariten si përqindje e mjeteve të fondeve pensionale, varësisht vëllimit të mjeteve dhe sipas marrëveshjeve të lidhura për ruajtjen e pasurisë së fondeve pensionale. Me Tabelën 1.1 është dhënë një paraqitje e shumave që i kanë arkëtuar kujdestarët e pasurisë nga shoqëritë pensionale në vitin 2015.

Grafiku 2.3. Shoqëritë aksionare dhe pensionale në RM

²Në tekstin në vijim për emrat e shoqërive pensionale të fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare do të përdoren shkurtesat në vijim: NLB për shoqërinë aksionare për menaxhimin me fonde pensionale të detyrueshme dhe vullnetare "NLB Fondi i Ri Pensional" – Shkup, KB E Parë për KB Shoqëria e parë aksionare për menaxhimin me fondet e detyrueshme dhe vullnetare SHA Shkup, NLB për Fondin e hapur pensional të detyruar – „NLB fondi pensional “ Shkup, KBp për KB Fondi i parë pensional i hapur i detyruar – Shkup, NLBv për fondin pensional vullnetar të hapur „NLB pensioni plus“ Shkup dhe për KBPv për KB Fondi i parë pensional vullnetar i hapur– Shkup .

Tabela 1.1 Shumat që i arkëtojnë kujdestarët e pasurisë nga shoqëritë pensionale kompetente për ruajtjen e pronës së fondeve pensionale

Për fondet pensionale të detyruara	Shuma	Për vlerën e mjeteve (në milionë euro)	Data e zbatimit
NLB Tutunska Banka SHA Shkup, si kujdestare e pasurisë së KBPz	0,081%	deri në 100	10 janar 2014
	0,076%	mbi 100 deri në 200	
	0,070%	mbi 200 deri në 300	
	0,066%	mbi 300 deri në 400	
	0,059%	mbi 400 deri në 500	
	0,055%	mbi 500 deri në 600	
	0,053%	mbi 600	
	0,081%	deri në 100	02 korrik 2015
	0,076%	mbi 100 deri në 200	
	0,070%	mbi 200 deri në 300	
	0,066%	mbi 300 deri në 400	
	0,059%	mbi 400 deri në 500	
	0,055%	mbi 500 deri në 600	
	0,053%	mbi 600 deri në 700	
Komericialna Banka SHA Shkup, si kujdestare e pasurisë së NLBo	0,046%	mbi 700 deri në 800	24 shkurt 2014
	0,040%	mbi 800 deri në 900	
	0,035%	mbi 900 deri në 1000	
	0,033%	mbi 1000	
	0,092%	deri në 100	12 korrik 2015
	0,087%	mbi 100 deri në 200	
	0,081%	mbi 200 deri në 300	
	0,077%	mbi 300 deri në 400	
	0,070%	mbi 400 deri në 500	
	0,066%	mbi 500 deri në 600	
	0,064%	mbi 600	
	0,092%	deri në 100	12 korrik 2015
	0,087%	mbi 100 deri në 200	
	0,077%	mbi 200 deri në 300	
	0,070%	mbi 300 deri në 400	
	0,064%	mbi 400 deri në 500	
	0,060%	mbi 500 deri në 600	
	0,053%	mbi 600 deri në 700	
Për fondet pensionale vullnetare	0,046%	mbi 700 deri në 800	21 dhjetor 2009
	0,042%	mbi 800 deri në 900	
	0,034%	mbi 900	
	0,034%	mbi 900	
Për fondet pensionale vullnetare	Shuma	Për vlerën e mjeteve (në milionë euro)	Data e zbatimit
NLB Tutunska Banka SHA Shkup, si kujdestare e pasurisë së KBPd	0,25%	deri në 50	21 dhjetor 2009
	0,20%	mbi 50	
Komericialna Banka SHA Shkup, si kujdestare e pasurisë së NLBd	0,25%	deri në 50	15 korrik 2009
	0,20%	mbi 50	

Ndryshimet dhe plotësimet e akteve ligjore
dhe nënligjore që rregullojnë financimin
kapital të sigurimit pensional

Gjatë vitit 2015 u bë një ndryshim i Ligjit të financimit kapital të sigurimit të detyruar pensional dhe një ndryshim i Ligjit për pagimin e pensioneve dhe kontributeve të financimit kapital të sigurimit pensional. Nga ana tjetër, gjatë vitit 2015 Këshilli i ekspertëve të MAPAS miratoi 5 rregullore, përkatësisht ndryshime rregulloresh, që kanë të bëjnë me financimin kapital të sigurimit pensional të detyruar dhe/ose vullnetar dhe 8 rregullore ose ndryshime rregulloresh, që kanë të bëjnë me funksionimin e MAPAS.

Me ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit për pagimin e pensioneve dhe kontributeve pensionale të financimit kapital të sigurimit pensional në gusht të vitit 2015 ky ligj u harmonizua me Ligjin për kundërvajtje. Me ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit financimit kapital të sigurimit të detyruar pensional në nëntor të vitit 2015 u bë harmonizimi i këtij ligji me Ligjin e kundërvajtjeve dhe njëkohësisht u plotësuan dhe saktësuan disa nga dispozitat lidhur me provimin për agjentët.

Gjatë vitit 2015 MAPAS përpiloi ndryshime dhe plotësime tek aktet ekzistuese, që kanë të bëjnë me financimin kapital të sigurimit pensional të detyruar dhe vullnetar, si më poshtë:

1. Rregullore për ndryshimin dhe plotësimin e Rregullores për mënyrën e raportimit të Agjencisë për Mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional nga ana e shoqërive pensionale;
2. Rregullore për ndryshimin dhe plotësimin e Rregullores për mënyrën e realizimit të kontrolleve;
3. Rregullore për ndryshimin dhe plotësimin e Rregullores për mënyrën dhe procedurën e marketingut të fondeve pensionale;
4. Rregullore për ndryshimin dhe plotësimin e mënyrës dhe procedurës së transferimit të mjeteve në Fondin e sigurimeve pensionale dhe invalidore të Maqedonisë dhe
5. Rregullore për ndryshimin e Rregullores për llogaritë individuale.

Ndryshimet në rregullore u bënë për t'u precizuar procedura të caktuara. Një pjesë e ndryshimeve të rregulloreve u realizuan për implementimin e mekanizmave të kontrollit për parandalimin e pastrimit të parasë dhe financimit të terrorizmit, në përputhje të rekomandimeve të Raportit të rrethit të katërt të evaluimit të sistemit për parandalimin e pastrimit të parasë dhe financimit të terrorizmit në RM, me të cilat u implementua detyrimi i shoqërive pensionale për të dorëzuar raporte lidhur me pagesat e dyshimta në fondet pensionale vullnetare drejtuar nga MAPAS dhe u zgjeruan kompetencat e institucioneve lidhur me kontrollimin e shoqërisë pensionale, me kontrollimin e realizimit të masave dhe aktiviteteve për parandalimin e pastrimit të parasë dhe financimit të terrorizmit dhe njëkohësisht filluan të mbahen evidenca dhe statistika për kontrollet e realizuara, lidhur me marrjen e masave dhe veprimeve që kanë të bëjnë me parandalimin e pastrimit të parasë dhe financimin e terrorizmit. Ndryshime të rëndësishme u realizuan edhe në rregulloren me të cilën rregullohen mënyra dhe procedura e marketingut të fondeve pensionale dhe me këto ndryshime shoqëria pensionale u detyrua me materialet e marketingut, në letër dhe në formë elektronike, të publikojë edhe informatë për MAPAS dhe njëkohësisht u plotësuan formularët e raporteve të kursimeve pensionale me informata lidhur me azhurnimin e të dhënave për anëtarët e fondeve pensionale dhe u bënë ndryshime teknike në drejtim të kuptimit më të mirë të raporteve nga anëtarët e fondeve pensionale, që mundësoi kontrollimin e tyre më të mirë. Gjithashtu, rregulloret u ndryshuan si rezultat të nevojës së thjeshtësimit, përshpejtimit, dhe saktësimit të procedurës së realizimit të pagesave për trashëgimtarët pas vdekjes së anëtarëve të fondit të detyruar pensional.

Gjatë vitit 2015 MAPAS përpiloi dhe miratoi udhëzimin në vijim :

1. Udhëzim teknik për definimin e formateve të të dhënave dhe shkëmbimin e datotekave në financimin kapital të sigurimit pensional vullnetar.

Të dhëna për punën financiare të shoqërive pensionale

4.1 Të ardhura dhe shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2015

4.2 Rezultati financiar i shoqërive pensionale

4.3 Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale

4.4 Indikatorët

4.1 Të ardhura dhe shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2015

Shoqëritë pensionale për punën e tyre financiare hartojnë raporte financiare konform me Ligjin për shoqëritë tregtare, Rregulloren për formën dhe përmbajtjen e raporteve financiare të shoqërisë pensionale, Rregullore për evidencën e kontabilitetit dhe standardeve të vlefshme kontabiliste në botë. Të dhënat, mbi bazën e të cilave janë bërë analizat në këtë kapitull, janë nga raportet e pareviduara vjetore financiare të të dy shoqërive pensionale, që nga 31.12.2015.

Për kryerjen e aktivitetit të vetëm – menaxhimi me mjetet e fondeve pensionale, shoqëritë pensionale financohen përmes kompensimeve të përcaktuara, përkatësisht paguajnë kompensime nga kontributet, kompensime nga mjetet e fondeve pensionale dhe kompensim për transferim. Po ashtu, shoqëritë pensionale kanë të ardhura financiare, si rezultat i depozitimit të mjeteve të lira monetare në depozita dhe letra me vlerë, që janë të lejuara sipas Ligjit për sigurimin vullnetar financimit kapital pensional. Të ardhurat e të dy shoqërive pensionale për vitin 2015 jepen me Tabelën 4.1.

Tabela 4.1. Të ardhurat e shoqërive pensionale për vitin 2015

në denarë

Baza	NLB		KB Prvo	
Të ardhura nga menaxhimi i fondit të detyruar pensional				
Kompensimi nga kontributet	78.559.532	42,76%	87.655.610	42,88%
Kompensimi nga mjetet	82.220.841	44,75%	95.169.780	46,55%
Kompensimi nga transferimi	920	0,001%	923	0,000%
Të ardhura në total nga menaxhimi i fondit të detyruar pensional	160.781.293	87,50%	182.826.313	89,43%
Të ardhura nga menaxhimi me fondin vullnetar pensional				
Kompensimi nga kontributet	2.363.380	1,29%	3.281.635	1,61%
Kompensimi nga mjetet	3.386.320	1,84%	2.922.610	1,43%
Kompensimi nga transferimi	0	0,00%	0	0,00%
Të ardhura në total nga menaxhimi me fondin vullnetar pensional	5.749.700	3,13%	6.204.245	3,03%
Të ardhura financiare	16.413.847	8,93%	15.410.522	7,54%
Të ardhura të tjera të shoqërisë	796.503	0,43%	948	0,00%
Të ardhura në total	183.741.343	100,00%	204.442.028	100,00%

Tabela 4.2. Shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2015*

në denarë

Baza	NLB		KB Prvo	
Shpenzime për menaxhimin me fondin pensional të detyruar				
Shpenzime për agjentët e shoqërisë	331.100	0,27%	400.545	0,35%
Shpenzime për marketing	6.789.492	5,61%	8.802.226	7,62%
Shpenzime për transaksione	498.638	0,41%	777.642	0,67%
Shpenzime për MAPAS	19.466.644	16,07%	21.699.589	18,78%
Shpenzime për kujdestarin e pasurisë	13.406.101	11,07%	13.212.913	11,44%
Shpenzime të tjera nga menaxhimi me fondin	1.168.363	0,96%	1.369.581	1,19%
Shpenzime totale për menaxhimin me fondin pensional të detyruar	41.660.338	34,40%	46.262.496	40,04%

Shpenzime për menaxhimin me fondin vullnetar pensional				
Shpenzime për agjentët e shoqërisë	2.290.493	1,89%	231.288	0,20%
Shpenzime për marketing	1.095.102	0,90%	894.497	0,77%
Shpenzime për transaksione	160.657	0,13%	472.881	0,41%
Shpenzime për MAPAS	712.414	0,59%	1.024.275	0,89%
Shpenzime për kujdestarin e pasurisë	710.377	0,59%	816.316	0,71%
Shpenzime të tjera nga menaxhimi me fondin	60.407	0,05%	314.998	0,27%
Shpenzime në total për menaxhimin me fondin vullnetar pensional	5.029.450	4,15%	3.754.255	3,25%
Shpenzime për menaxhimin me shoqërinë				
Pagesa dhe kompensime për punonjësit	48.038.195	39,66%	35.313.019	30,56%
Shpenzime për shërbimet	13.406.805	11,07%	7.120.689	6,16%
Shpenzime për lëndë të para dhe materiale të tjera	1.423.134	1,17%	1.637.131	1,42%
Amortizimi	2.602.032	2,15%	3.700.484	3,20%
Të ardhura financiare	1.061.360	0,88%	61.133	0,05%
Shpenzime të tjera të punës	7.519.318	6,21%	17.695.601	15,31%
Rezervime për shpenzime dhe rreziqe	378.621	0,31%	0	0,00%
Shpenzime në total nga menaxhimi me shoqërinë	74.429.465	61,45%	65.528.057	56,71%
Shpenzime në total	121.119.253	100,00%	115.544.808	100,00%

* Për shpenzimet të dhënat që nuk mund të ndahen në fondin pensional të detyruar dhe vullnetar, shoqëria pensionale si ponder për ndarje e përdor numrin e anëtarëve në fondin e detyruar, përkatësisht vullnetar pensional.

Gjatë kryerjes së aktivitetit të tyre të vetëm, shoqëritë pensionale kanë shpenzime, në përgjithësi për menaxhimin me mjetet e fondit pensional, për vlerësimin e mjeteve, anëtarësimin, mbajtjen e evidencave financiare të anëtarëve dhe për informimin e anëtarëve, si edhe për pagesën e kompensimeve për MAPAS dhe për kujdestarin e pasurisë dhe për mbulimin e shpenzimeve të lidhura me punën e shoqërive pensionale. Shpenzimet e shoqërive pensionale janë të ndara në tre grupe: Shpenzime për menaxhimin me fondin e detyruar pensional, shpenzime për menaxhimin me fondin pensional vullnetar dhe shpenzime për menaxhimin me shoqërinë. Shpenzimet e të dy shoqërive pensionale në vitin 2015 paraqiten me Tabelën 4.2.

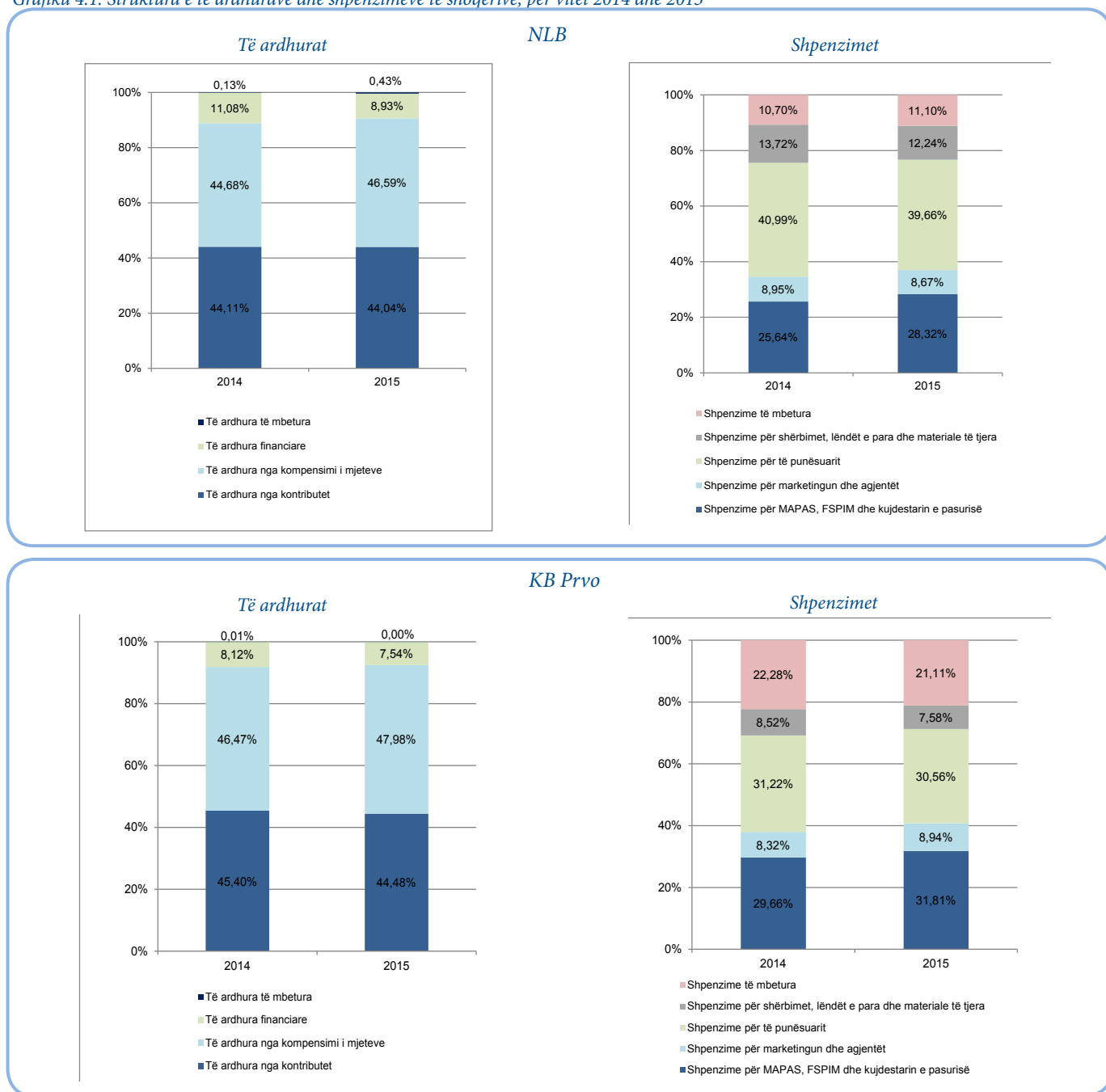
Në korniza të të ardhurave tek të dy shoqëritë pensionale regjistrohet rritje e të ardhurave të përgjithshme në raport me vitin 2014, më saktësisht rritje prej rreth 7% për NLB dhe rreth 8% për KB Prvo. Pjesa më e madhe e të ardhurave të shoqërive pensionale në vitin 2015 rridhte nga kompensimet e kontributeve, kompensimet e mjeteve të fondeve⁴ pensionale të detyruara dhe vullnetare (rreth 47% tek NLB dhe 48% tek KB Prvo), ku edhe vijohet me kompensimin nga kontributet e fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare (rreth 44% tek NLB dhe 44,5% tek KB Prvo). Në raport me një vit më parë, pjesëmarrja e vlerësuar e të ardhurave nga kompensimet e kontributeve në të ardhurat totale tek NLB ka mbetur pothuajse në të njëjtin nivel, ndërsa tek KB Prvo është ulur për rreth 1 pikë procentuale, ndërsa pjesëmarrja

procentuale e të ardhurave nga kompensimet e mjeteve është rritur për rreth 2 pikë procentuale tek NLB dhe për rreth 1,5 pikë procentuale tek KB Prvo. Pjesëmarrja procentuale e të ardhurave financiare dhe të ardhurave të tjera të shoqërive është ulur nga 2 pikë procentuale tek NLB dhe 0,6 pikë procentuale tek KB Prvo.

Në kuadër të anës së shpenzimeve, tek të dy shoqëritë pensionale regjistrohet një rritje e shpenzimeve të përgjithshme në raport me vitin 2014, më saktësisht rritje prej rreth 7% për NLB dhe rreth 10% për KB Prvo. Shoqëritë pensionale shpenzimet më të mëdha i kanë për punën e shoqërisë (rreth 61% për NLB dhe 57% për KB Prvo), në të cilat më të mëdha janë shpenzimet për rrogat dhe kompensimet për të punësuarit, pas tyre vijnë shpenzimet për shërbime dhe shpenzime të tjera të punës. Në krahasim me vitin paraardhës, pjesëmarrja procentuale e rrogave në shpenzimet totale ka shënuar një ulje të vogël prej rreth 1 pikë procentuale tek NLB dhe rreth 0,7 pikë procentuale tek KB Prvo. Gjatë vitit 2015 pjesëmarrja e shpenzimeve të tjera të shoqërisë në shpenzimet totale, në raport me vitin paraprak, ka mbetur pothuajse në të njëjtin nivel tek NLB dhe ka shënuar një ulje tek KB Prvo. Pjesa e mbetur e shpenzimeve ka të bëjë me shpenzimet për menaxhimin me fondet pensionale (rreth 39% tek NLB dhe 43% KB Prvo). Ndërkaq, shpenzimet për marketing dhe agjentë tek të dy shoqëritë pensionale arrijnë rreth 9%, që në raport me vitin paraprak do të thotë se tek NLB kanë mbetur pothuajse në të njëjtin nivel, ndërsa tek KB Prvo kanë shënuar një rritje të vogël. Rreth 28% të shpenzimeve tek NLB dhe 32% të shpenzimeve tek KB Prvo, kanë të bëjnë me kompensimet për MAPAS dhe për kujdestarët e pasurisë.

⁴Të ardhurat nga kompensimet e kontributeve dhe të ardhurat nga kompensimet nga mjetet e fondeve pensionale vullnetare janë mesatarisht rreth 1,5% nga të ardhurat totale tek të dy shoqëritë.

Grafiku 4.1. Struktura e të ardhurave dhe shpenzimeve të shoqërive, për vitet 2014 dhe 2015

4.2 Rezultati financiar i shoqërive pensionale

Të dy shoqëritë pensionale në vitin 2015 realizuan një rezultat pozitiv financiar. Të dhëna më të detajuara për rezultatin financiar të shoqërive pensionale janë të paraqitura me Tabelën 4.3.

Të dy shoqëritë pensionale e mbyllën vitin 2015 me fitim neto (fitimi pas tatimit). KB Prvo ka siguruar një fitim neto më të madh krahasuar me NLB, që i atribuohet faktit se KB Prvo ka të ardhura më të mëdha se NLB dhe njëherazi ka edhe

më pak shpenzime për vitin 2015. Të dy shoqëritë pensionale në vitin 2015 kanë regjistruar një rritje të fitimit neto për 7%, krahasuar me fitimin neto të vitit 2014. Gjithashtu, të dy shoqëritë pensionale kanë siguruar fitimi i përgjithshëm, më saktësisht fitimi i NLB arrin rreth 56 milionë denarë, ndërsa ai i KB Prvo rreth 80 milionë denarë. Fitimi i akumuluar (deri në 31.12.2015) i NLB arrin rreth 155 milionë denarë, ndërsa ai i KB Prvo rreth 167 milionë denarë.

Tabela 4.3. Rezultati financiar i shoqërive pensionale për vitin 2015

(në denarë)

Përshkrimi *	NLB	KB Prvo
Përfitimi (për vitin 2015)	62.622.090	88.897.220
Përfitimi pas tatimit (për vitin 2015)	55.941.001	79.648.789
Shpenzime të jashtëzakonshme	0	0
Përfitimi neto (për vitin 2015)	55.941.001	79.648.789
Përfitimi tjetër gjithëpërfshirës **	-247.000	0
Përfitimi total gjithëpërfshirës ***	55.694.001	79.648.789
Përfitimi i akumuluar (së bashku me 31.12.2015)	154.985.519	167.049.171

*Të dhënat për përfitimin tjetër gjithëpërfshirës dhe për përfitimin total gjithëpërfshirës janë nga Raportet e reviduara financiare të shoqërive pensionale për vitin 2015.

**Informacioni për përfitimin tjetër gjithëpërfshirës përfshin përfitimet e parealizuar ose humbjet që nuk janë paraqitur në bilancin e suksesit.

***E dhëna për përfitimin total gjithëpërfshirës përfshin përfitimin neto dhe përfitimin tjetër gjithëpërfshirës

4.3 Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale

I një rëndësie të madhe për sistemin dhe anëtarët e shoqërive pensionale është që të jenë institucione të fuqishme dhe stabile dhe të kenë kapital adekuat themeltar. Që të dy shoqëritë pensionale ekzistuese duhet të kenë kapital themeltar në vlerën e të paktën 1,8 milionë eurove në vlerë denari sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë. Në rastin e rritjes së mjeteve të fondit të detyruar dhe /ose vullnetar pensionale , me të cilin menaxhon shoqëria pensionale, shoqëria obligohet që ta rrisë kapitalin sipas dispozitave ligjore.

Kapitali themeltar i shoqërisë pensionale paguhet vetëm në mjetet monetare. Me qëllim rritjen e fuqisë financiare të shoqërive pensionale nuk lejohet që kapitali themeltar të rrjedhë nga kredi ose hua dhe nuk mund të ngarkohet në asnjë lloj forme. Kapitali themeltar i shoqërisë duhet të rrjedhë nga burime ligjore dhe të jetë i tatuar konform akteve të Republikës së Maqedonisë dhe akteve të vendit në të cilën çdo aksionar i huaj ka themeluar subjektin juridik.

Shoqëria obligohet që në çdo kohë ta ruajë shumën e kapitalit themeltar, por jo më pak se një e dyta e shumës së kapitalit themeltar. Shoqëria detyrohet që në çdo kohë të ruajë mjetet e veta në një shumë jo më të vogël sesa një e dyta e shumës së kapitalit themeltar .

Tabela 4.4. Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet e shoqërive pensionale

(në denarë)

Përshkrimi	NLB	KB Prvo
Kapitali dhe rezervat	357.460.821	379.248.788
Kapitali themeltar	130.001.478	110.459.024
Kapitali shtesë mbi minimumin e përcaktuar ligjor	21,08%	28,46%
Mjetet individuale *	326.825.600	349.561.648
Mjete shtesë (excess) individuale mbi minimumin e caktuar ligjor **	121,41%	136,81%

*Mjetet e shoqërive janë përlogaritur sipas Rregullores për metodologjinë e përlogaritjes së mjeteve individuale të shoqërisë pensionale.

** Sipas dispozitës ligjore, KB Prvo, që nga janari i vitit 2015 dhe NLB, që nga tetori i vitit 2015, kanë për detyrë ta ruajnë shumën e kapitalit të shtuar në raport me kapitalin themeltar, d.m.th, kapitali në shumë prej 4,8 milionë euro në vlerë të denarit, për shkak të nivelit të mjeteve të fondit të detyruar dhe vullnetar, me të cilin menaxhojnë, e ka tejkaluar shumën prej 300 milionë euro.

4.4 Indikatorët

Gjatë analizës së të dhënave financiare të shoqërive pensionale, ka rëndësi edhe lëvizja e indikatorëve të veçantë sipas anëtarëve, si edhe koeficienti i efikasitetit. Me Tabelën 4.5, janë paraqitur indikatorët më të rëndësishëm për anëtar dhe koeficienti i efikasitetit për të dyja shoqëritë pensionale për vitin 2015.

Nga analiza e indikatorëve për të ardhurat dhe shpenzimet sipas anëtarëve mund të vërehet se të ardhurat mesatare për një anëtar tek KB Prvo janë më të mëdha për rreth 18 denarë, ndërsa shpenzimet mesatare për një anëtar janë më të mëdha tek NLB për rreth 53 denarë. Krahasuar me vitin 2014 tek të dy shoqëritë të ardhurat mesatare për një anëtar janë rritur rreth 3% tek NLB dhe rreth 7% tek KB Prvo. Gjithashtu, krahasuar me vitin 2014 edhe shpenzimet mesatare për një anëtar janë rritur tek të dy shoqëritë pensionale ose rreth 3% tek NLB dhe pak më shumë tek KB Prvo ose rreth 13%. Më konkretisht, tek NLB regjistrohet rritje e fitimit

për një anëtar për rreth 3%, në raport me vitin 2014, ndërsa tek KB Prvo fitimi për një anëtar ka shënuar ulje për rreth 2%, në raport me vitin 2014. Gjithashtu, regjistrohet koeficienti i efikasitetit tek NLB ka mbetur pothuajse në të njëjtin nivel në raport me vitin 2014, ndërsa tek KB Prvo është rritur për 1%.

Me Grafikun 4.2 është paraqitur lëvizja e indikatorëve për profitabilitetin ROA (fitimi neto/mjete totale) dhe ROE (fitimi neto/kapitali) krahasuar me të dy shoqëritë pensionale, për periudhën e viteve 2006-2015.

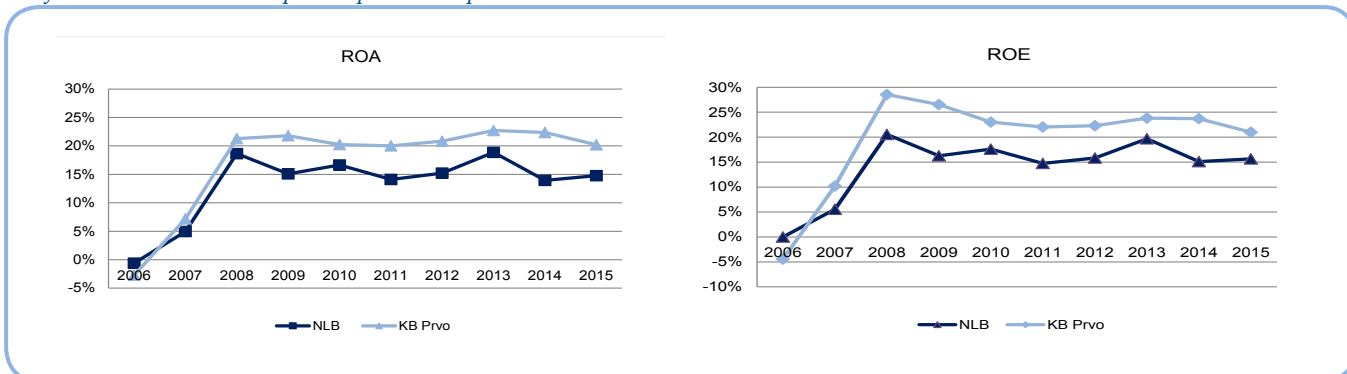
Mund të vërehet se në vitin 2015 KB Prvo ka shkallë më të ulët të kthimit të mjeteve dhe të kapitalit në raport me vitin 2014, ndërsa në rastin e NLB normat e kthimit të mjeteve dhe të kapitalit kanë mbetur pothuajse në të njëjtin nivel me ato të vitit 2014.

Tabela 4.5. Indikatorët

(në denarë)

Përshkrimi	NLB	KB Prvo
Indikatorët për të ardhurat dhe shpenzimet për çdo anëtar		
Të ardhura mesatare për çdo anëtar	948,64	966,18
Shpenzime mesatare për çdo anëtar	625,33	572,40
Përfitimi për çdo anëtar	323,31	393,78
Indikatorët për efikasitet		
Koeficienti i efikasitetit (shpenzime në total/ të ardhura në total)	65,92%	56,52%

Grafiku 4.2. ROA dhe ROE sipas shoqërive dhe sipas viteve

Informacione për fondet e detyruara pensionale

5.1 Anëtarësia në fondet e detyruara pensionale

5.2 Transferimi i një anëtari nga një fond i detyruar pensional në një tjetër

5.3 Kontributet në fondet e detyruara pensionale

5.4 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve të detyruara pensionale

5.5 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe shkalla e kontributit të fondeve të detyruara pensionale

5.6 Kompensimet tek fondet e detyruara pensionale

5.7 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyruar pensional financimit kapital

5.1 Anëtarësia në fondet e detyruara pensionale

I siguruari mund të fitojë anëtarësi në fondin e detyruar pensional në dy forma:

1) sme nënshkrimin e marrëveshjes për anëtarësi në fondin e detyruar pensional dhe me regjistrimin në Regjistrin e anëtarëve që e drejton MAPAS;

2) me shpërndarjen në fondin e detyruar pensional sipas zgjedhjes së rastësishme nga ana e MAPAS, në bashkëpunim me Fondin e SPIM, në rast kur i siguruari, që është i detyruar që të bëhet anëtar i fondit pensional të detyruar nuk ka nënshkruar marrëveshje anëtarësie në periudhën e zgjedhjes së fondit të detyruar pensional dhe me regjistrimin në Regjistrin e që e drejton MAPAS.

Ekzistojnë dy kategori globale të të siguarve për anëtarësimin në shtyllën e dytë:

- Anëtarët e detyruar – të siguarit që janë të punësuar, përkatësisht kanë qasje në sigurimin e detyruar pensional dhe invalidor, për herë të parë pas 1 janarit të vitit 2003,

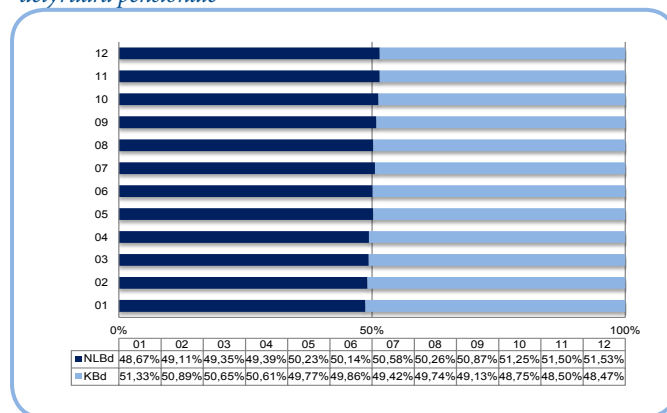
- Anëtarët vullnetarë – të siguarit që janë punësuar për herë të parë para 1 janarit të vitit 2003.

Të siguarit që i takojnë kapitullit VII – „Fitimi dhe realizimi i të drejtës për kategori të caktuara të siguarish nën kushte të posaçme nga Ligji për sigurimin pensional dhe invalidor (të punësuar me stazh të privilegjuar në MPB, shtëpitë e riedukimit, ARM dhe ngjashëm) dhe bujqit individualë”, nuk mund të jenë anëtarë tek shtylla e dytë. Me përjashtim, në rast se personat që i kanë takuar kategorive të sipërpërmendura e ndryshojnë statusin e të siguarit të kapitullit VII ose statusin e bujqit individual, mundet që në një afat prej një viti nga data e ndryshimit të statusit të anëtarësohen në shtyllën e dytë me dëshirën e tyre. Po ashtu, personat që tashme janë pjesë tek shtylla e dytë dhe më pas e ndryshojnë statusin dhe bëhen pjesë e kategorive të sipërpërmendura kanë të drejtë që të kthehen në sistemin me një shtyllë, në një afat prej një viti që nga ndryshimi i statusit.

Anëtarësimet tek shtylla e dytë fillojnë më 20 shtator 2005. Anëtarët vullnetarë zgjedhjen e tyre mund ta bëjnë deri më 31 dhjetor 2005. Anëtarët e detyruar janë të obliguar që të anëtarësohen në fondin e detyruar pensional në një afat prej tre muajsh, e llogaritur që nga dita e punësimit të parë. MAPAS, përkatësisht Fondi i SPIM, i shpërndan me kohë këto të siguar në fondet e detyruara pensionale me zgjedhje të rastësishme, nga momenti i punësimit të tyre, me qëllim që mjetet e tyre të investohen menjëherë pas punësimit. Në rast se në afatin ligjor nuk lidhin marrëveshje për anëtarësim me asnjë shoqëri, këto të siguar bëhen anëtarë të fondit të detyruar pensional, aty ku edhe kanë qenë më parë të shpërndarë.

Ponderi, sipas të cilit bëhet sistemimi kohor i të siguarve në fondet e detyruara pensionale sipas zgjedhjes së rastësishme, konfirmohet nga ana e MAPAS për çdo fond pensional të detyruar, që nga dita Prvo e punës së çdo muaji. Ponderi varet nga vlera e kompensimit që e paguan çdo shoqëri pensionale dhe nga kontributi në shumën nominale që e ka kryer fondi pensional⁴, ku ndikim më të madh kanë të ardhurat (70%) në raport me kompensimet (30%). Ponderët që janë përdorur për sistemimin e të siguarve në fondet e detyruara pensionale gjatë vitit 2015 janë paraqitur me Grafikon 5.1.

Grafiku 5.1. Ponderi i shpërndarjes së anëtarëve në fondet e detyruara pensionale

Njësoj si në vitet e mëparshme, ashtu edhe gjatë vitit 2015 numri i anëtarëve të shpërndarë mes dy fondeve të detyruara pensionale është afërsisht i njëjtë, pasi që vlera e të dy ponderave lëviz rreth 50% (për katër muajt Prvo vlera e ponderit të KBPd ka qenë pak më e lartë se vlera e ponderit të NLBd, ndërsa gjatë muajve në vazhdim vlera e ponderit të NLBd ka qenë pak më e lartë se vlera e ponderit të KBPd). Megjithatë shumica e kontributeve në vitin 2015 është ulur, duke pasur parasysh faktin se të dy shoqëritë kanë arkëtuar mjete për kontributet me të njëjtën shumë dhe faktin se të ardhurat në shumë nominale tek të dy fondet pensionale nuk dallojnë shumë, ponderët në vitin 2015 kanë qenë përafërsisht me të njëjtën vlerë.

Numri i përgjithshëm i anëtarëve dhe të siguarit e shpërndarë në kohë në fondet e detyruara pensionale deri më 31 dhjetor 2015, arrin 405.288, që do të thotë rritje e numrit të anëtarëve të shtyllës së dytë për 32.137 ose me rreth 8,6% në krahasim me vitin 2014. Kjo do të thotë se rreth 73% e numrit total të të siguarve në Fondin e SPIM janë anëtarë të sistemit pensional me dy shtylla. Shpërndarja e anëtarëve dhe të siguarit e shpërndarë përkohësisht midis fondeve pensionale në vitin 2015 mbeti pothuajse në të njëjtin nivel me atë të vitit paraprak ose nga numri total i anëtarëve dhe sistemit i përkohshëm i të siguarve sipas fondeve të detyruara pensionale me gjendjen më 31.12.2015, 52% janë në KBPd, derisa 48% janë në NLBd.

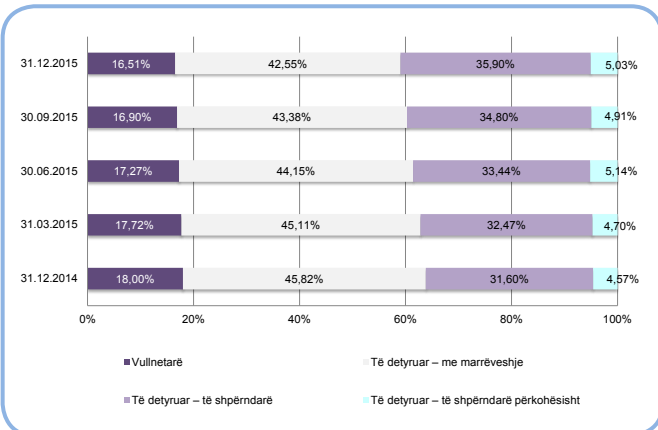
⁴Formula për përlogaritjen e ponderit është paraparë me Rregulloren e anëtarësimin në fondin e detyruar pensional

Nga numri total i anëtarëve tek shtylla e dytë, 69.411 ose 17% janë anëtarë vullnetarë, ndërsa 335.877 ose 83% janë anëtarë të detyruar. Nga numri total i anëtarëve të detyruar, 171.555 anëtarë kanë lidhur marrëveshje anëtarësimi, 144.365 nuk kanë lidhur marrëveshje dhe janë të shpërndarë përfundimisht dhe 19.957 të siguruar janë të shpërndarë përkohësisht. Mund të vërehet se vetëm rreth 5% të të siguruarve që e kanë punësimin Prvo dhe/ose janë bërë anëtarë të detyruar të shtyllës së dytë në vitin 2015 dhe për të cilët ka skaduar afati i përzgjedhjes së fondit të detyruar pensional, kanë lidhur marrëveshje anëtarësimi, ndërsa të tjerët ose rreth 95%, nuk kanë lidhur marrëveshje dhe kanë mbetur në fond, aty ku edhe kanë qenë më parë të shpërndarë.

Në strukturën e anëtarëve dhe në të siguruarit në kohë sipas fondeve të detyruara pensionale dhe sipas statusit të anëtarit, në vitin 2015 nuk kanë ndodhur ndryshime të papritura dhe të rëndësishme. Ajo paraqitet në nivel kuartali me Grafikët 5.2 dhe 5.3.

Mund të vërehet se në çdo kuartal pjesëmarrja procentuale e anëtarëve vullnetarë reduktohet, derisa pjesëmarrja e anëtarëve të detyruar, që edhe pritet, është rritur, pasi që çdo vit rritet kontributi i personave të sapopunësuar që janë anëtarë të detyruar. Po ashtu mund të vërehet se pjesëmarrja

Grafiku 5.2. Struktura e anëtarëve dhe e të siguruarve në kohë sipas statusit të anëtarësisë në NLBd

procentuale e anëtarëve të detyruar, që kanë lidhur marrëveshje anëtarësie, reduktohet lehtë nga kuartali në kuartal, për dallim nga pjesëmarrja e anëtarëve të detyruar, që janë të shpërndarë përfundimisht, që rritet lehtë nga kuartali në kuartal.

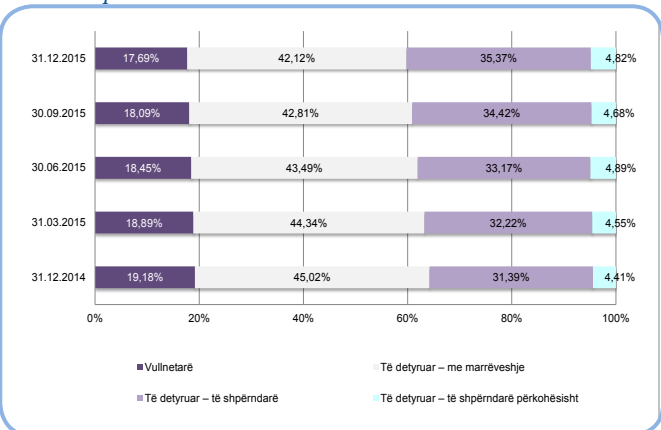
Analiza e strukturës së anëtarëve sipas moshës tregon se anëtarët, në një numër të madh, janë të rinj, për të cilët kryesisht është më i leverdishëm sistemi me dy shtylla. Anëtarët e detyruar janë të rinj, ku numri më i madh i anëtarëve janë të moshës nga 26 deri në 35 vjet, ndërsa anëtarët vullnetarë janë pak më të moshuar dhe një numër i madh prej tyre janë të moshës nga 36 deri në 45 vjet. Mosha mesatare e anëtarëve të detyruar është 32 vjet (për meshkujt dhe 33 për femrat), ndërsa për anëtarët vullnetarë 42 vjet (si për meshkujt, ashtu edhe për femrat), ndërsa e të gjithë anëtarëve është 34 vjet. Struktura e anëtarëve të sistemit pensional me dy shtylla sipas moshës, gjinisë dhe kategorisë së anëtarësimi, është paraqitur në Grafikon 5.4.

Sipas përqindjeve të Entit shtetëror të statistikave , në fund të vitit 2014 popullsia e përgjithshme e Republikës së Maqedonisë vlerësohet në 2.065.769 banorë. Prej tyre 373.151 banorë (me situatën deri në fund të vitit 2014) janë anëtarë të sistemit pensional me dy shtylla, që përbën rreth 18% të popullsisë së përgjithshme të Republikës së Maqedonisë. Struktura e anëtarëve në sistemin pensional me dy shtylla, në popullsinë e përgjithshme të Republikës së Maqedonisë, sipas grupmoshave dhe sipas gjinisë, me situatën më 31.12.2014 është paraqitur me Grafikun 5.5.

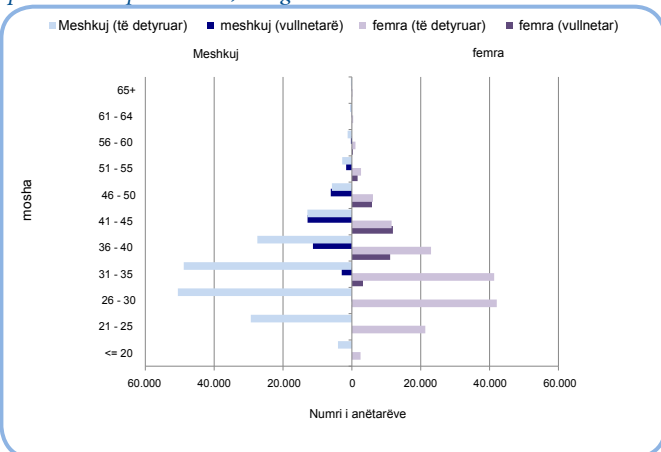
Nga kjo paraqitje grafike mund të vërehet se një përqindje ende e vogël e popullsisë së përgjithshme në vendin tonë është e përfshirë në sistemin pensional me dy shtylla dhe gjithsesi më shumë anëtarë janë të rinj, të moshës nga 25 – 34 vjeç. Kjo gjë i atribuohet sistemit të reformuar pensional funksionon dhjetë vjet dhe është relativisht i ri.

Struktura e anëtarëve në fondet pensionale të detyruara sipas rajoneve statistikore⁵ në Republikën e Maqedonisë është dhënë tek Grafiku 5.6. Shumica e anëtarëve gjendet në rajonit e Shkupit. Më pak anëtarë në NLBd ka në rajonin Verilindor, ndërsa më pak anëtarë në KBd ka në rajonin Juglindor.

Grafiku 5.3. Struktura e anëtarëve dhe e të siguruarve të shpërndarë në kohë sipas statusit të anëtarësisë në KBd

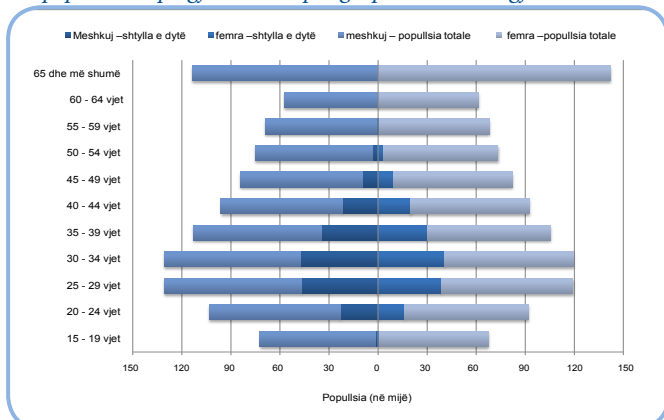

Grafiku 5.4. Struktura e anëtarëve të sistemit me dy shtylla pensionale sipas moshës, kategorisë dhe anëtarësimi

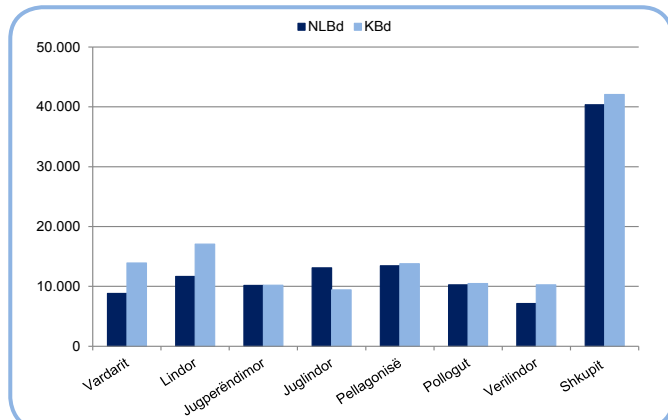
⁵Rajonet statistikore janë definuar sipas Entit shtetëror të statistikave – njësitë territorial. Nomenklatura e njërive territorial bazohet në organizimin territorial të vetëqeverisjes lokale të Republikës së Maqedonisë dhe është e harmonizuar me klasifikimin e Bashkimit Evropian.

Grafiku 5.5. Struktura e anëtarëve në sistemin pensional me dy shtylla në popullsinë e përgjithshme, sipas grupmoshave dhe gjinisë

Burimi : Enti shtetëror i statistikave – Baza e të dhënave MakStat – Popullsia – Vlerësimet e popullsisë

Grafiku 5.6. Struktura e anëtarëve në shtyllën e dytë, sipas rajoneve statistikore

5.2 Transferimi i një anëtar nga një fond i detyruar pensional në një tjetër

Çdo anëtar i fondit pensional i detyruar ka të drejtë që të transferohet nga një fond i detyruar pensional në një tjetër fond pensional të detyruar nëse nuk është i kënaqur nga fondin i detyruar pensional ku është anëtar, d.m.th., nga shoqëria që menaxhon me të. Në rast se personi anëtarësohet në fondin e detyruar pensional më pak me 24 muaj, gjatë transferimit detyrohet të paguajë kompensim për transferimin (në shumë prej 15 euro në vitin 2015). Nëse personi është anëtar në ndonjë fond më shumë se 24 muaj, atëherë transferimi në një tjetër fond është falas. Gjatë kalimit transferohen edhe mjetet totale nga llogaria e anëtarit.

Në Tabelën 5.1 janë dhënë informacione për numrin e anëtarëve që kanë kaluar nga një fond i detyruar pensional në një tjetër fond të detyruar pensional dhe mjetet e transferuara nga një fond i detyruar pensional në një fond tjetër të detyruar pensional, mbi atë bazë gjatë vitit 2015.

Edhe më tej numri i personave që kanë bërë ndryshimin e fondit të detyruar pensional ku janë anëtarë mbetet i vogël. Gjatë vitit 2015 numri total i anëtarëve në fondet e detyruara pensionale që kanë kaluar nga një fond i detyruar pensional në një tjetër arrin 27, që përbën 0,01% të numrit të përgjithshëm të anëtarëve. Më tej, mund të vërehet një numër i madh i anëtarëve që kanë kaluar nga KBPd në NLBd, në raport me numrin e anëtarëve që kanë kaluar nga NLBd në KBPd. Përkatësisht gjatë vitit 2015, 16 anëtarë u transferuan nga KBPd në NLBd, ndërsa 11 anëtarë kaluan nga NLBd në KBPd. Gjatë kalimit rreth 2 milionë denarë u transferuan nga KBPd në NLBd, ndërsa nga NLBd në KBPd u transferuan rreth 3,6 milionë denarë.

Tabela 5.1. Transferimet e anëtarëve nga një fond pensional i detyruar në një tjetër

2015	Anëtarët që kanë kaluar NË fondin e detyruar pensional	Mjetet që janë transferuar NGA fondin e detyruar pensional	Anëtarët që kanë kaluar NË fondin pensional të detyruar	Mjetet që janë transferuar NË fondin e detyruar pensional
NLBd	11	3.633.814	16	2.367.620
KBd	16	2.367.620	11	3.633.814

5.3 Kontributet në fondet e detyruara pensionale

Pagesa e kontributeve për sigurimin pensional dhe invalidor e bën i obliguari për pagimin e kontributeve, përkatësisht punëdhënësi në emër të të punësuarit. Drejtoria e të ardhurave publike bën pagesën e integruar të kontributeve nga sigurimi i detyruar social (kontribut për sigurimin pensional dhe invalidor, kontribut për sigurimin shëndetësor dhe kontribut për punësim në rast papunësie) dhe tatimin personal mbi të ardhurat.

Për të siguruarit që janë anëtarë të sistemit me një shtyllë, kontributi i përgjithshëm i paguar mbetet në Fondin e SPIM (për vitin 2015 ai arriti 18% të pagës bruto). Për të siguruarit që janë të përfshirë në sistemin me dy shtylla Fondi i SPIM kryen shpërndarjen e kontributit të paguar mes shtyllës së parë dhe të dytë. Niveli i kontributit, që kalon në fondin

pensional të detyruar arrin 6% të pagës bruto, ndërsa në Fondin e SPIM mbetet kontributi në lartësi që përftohet i dallimi mes kontributit total për sigurimin pensional dhe invalidor dhe kontributit të paguar në fondin e detyruar pensional (për vitin 2015 ai arrinte 12% e pagës bruto (12% = 18% – 6%).

Menjëherë dhe më së voni në një afat prej pesë ditësh pune nga pranimi i kontributeve, Fondi i SPIM ia kalon kontributet e anëtarëve fondeve të detyruara pensionale në llogari personale në fondet e përzgjedhura të detyruara pensionale, me kushtin që në afat të njëjtë të jenë marrë edhe të dhënat adekuate në përputhje me ligjin, që i mundësojnë Fondit të SPIM të Maqedonisë që ta kryejë detyrimin.

Grafiku 5.7. Paraqitje skematike e pagesës dhe e shpërndarjes së kontributeve

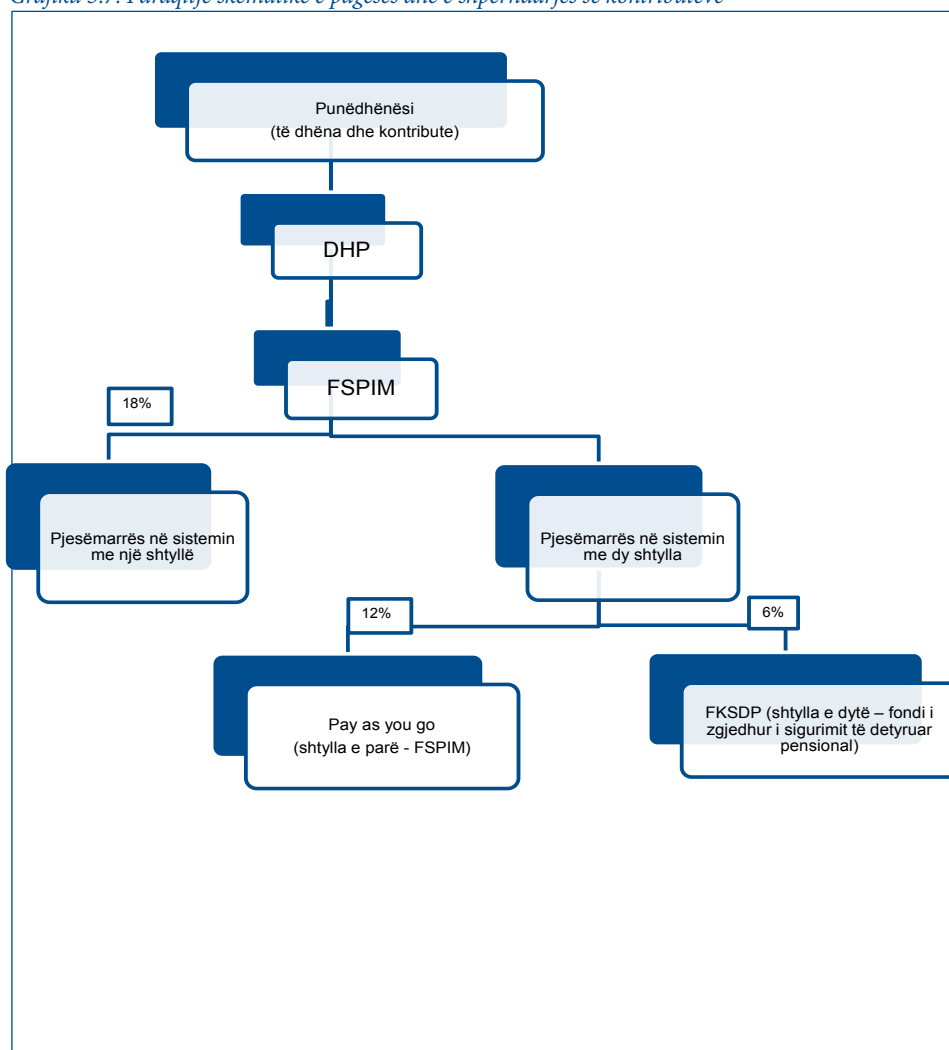

Tabela 5.2 Kontribute të paguara në shtyllën e dytë

(në milionë denarë)

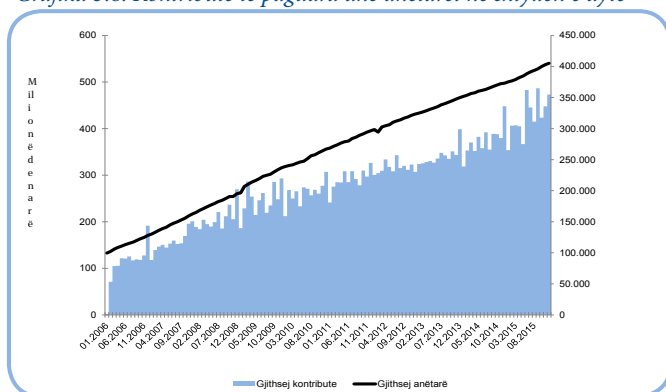
	Gjithsej 2014	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nëntor	Dhjetor	Totali 2015
NLBd	2.109	165	192	192	192	167	235	211	196	231	200	212	225	2.418
KBPd	2.376	189	214	215	213	199	248	234	219	256	224	236	248	2.695
Gjithsej	4.485	354	406	407	405	367	483	445	415	487	424	448	473	5.113

Gjatë vitit 2015 në fondet e detyruara pensionale janë transferuar rreth 5,1 miliardë denarë, ose sipas muajve (në milionë denarë), ashtu siç tregohet me Tabelën 5.2.

Në Grafikon 5.8, janë paraqitur kontributet në përgjithësi (në milionë denarë), të paguara në shtyllën e dytë çdo muaj nga fillimi i sistemit të reformuar e deri më 31.12.2015, si edhe numri i përgjithshëm i anëtarëve, në fund të çdo muaji, në periudhën e njëjtë.

Mund të vërehet se në përgjithësi, me rritjen e numrit të anëtarëve rriten edhe kontributet e paguara në fondet e detyruara pensionale (edhe pse trendi i pagesave nuk është krejtësisht linear, por ka edhe rënie dhe rritje në muaj të caktuar).

Grafiku 5.8. Kontribute të paguara dhe anëtarët në shtyllën e dytë

IGjatë vitit 2015 një pjesë e mjeteve të paguara në fondet pensionale (rreth 35 milionë denarë) u kthyen në Fondin e SPIM për shkak të disa arsyeve:

- Realizimi i të drejtës për pension invalidor ose familjar;
- Prishja e marrëveshjeve të anëtarësimit ose anulimi i shpërndarjes;
- Tepricë e kontributeve të paguara në shtyllën e dytë për shkak të gabimeve teknike ose tepricë e pagesave nga ana e punëdhënësit.

Struktura e mjeteve të kthyera në Fondin e SPIM, sipas fondeve të detyruara pensionale është paraqitur në Tabelën 5.3.

Tabela 5.3. Struktura e mjeteve të kthyera në FSPIM, sipas fondeve të detyruara pensionale

Shkaqet	Nga cili fond i detyruar pensional	
	NLBd	KBd
Pension i realizuar	7.649.742	16.304.563
• pension invalidi	1.383.187	5.163.472
• pension familjar	6.266.555	11.141.091
Anulimi i marrëveshjeve dhe anulimi i shpërndarjeve	6.509.700	5.588.935
Pagesa suficite të kontributit	52.932	71.339
Totali	14.212.374	21.964.837

5.4 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve të detyruara pensionale

Zakonisht në sistemet e detyruara kapitale të financuara pensionale, në fazën fillestare, përdoren kontrole proaktive dhe kufizime sasiore dhe cilësore të investimeve. Duke nisur nga ky fakt, në ligjin dhe në aktet nënligjore janë definuar qëllimet dhe principet, llojet e instrumenteve në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve pensionale të detyruara, kushtet që duhet të plotësojnë tregjet e rregulluara sekondare të kapitalit, ku tregtohet me mjetet fondeve të detyruara pensionale, cilësia e instrumenteve në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve të detyruara pensionale, shtetet në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve të detyruara pensionale, kufizimet investuese në korniza të instrumenteve dhe subjekteve dhënësve, investimet e ndaluara, tejkalimi i kufizimeve investuese, etj.

Shoqëria është e detyruar që mjetet e fondit pensional të detyruar t'i investojë në përputhje me dispozitat ligjore dhe me strategjinë e vet investuese, me qëllim realizimin e kontributit më të lartë, vetëm në favor të anëtarëve dhe anëtarëve në pension të fondit të detyruar pensional dhe përmes diversifikimit dhe analizës financiare e minimizon rrezikun nga humbjet që kanë ndodhur për shkak të mospagesës së dhënësit ose palës tjetër kontraktuese, që rrjedhin nga ndikimi i tregjeve vendase dhe të huaja financiare, humbjet në vlerën reale të mjeteve të fondit të detyruar pensional, për shkak të inflacionit dhe humbjeve që janë pasojë e shitjeve të mjeteve të fondit të detyruar pensional, për shkak të sigurimit të likuidimit të fondit të detyruar pensional. Më tej, anëtarit i këshillit drejtues dhe i këshillit mbikëqyrës së shoqërisë gjatë menaxhimit dhe kontrollit të investimeve të mjeteve të fondit të detyruar pensional është i obliguar që të zbatojë shkallën e kujdesit, efikasitetit dhe mjeshtërive, të cilat do t'i zbatonte një njeri i arsyeshëm gjatë investimit të mjeteve personale. Çdo anëtar i këshillit drejtues dhe i këshillit mbikëqyrës në shoqëri duhet që ta plotësojë detyrimin në vet në përputhje me detyrimet e tij fiduciar dhe duhet të sigurojë zbatimin e tyre nga ana e çdo të punësuarit dhe punonjësit të angazhuar në shoqëri.

Në ligjin dhe aktet nënligjore është rregulluar që mjetet e fondeve pensionale të mund të investohen në depozita bankare dhe në certifikata për depozita, kambiale dhe në letra të tjera debitore me vlerë, në aksione dhe akte komerciale të lëshuara nga dhënësit me seli në Republikën e Maqedonisë dhe jashtë, në vendet –anëtare të Bashkimit Evropian dhe të OECD. Duke patur parasysh se është imediate që të arrihet një diversifikim adekuat mes llojeve të ndryshme të investimeve, janë paraparë kufizime maksimale në kompani të caktuara dhe kufizime maksimale të shumave që mund të investohen në lloje të caktuara të instrumenteve. Më qëllim parandalimin e investimeve në instrumente që nuk janë të favorshme për investimin në fondet e detyruara pensionale, me ligj ndalohej investimi në aksione, kambiale dhe në letra të tjera me vlerë, që nuk korrespondojnë me tregut oficial ose që me të cilat nuk tregtohet publikisht, instrumente me të cilat nuk mund që të disponohet si duhet, instrumente që nuk mund të vlerësohen menjëherë, format e shumta të pasurisë që nuk mund të vlerësohen menjëherë dhe paragrafë të vlerave të pasigurta, për shembull, antikuarë ose vepra arti, etj.

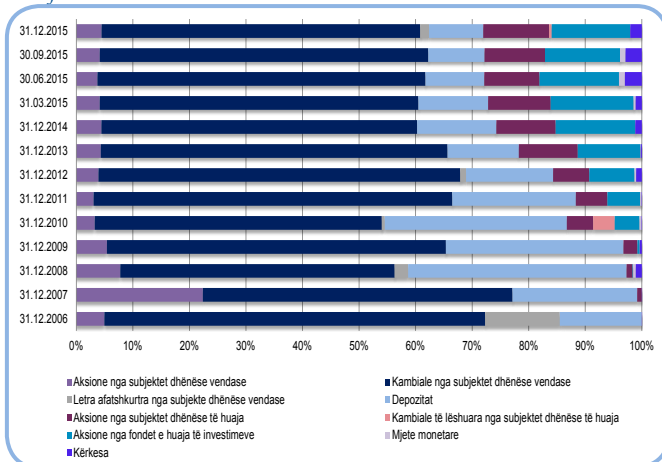
Duke pasur parasysh se mjetet e fondeve të detyruara pensionale janë në rritje të vazhdueshme, rritja e tyre ndiqet nga mundësi për dalje në një numër të madh tregjesh të kapitalit dhe në vëllim më të madh, pasi që pazari vendas bëhet i vogël në krahasim me nevojat për investimin e mjeteve të fondeve pensionale të detyruara, si edhe me qëllim mundësimin e një diversifikimi më të madh të mjeteve gjatë investimit të tyre dhe një zgjedhje më të madhe të kompanive për investimin e mjeteve të fondeve të detyruara pensionale nga ana e shoqërisë.

Struktura e investimeve të fondeve të detyruara pensionale, nga fillimi i funksionimit të sistemit (për periudhën 2006 – 2014, në nivel vjetor, ndërsa për vitin 2015 në nivel kuartali) paraqitet me Grafikët 5.9 dhe 5.10.

Tabela 5.4. Kufizimet maksimale investuese

Lloji i instrumentit	Limiti maksimal
Investimet jashtë (BE dhe OECD)	50%
• kambiale dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga qeveri të huaja dhe banka qendrore	50%
• letra me vlerë të lëshuara nga kompani të huaja joshetërore, banka ose fonde investimi	30%
Letra me vlerë të lëshuara ose garantuara nga RM dhe tregu vendas ose BPRM	80%
Depozita bankare, certifikata depozitash, kambiale, letra me vlerë mbi bazën e hipotekës dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga bankat vendase	60%
• depozitat bankare	30%
Kambialet e lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale dhe nga shoqëritë aksionare vendase, që nuk janë banka dhe akte komerciale nga shoqëritë aksionare vendase	40%
• kambiale të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale	10%
Aksionet e lëshuara nga shoqëritë aksionare vendase	30%
Dokumente për pjesëmarrje dhe aksione në fondet e hapura, të mbyllura dhe private në RM	5%
• dokumente për pjesëmarrje në fondet private investuese	1,5%

Grafiku 5.9. Struktura e investimeve të NLBd

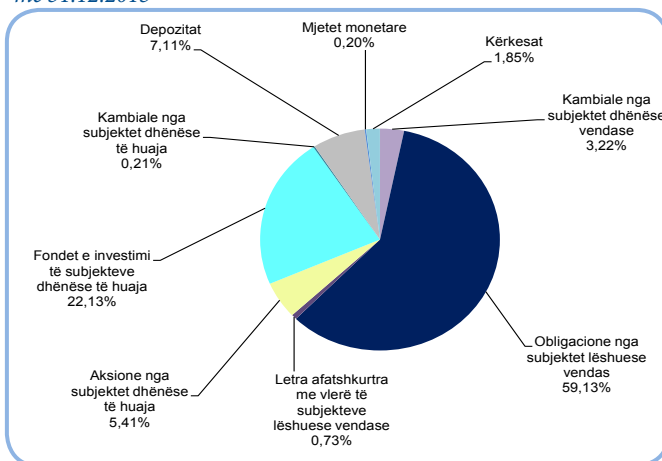

Struktura e investimeve të fondeve të detyruara pensionale, me gjendjen më 31.12.2015, është treguar me Grafikon 5.11. Pjesëmarrja e letrave me vlerë vendase shtetërore është rritur në raport me vitin paraardhës dhe arrin 59,86%. Letrat vendase me vlerë krahas obligacioneve (59,13%) përfshijnë edhe letrat afatshkurtra me vlerë (0,73%). Pjesëmarrja e depozitave bankare është reduktuar në lidhje me vitin paraardhës dhe arrin 7,11%. Aksioneve vendase iu takon një pjesë e vogël e portofolit dhe pjesëmarrjes në aksionet vendase, që është thuhet e njëjtë me një vit më parë (3,22%). Në vitin 2015 niveli i investimeve jashtë është rritur në raport me vitin paraardhës dhe arrin 27,75%. Këto investime në letra të huaja me vlerë përfshijnë investimet në aksione (5,41%) dhe investime në aksione në fondet investuese (22,13%) dhe investime në obligacione shtetërore (0,21%). Mjetet e mbetura janë mjete monetare 0,20% dhe kërkesa 1,85%.

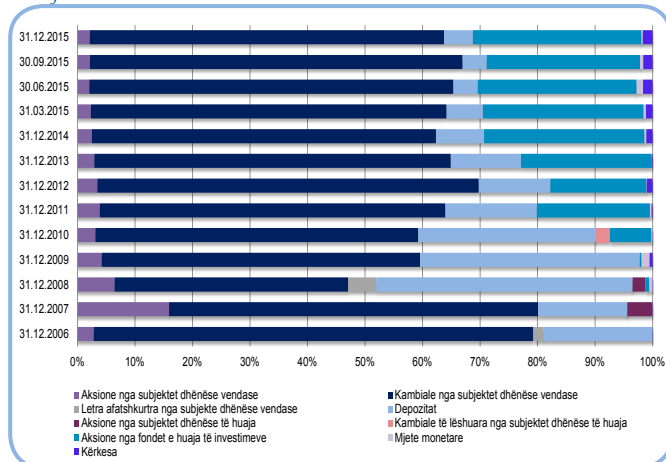
Gjatë vitit 2015 në të dy fondet pensionale të detyruara respektohen kufizimet maksimale investuese. Me grafikon 5.12 është paraqitur pjesëmarrja procentuale në portfolion sipas klasave të mjeteve për NLBd dhe KBPd dhe limitet ligjore, me gjendjen më 31.12.2015.

Njësoj si gjatë viteve të mëparshme edhe në vitin 2015 shoqëritë pensionale kanë investuar një përqindje të vogël

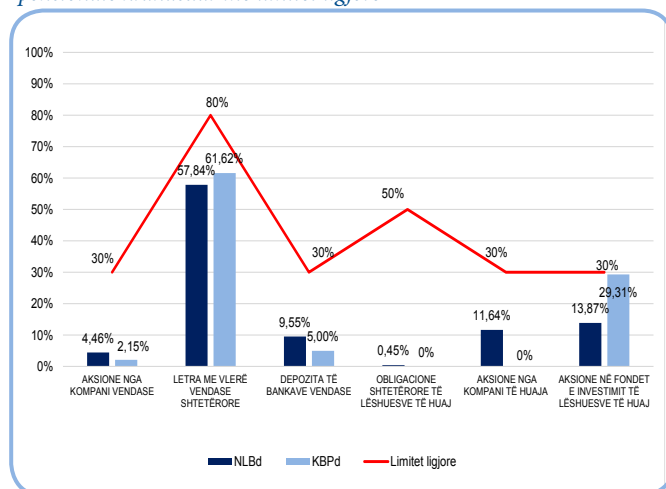
Grafiku 5.11. Struktura e investimeve në shtyllën e dytë me gjendjen më 31.12.2015

Grafiku 5.10. Struktura e investimeve të KBd

Grafiku 5.12. Klasat e mjeteve në portfolin e fondeve të detyruara pensionale krahasuar me limitet ligjore

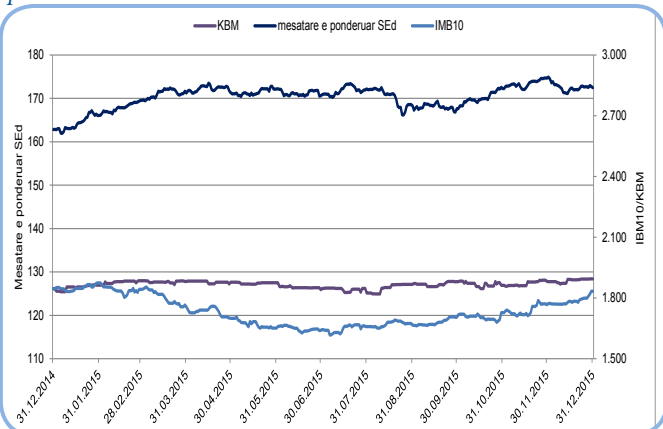

të mjeteve të fondeve të detyruara pensionale në aksione të dhënësit vendas. Në vitin 2015 të dy fondet e detyruara pensionale, në raport me vitin 2014, kanë mbetur pothuajse në të njëjtin nivel në aspektin e ekspozimit të aksioneve. Nëse do të merret parasysh se ekspozimi total në aksione nga dhënësit vendas është i vogël, mund të thuhet se ndryshimet në indeksin e bursës maqedonase IBM 10, nuk kanë ndikuar shumë në lëvizjen e vlerës mesatare të njësive llogaritëse të fondeve të detyruara pensionale. Përkatesisht IBM10 gjatë vitit 2015 pësoi rënie me rreth 0,59%, derisa vlera mesatare e njësive llogaritëse të fondeve të detyruara pensionale, në vitin 2015 pësoi një rritje prej afro 5,92%⁶.

Po ashtu, edhe vlera e indeksit të Obligacioneve të Bursës maqedonase – nuk ka shumë ndikim mbi vlerën mesatare të njësive llogaritëse të fondeve të detyruara pensionale, duke pasur parasysh se vetëm rreth 1,22% e mjeteve janë të depozituara në kambialet vendase shtetërore, me të cilat tregtohet në Bursën maqedonase. Pjesa tjetër e portofolit që është depozituar në kambialet vendase i takon kambialeve

⁶Vlera mesatare është për llogaritëse si mesatare e ponderuar e njësive llogaritëse të fondeve të detyrueshme pensionale, në raport me mjetet neto të fondeve të detyrueshme pensionale.

Grafiku 5.13. Lëvizja e krahasuar e vlerës në IBM10, KBM dhe vlerës mesatare të njësisë llogaritëse të fondeve të detyruara pensionale

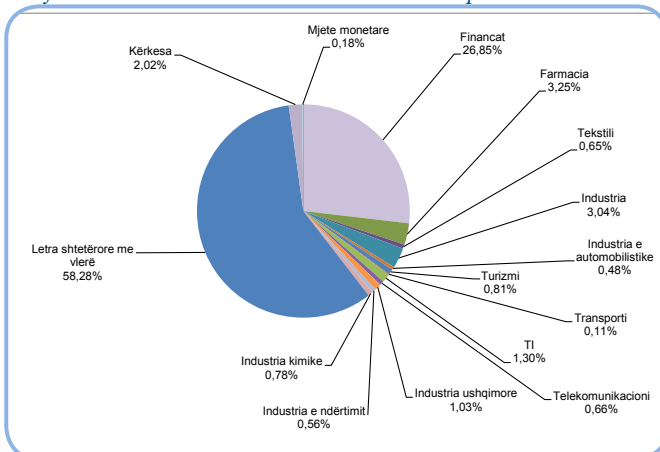

Burimi : Bursa e Maqedonisë SHA Shkup- Buletini vjetor i statistikave 2015

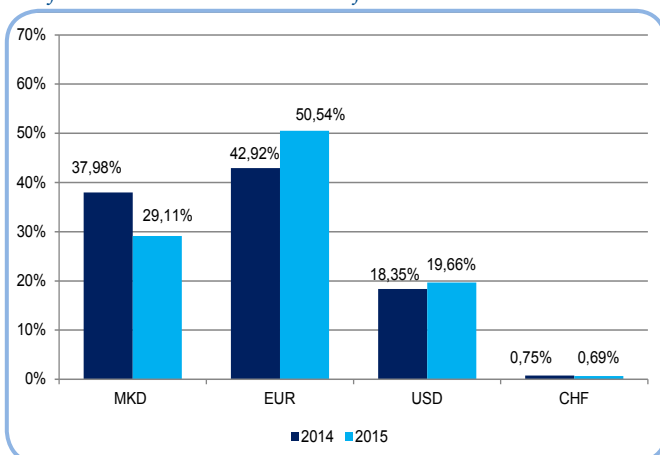
shtetërore të vazhdueshme. KBM, gjatë vitit 2015 vërejt një rritje prej rreth 1,77%, derisa vlera mesatare e njësisë llogaritëse të fondeve të detyruara pensionale vërejt rritje prej rreth 5,92%.

Krahasimi i lëvizjes së vlerës së IBM10, KBM dhe vlerës mesatare të njësisë llogaritëse të fondeve të detyruara

Grafiku 5.14. Struktura e investimeve të NLBd sipas sektorëve

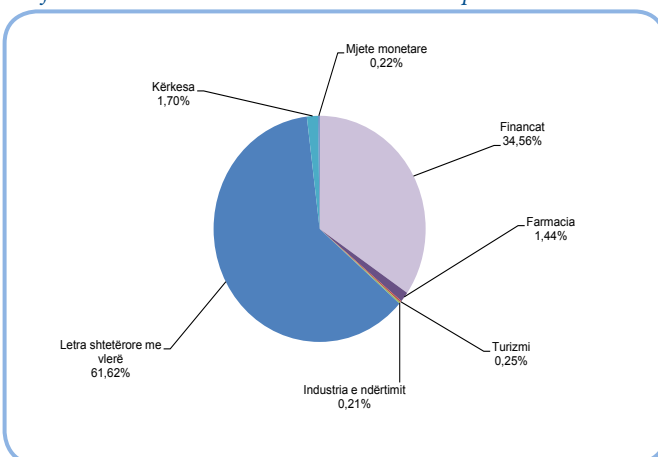
Grafiku 5.16. Struktura valutore e mjeteve të NLBd

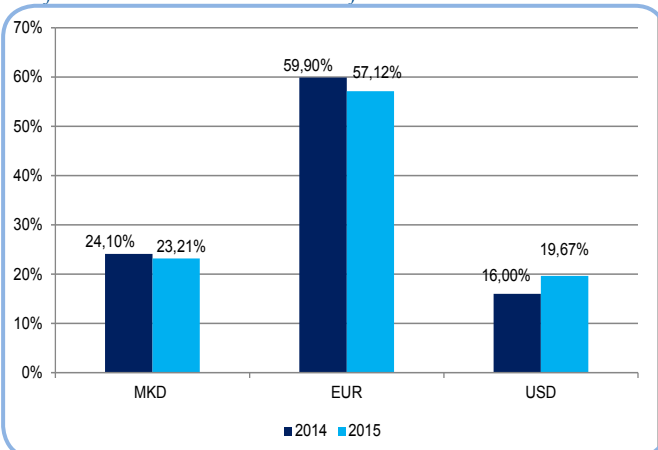
pensionale gjatë vitit 2015 janë paraqitur me Grafikon 5.13.

Pjesa më e madhe e mjeteve të fondeve të detyruara pensionale në vitin 2015 u investuan në letra shtetërore me vlerë (55,28% tek NLBd dhe 61,62% tek KBd). Një pjesë e letrave shtetërore me vlerë të NLBd u investuan në letra afatshkurtra me vlerë (1,57% të mjeteve të përgjithshme të NLBd) dhe obligacione shtetërore të lëshuesve të huaj (0,45% të mjeteve të përgjithshme të NLBd). Sipas sektorëve, pas letrave shtetërore me vlerë, sipas shumës vijojnë investimet në instrumente të shoqërive dhënëse/aksionare të sektorit financiar dhe e shprehur në përqindje arrin 26.85% tek NLBd dhe 34,56% tek KBPd nga mjetet totale të fondit. Në kuadër të këtij sektori më e madhe është pjesëmarrja e aksioneve në fondet e huaja të investimit (51,66% NLBd dhe 84,81% KBPd) dhe krahasuar me vitin e kaluar pjesëmarrja e tyre është rritur. Më tej vijojnë depozitat vendase bankare (35,56% NLBd dhe 14,47% KBPd) dhe shërbimet financiare (12,11% të NLBd), ndërsa pjesëmarrjen më të vogël e kanë aksionet në bankat vendase (0,67% NLBd dhe 0,72% KBPd). Krahas sektorëve të lartpërmendur, fondet e detyruara pensionale investojnë edhe në sektorë të tjerë: farmaci, industri ushqimore, transport, turizëm, tekstil, teknologji informatike, telekomunikacion, industri kimike, industri ndërtimi, industri automobilash dhe industri të tjera, por me pjesëmarrje shumë më të vogël (nga 0,11% deri në 3,25%).

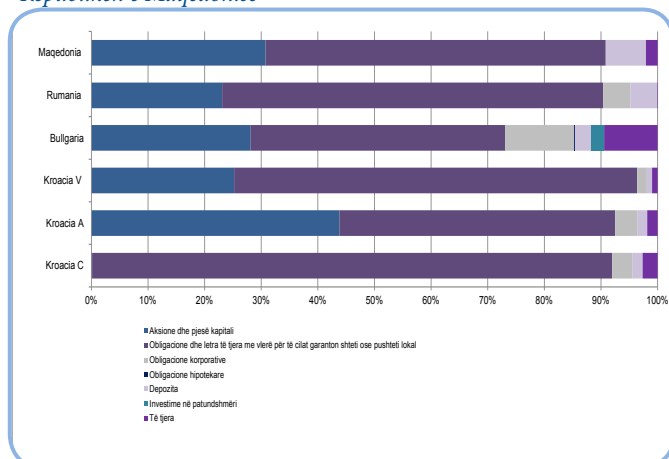
Grafiku 5.15. Struktura e investimeve të KBPd sipas sektorëve

Grafiku 5.17. Struktura valutore e mjeteve të KBPd

Grafiku 5.18. Portofoli i fondeve pensionale në disa vende dhe në Republikën e Maqedonisë

Burime : www.hanfa.hr ; www.fsc.bg; www.asfromania.ro dhe përlogaritjet individuale

Sipas strukturës valutore të mjeteve të fondeve të detyruara pensionale, që është paraqitur me Grafikun 5.16 dhe Grafikun 5.17, mund të vërehet se tek NLBd (50,54%) dhe tek KBPd (57,12%) pjesa më e madhe e mjeteve janë investuar në euro. Në rastin e NLBd mund të vërehet rritje, ndërsa KBPd ka regjistruar ulje të pjesëmarrjes së instrumenteve në euro, në raport me vitin paraprak. Pjesëmarrja e instrumenteve në valutë vendase ka qenë 29,11% në rastin e NLBd dhe 23,21% në rastin e KBPd dhe tek të dy fondet e detyruara pensionale mund të regjistrohet ulje në raport me vitin paraprak. Pjesëmarrja në instrumentet në dollarë amerikanë është rritur krahasuar me vitin paraardhës dhe pothuajse është në një nivel tek të dy fondet pensionale (19,66% në rastin e NLBd dhe 19,67% në rastin e KBPd). Një pjesë shumë e vogël e mjeteve të NLBd u investuan në franga zvicerane (0,69%)..

Nëse bëhet krahasimi me përvojat në botë, përkatësisht me vendet që kanë sisteme të ngjashme pensionale me atë maqedonas, mund të shihen ngjashmëri, por edhe dallime të mëdha në portofolin e investimeve të fondeve të detyruara pensionale. Tek Grafiku 5.18 janë paraqitur portofoli i fondeve pensionale (që përkohë me fondet e detyruara pensionale në Maqedoni) në disa vende dhe në Republikën e Maqedonisë, më 31.12.2015.

Në rast se portofoli i fondeve të detyruara pensionale shqyrtohet sipas llojeve të instrumenteve, mund të vërehet se më pak investime në kambiale dhe në letra të tjera me vlerë, për të cilat garanton shteti, ose pushteti lokal, kanë fonde pensionale në Bullgari (45%). Për dallim prej tyre, fondet pensionale në vendet e tjera, më shumë se 60% të mjeteve i kanë investuar në obligacione dhe në letra të tjera me vlerë, për të cilat garanton shteti ose pushteti lokal (Kroacia V⁷ 71%, Rumania 67% dhe Maqedonia 60%). Pjesa e mbetur e mjeteve janë investuar në forma të ndryshme. Depozitime më të shumta në depozita kanë fondet pensionale në Maqedoni (7%) dhe në Rumani (5%), e më pas pasojnë fondet pensionale në Bullgari (3%) dhe në Kroaci V (1%). Më shumë në aksione investohet në Maqedoni (31%) dhe më pas vijon Bullgaria (28%), Kroacia V (25%) dhe Rumania (23%). Për dallim nga fondet pensionale në Maqedoni, fondet pensionale në vendet e tjera depozitojnë edhe në kambialet korporative (Bullgari 12%, Rumani 5% dhe Kroaci V 2%), por duhet pasur parasysh fakti se në tregun maqedonas ka mungesë të instrumenteve të tilla. Investimet në pasurinë e patundshme kanë vetëm fondet pensionale në Bullgari (2%) (në vendet e tjera ky instrument më shpesh nuk është i lejuar). Në rast se nuk shihet struktura e portofolit të fondeve të detyruara pensionale nga aspekti nëse mjetet i kanë investuar në vend ose jashtë, mund të vërehet se ekspozimi më i madh jashtë vendit është i fondeve pensionale të Bullgarisë (51%), pastaj në Maqedoni (28%), Kroaci V (14%) dhe në Rumani (7%).

⁷Në Kroaci janë zbatuar multifondet, përkatësisht tre kategori të fondeve pensionale: A (me rrezikun më të madh), B (portofolat ekzistues në momentin e zbatimit të multifondeve) dhe C (me më pak rrezik).

5.5 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe shkalla e kontributit të fondeve të detyruara pensionale

Kontributet e paguara në fondet e detyruara pensionale, të reduktuara për kompensimin nga kontributet, menjëherë investohen. Kontributi i realizuar në total i shkon mjeteve në fonde të detyruara pensionale, përkatësisht llogarive individuale të anëtarëve. Një herë në muaj shoqëritë paguajnë dhe kompensimi për menaxhimin me mjetet, llogaritet në ditë si përqindje e mjeteve të fondit të detyruar pensional. Po ashtu, gjatë çdo transaksioni me mjetet e fondet e detyruara pensionale paguhen provizionet e vetë fondit të detyruar pensional. Çdo ditë bëhet vlerësimi i vlerës së mjeteve të fondit të detyruar pensional. Që konfirmohet në bazën e vlerës së tregut për çdo mjet në veçanti ose mbi bazën e vlerës së amortizuar të mjeteve, në rast se instrumenti ruhet deri në parashtrim ose në portofolin në dispozicion për shitje ose në rast se nuk mund të vlerësohet vlera e tij e tregut.

Ndryshimet e mjeteve të fondet e detyruara pensionale nga fillimi e deri në fund të vitit ndodhin për shkak të:

- Të ardhurave,
- Shpenzimeve lidhur me pagesat dhe provizionet e transaksioneve,
- Të ardhurave për shkak të kalimit nga një fond i detyruar pensional (për personat që më parë janë shpërndarë në kohë në fondin tjetër, e që më pas kanë lidhur marrëveshje me fondin ekzistues dhe për personat që kanë qenë pjesë e një fondi tjetër),
- Shpenzimeve për shkak të kalimit në fondin tjetër të detyruar pensional (për persona që kanë qenë të shpërndarë në kohë në fondin përkatës, e që më pas kanë lidhur marrëveshje me fondin tjetër dhe persona që kanë qenë pjesë në fondin përkatës e që më pas kanë kaluar në një tjetër fond),
- Shpenzimeve për personat që i kanë anuluar marrëveshjet e anëtarësimit, për shkak të tepërisë së kontributit të paguar ose për shkak të realizimit të pensionit invalidor ose familjar,
- Shpenzimeve si rezultat të pagesës së trashëgimisë,
- Shpenzimeve për shkak të pagesave të vetme për personat që nuk kanë realizuar të drejtën e pensionit të pleqërisë,
- Shpenzimeve si rezultat të pagesës së pensionit të moshës – tërheqje të programuara,
- përfitimet e (pa)realizuara ose humbjet nga investimet.

Duke u nisur nga vlera e mjeteve neto në fundin e vitit të kaluar dhe duke pasur parasysh të gjitha ndryshimet e cekura më parë, arrihet tek vlera e mjeteve neto në fund të vitit, ashtu siç është paraqitur me Tabelën 5.5:

Mjetet totale neto në fondet e detyruara pensionale me gjendjen më 31.12.2015, arrijnë rreth 40 miliardë denarë ose rreth 650 milionë euro, që përbën rreth 7,13% të PVB të RM⁸.

Tabela 5.5. Ndryshimet e mjeteve të fondeve pensionale të detyruara (në milionë denarë)

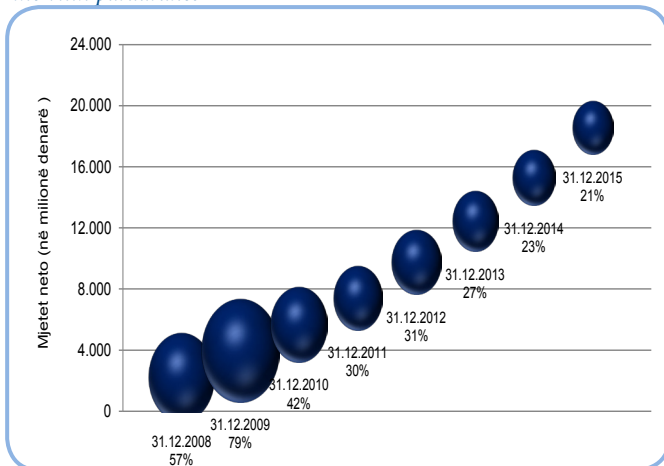
	NLBd	KBPd
Mjete neto më 31.12.2014	15.322,08	17.706,97
Kontribute	2.417,75	2.695,46
Kompensime nga kontributet	78,56	87,59
Kontribute të reduktuara për kompensimet e kontributeve	2.339,19	2.607,87
Kompensime të mjeteve	82,22	95,17
Shpenzime për provizione ndërmjetësuese	3,06	0,79
Transferimi nga fondi tjetër	2,60	4,30
Transferimi në fondin tjetër	4,30	2,60
Transferimi në FSPIM për shkak të ndërprerjes së marrëveshjes, kthimi i kontributit dhe dalja në pension	14,21	21,96
Pagesa e trashëgimisë	2,72	2,61
Pagesa e vetme	0,32	0,07
Pagimi i pensionit të moshës – tërheqje të programuara	0,002	0,000
Përfitimi bruto nga investimet	1.020,96	1.178,29
Përfitimi neto nga investimet	935,69	1.082,33
Mjetet neto më 31.12.2015	18.578,00	21.374,23

Me Grafikun 5.19 dhe Grafikun 5.20 janë paraqitur vlerat e mjeteve neto në fund të të gjitha viteve dhe rritja e tyre në përqindje, në raport me mjetet neto në vitin e kaluar. Po ashtu, mund të vërehet se mjetet neto të të dy fondeve të detyruara pensionale rriten me ritëm të njëjtë. Rritje më e madhe vërehet në vitin 2009 krahasuar me vitin 2008.

Lëvizja e vlerës së mjeteve neto dhe e kontributeve kumulative, si edhe rritja e kontributeve të paguara dhe rritja e mjeteve neto tek të dy fondet e detyruara pensionale që nga fillimi i funksionimit të sistemit (që është data e pagesës së parë më 1.1.2006) e deri më 31.12.2015, janë paraqitur me Grafikun 5.21 dhe Grafikun 5.22. Mund të vërehet se gjatë viteve të para, mjete totale neto rriten në formë proporcionale me kontributet kumulative, me koeficient proporcionaliteti rreth një, derisa në pesë vitet pasuese mjetet e fondeve të detyruara pensionale kanë rritje më të madhe të kontributeve.

⁸ Burimi për PVB: Enti shtetëror i statistikave – njoftim prodhimi vendas bruto, tremujori i katërt i vitit 2015 – të dhëna të vlerësuara

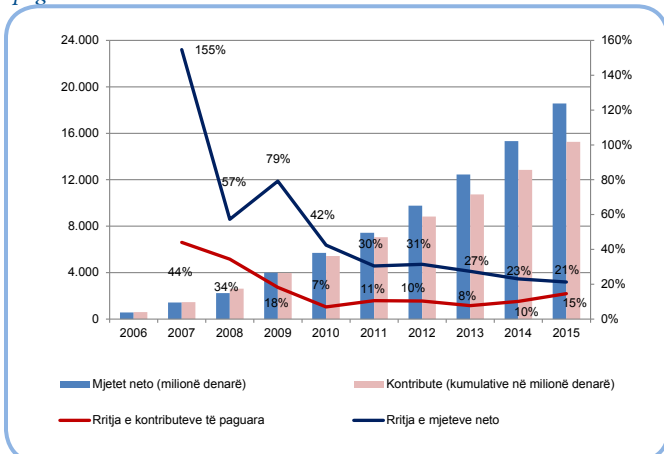
Grafiku 5.19. Rritja e mjeteve neto të NLBd në përqindje në raport me vitin paraardhës

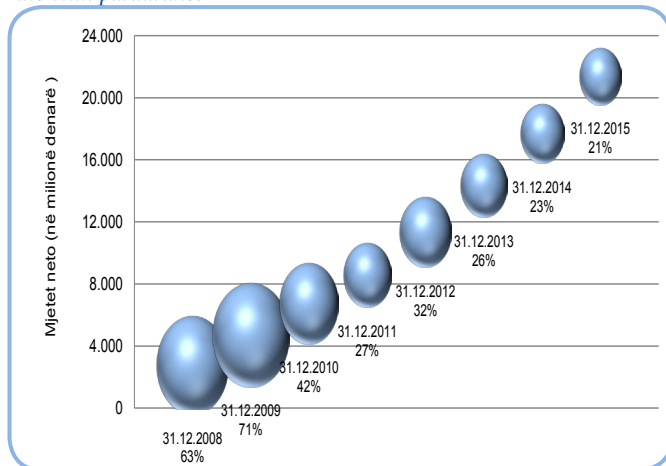
Tek të dy fondet, (NLBd dhe KBPd), mjetet neto dhe kontributet kumulative rriten vazhdimisht që nga fillimi i funksionimit të sistemit. Rritja më e madhe e mjeteve neto (rreth 150%), ashtu si edhe kontributet e paguara (rreth 40%) dhe tek të dy fondet e detyruara pensionale është vërejtur në vitin 2007. Kjo i atribuohet me siguri rritjes procentuale më të madhe të anëtarësisë, përkatësisht të kontributeve në lidhje me vitin paraardhës, si edhe të rritjes relativisht të lartë të njësisë. Më tej vijon rënia e rritjes dhe e mjeteve neto e kontributeve të paguara. Me kalimin e viteve ka një stabilizim klasik, kështu që rritja e mjeteve neto në tre vitet e fundit në mesatare arrin rreth 24%, derisa rritja e kontributeve të paguara në të njëjtën periudhë, mesatarisht arrin rreth 11%. Në vitin 2015 rritja e mjeteve neto arrin 21% dhe tek NLBd dhe KBPd, ndërsa rritja e kontributeve të paguara arrin 15% tek NLBd dhe 13% tek KBPd.

Për evidentimin e mjeteve të fondet e detyruara pensionale përdoren njësitë llogaritare. Një njësi llogaritare përbën pjesën proporcionale të mjeteve totale neto të fondit të detyruar pensional. Vlera e njësisë llogaritare është e njëjtë me vlerën e mjeteve neto, e ndarë me numrin total të njësive llogaritare të të gjitha llogarive individuale dhe nënlllogarive. Vlera fillestare e njësisë llogaritare ishte 100 denarë. Fondet pensionale, duke përfshirë edhe ato maqedonase, i nënshtrohen dukurive dhe lëvizjeve ciklike, që nënkuptojnë rritje ose rënie të vlerave të

Grafiku 5.21. Rritja e mjeteve neto në krahasim me kontributet e paguara në NLBd

Grafiku 5.20. Rritja e mjeteve neto të KBPd në përqindje në raport me vitin paraardhës

njësive të tyre llogaritare, varësisht investimit të mjeteve dhe të lëvizjeve të vlerës së instrumenteve në të cilat janë depozituar mjetet e fondeve pensionale, si edhe pagesa e kompensimeve dhe provizioneve.

Lëvizja e vlerave të njësive llogaritare të fondet e detyruara pensionale që nga fillimi i funksionimit të sistemit deri më 31.12.2015 është dhënë me Tabelën 5.6 dhe me Grafikun 5.23. Më tej, vërehet trendi i rritjes së njësive llogaritare. Gjatë vitit 2015 njësitë llogaritare kanë rritje dhe trend të ngjashëm, ashtu që në fund të vitit vlera e njësive llogaritare e të dy fondet e detyruara pensionale pësoi rritje në raport me vitin paraardhës.

Zakonisht kontributi i fondeve pensionale llogaritet për disa nga vitet e fundit, i bazuar në nivel vjetor. Kështu edhe në sistemin maqedonas pensional me ligj përcaktohet që kontributi të llogaritet për një periudhë prej shtatë vjetësh (periudha llogaritëse) bazuar në nivel vjetor në shumë nominale dhe reale. Në rast se fondi ekziston më pak se 84 muaj, por jo më gjatë se 12 muaj kontributi përlllogaritet në fundin e qershorit, përkatësisht dhjetorit, për periudhën që nga një qershori përkatësisht dhjetori, pas themelimit të fondit e deri në fundin e qershorit, përkatësisht dhjetorit kur bëhet përlllogaritja. Në atë rast, periudha përlllogaritëse arrin 78, 72, 66, 60, 54, 48, 42, 36, 30, 24, 18 ose 12 muaj.

Grafiku 5.22. Rritja e mjeteve neto në krahasim me rritjen e kontributeve të paguara tek KBPd

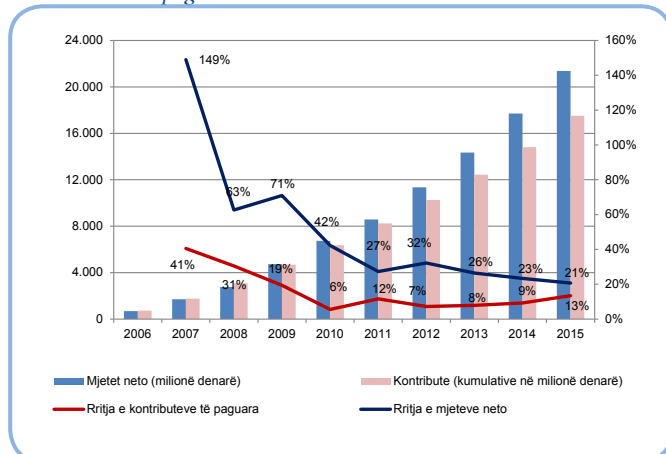

Tabela 5.6. Vlera e njësisë llogaritare nga fillimi i sistemit

Data	Vlera e njësisë llogaritare	
	NLBd	KBd
31.12.2006	105,929336	106,265900
31.12.2007	115,511364	115,303221
31.12.2008	100,155213	107,116421
31.12.2009*	116,874672	120,667142
31.12.2010	125,009646	129,590887
31.12.2011	129,003093	130,697013
31.12.2012	139,225567	142,372582
31.12.2013	151,117506	153,757419
31.12.2014	160,733889	164,578077
31.03.2015	168,523130	173,594121
30.06.2015	167,802761	172,976448
30.09.2015	165,440885	169,510891
31.12.2015	170,193521	174,392410

* Në gjysmën e dytë të vitit 2009 që të dy shoqëritë morën vendime për reklasifikimin e instrumenteve financiare që ruhen deri në arritjen në kategorinë e instrumenteve financiarë të disponueshme për shitje dhe në këtë procedurë shoqëritë bënë edhe një vlerësim të sërishëm të vlerës së instrumenteve financiare me zbatimin e një vlere objektive, fer dhe e përcaktuan vlerën e mjeteve, të mjeteve neto, vlerën e njësisë llogaritare dhe numrin e njësisë llogaritare, që shkakton korrektime relativisht të lartë të vlerës së njësisë llogaritare

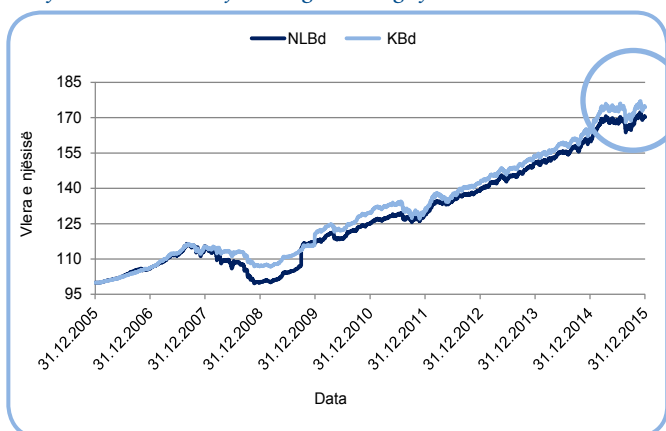
Kontributi në shumën nominale⁹ përbën ndryshim (rritjen) në përqindje të vlerës së njësisë llogaritare të datës së fundit të vlerësimit të periudhës llogaritare dhe vlera e njësisë llogaritare të ditës së fundit të muajit që i paraprin muajin Prvo në periudhën e llogaritur, e konvertuar në normën ekuivalente vjetore të kontributit në shumën nominale.

Kontributi në shumë reale për çdo periudhë të llogaritur, i konvertuar në normën ekuivalente vjetore të kontributit në shumë reale, llogaritet mbi bazën e normës vjetore të kontributit në shumën nominale dhe ndryshimin e nivelit të shpenzimeve të jetesës në periudhën e llogaritur, bazuar në nivel vjetor.

Kontributi i fondet e detyruara pensionale në nivel vjetor është paraqitur me Tabelën 5.7.

Kontributi i llogarisë individuale është i ndryshueshëm dhe varet nga kontributi i fondit të detyruar pensional dhe nga

Grafiku 5.23. Vlera e njësisë llogaritare nga fillimi i sistemit

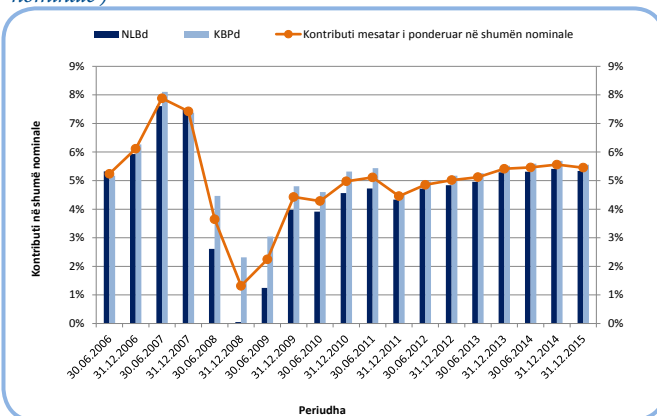

kompensimet e paguara të shoqërisë. Kontributi, përkatësisht fitimi, është parametër që realisht mund të parashikohet, pasi që varet nga kushtet e tregut të kapitalit dhe nga ekonomia në tërësi.

Duke pasur parasysh karakterin afatgjatë të sigurimit pensional, është e rëndësishme që të llogaritet edhe kontributi i fondet e detyruara pensionale që nga fillimi i sistemit (dhjetë vjet). Ai mesatarisht¹⁰, arrin 5,60% në shumë nominale dhe 3,23% në shumë reale.

Lëvizja e kontributit në shumën nominale, gjatë dhjetë viteve të ekzistimit të sigurimit të detyruar financimit kapital pensional, mund të shihet me Grafikon 5.24, ku janë treguar kontributet sipas periudhave, që nga fillimi i sistemit deri më 31.12.2015, sipas fondeve, si edhe kontributi i ponderuar mesatar. Në fillimin e ekzistimit të sistemit vërehet rritje e kontributit, ashtu që në fund të vitit 2006 dhe 2007 ka kontribute të larta, derisa në fund të vitit 2008 ka kontribute më të ulëta, si rezultat i ndodhjeve negative në tregjet financiare vendase dhe të huaja. Më pas vijon ngritja graduale pas krizës dhe rritja e kontributeve deri në fund të vitit 2009 e deri në fund të vitit 2010. Në fillimin e vitit 2011 u vërejt një reduktim i vogël i kontributit në lidhje me fundin e vitit 2010. Gjatë katër viteve të fundit është vërejtur një rritje e qëndrueshme e kontributeve.

Grafiku 5.24. Transferimi i fondeve të detyruara pensionale (në shumë nominale)

⁹Formulat për përllogaritjen e kontributit në shumën reale dhe nominale janë përcaktuar me Rregulloren për vlerësimin e mjeteve të fondet e detyrueshme pensionale dhe vullnetare.

¹⁰Kontributi mesatar llogaritet me formulën e njëjtë me të cilën llogaritet kontributi në fondin e detyruar pensional veçmas, ashtu që në vendin e njësisë llogaritëse vendoset mesatarja e ponderuar e njësisë llogaritare në raport me mjetet neto. ...

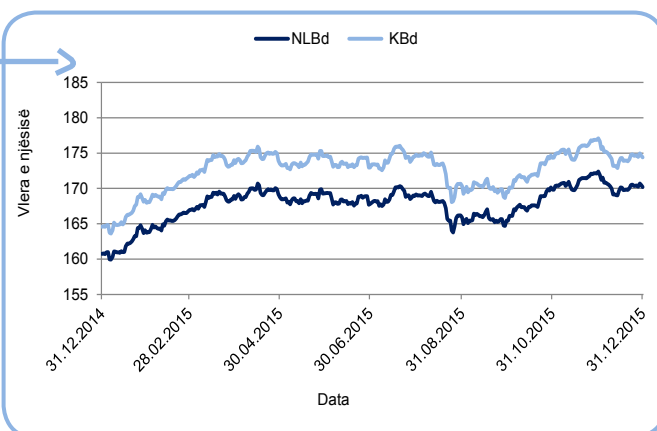

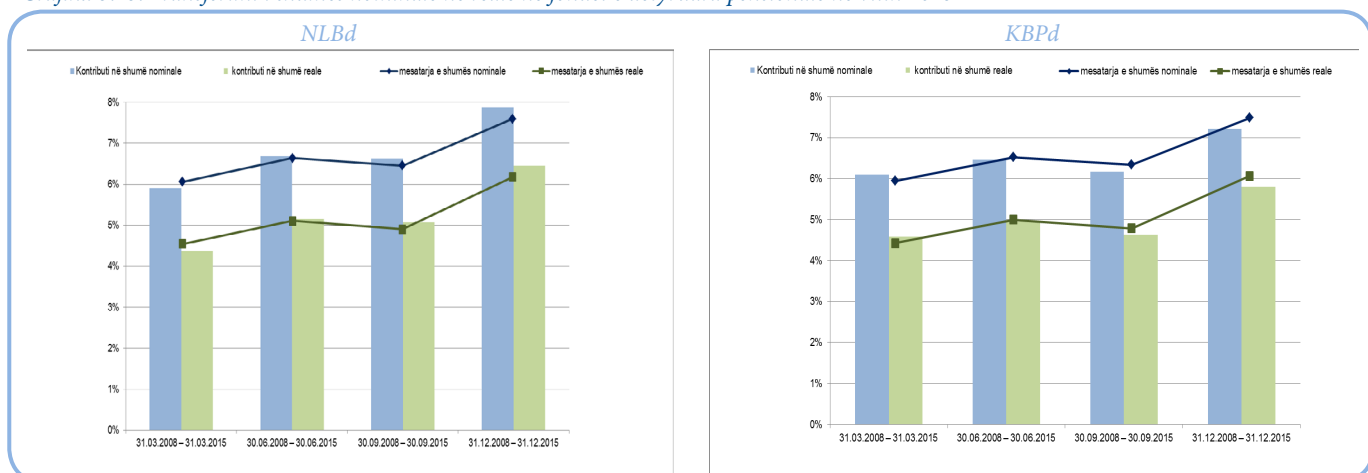
Tabela 5.7. Transferimi i fondeve të detyruara pensionale

Periudha*	NLBd		KBd	
	Në shumë nominale	Në shumë reale	Në shumë nominale	Në shumë reale
01.01.2006 - 31.12.2008	0,05%		2,32%	
31.12.2006 – 31.12.2009	3,33%		4,32%	
31.12.2007 – 31.12.2010	2,67%		3,97%	
31.12.2008 - 31.12.2011	8,80%		6,86%	
31.12.2009 – 31.12.2012	6,00%		5,66%	
31.12.2006 – 31.12.2013	5,20%	2,16%	5,41%	2,37%
31.12.2007 – 31.12.2014	4,83%	2,67%	5,21%	3,05%
31.03.2008 – 31.03.2015	5,90%	4,38%	6,10%	4,59%
30.06.2008 – 30.06.2015	6,69%	5,16%	6,47%	4,95%
30.09.2008 – 30.09.2015	6,63%	5,07%	6,17%	4,62%
31.12.2008 - 31.12.2015	7,87%	6,45%	7,21%	5,80%
Fillimi ** -31.12.2015	5,46%	3,09%	5,72%	3,35%

* Pas miratimit të ndryshimeve të Ligjit për sigurimin e detyruar kapital të financuar pensional në janar të vitit 2013, kontributi i fondit pensional të detyruar është llogaritur për periudhën prej tre vjetësh, vetëm me shumën nominale

** Fillimi është 1.1.2006 për të dy subjektet NLBd dhe KBPd.

Grafiku 5.25. Transferimi i shumës nominale në reale në fondet e detyruara pensionale në vitin 2015

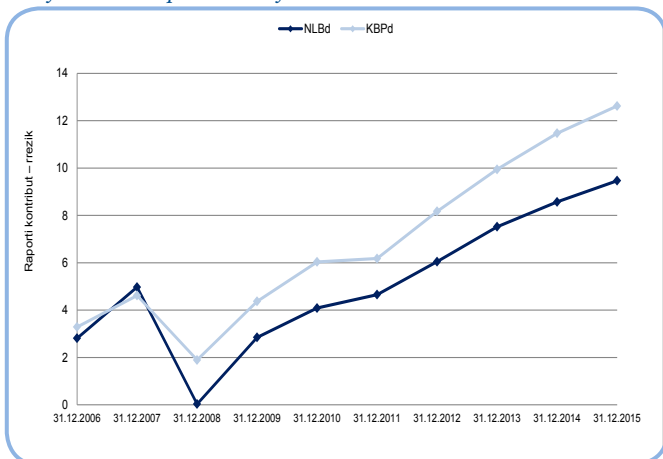

Lëvizja e kontributit në shumë nominale dhe reale në vitin 2015, pas periudhave shtatëvjeçare, bazuar në nivel vjetor, sipas fondit të detyruar pensional dhe krahasuar me kontributin mesatar mund të shihen me Grafiku 5.25. Në vitin 2015 të ardhurat në shumë nominale variojnë nga 5,90% deri në 7,87%, ndërsa të ardhurat në shumë reale variojnë nga 4,38% deri në 6,45%. Vlerë më të madhe kanë kontributet për periudhën nga 31.12.2008 – 31.12.2015.

Qëllimi bazë i investimit të mjeteve të fondeve të detyruara pensionale është rritja e tyre. Kontributi përbën një masë për rritjen e mjeteve. Por njëherazi duhet të kihet parasysh edhe rreziku nga investimet. Rreziku përbën pasiguri në aspekt të realizimit të kontributit të mjeteve të investuara. Raporti i rrezikut me kontributin është direkt, që do të thotë se sa më i madh kontributi aq më i madh është rreziku që bart me vete, si edhe përbën një rrezik më të madh për çdo investim, përkatësisht ndërmarrja e një rreziku më të madh pasohet me kontribut më të madh të prishëm, që duhet të kompensojë rrezikun e ndërmarrë dhe anasjelltas. Në formë grafike, raporti i kontributit në shumë nominale me rrezikun (i përlogaritur përmes një prej metodave të llogaritjes) e fondeve të detyruara pensionale, që nga fillimet e deri në fund të vitit 2015, është treguar tek Grafiku 5.26. Sa më i madh që është

raporti kontribut /rrezik, po aq më të mira janë performansat investuese të fondit dhe fondi do të realizojë në formë potenciale kontribut më të madh për njësinë e dhënë të rrezikut.

Grafiku 5.26. Raporti i transferimit dhe rreziku

¹¹ Kontributi është llogaritur në nivel vjetor që nga fillimi i sistemit përmes rritjes së njësisë llogaritëse, ndërsa rreziku përbën sigurimin e njësisë llogaritëse dhe është llogaritur si devijim i aktualizuar standard i kontributeve të fondeve pensionale.

5.6 Kompensimet tek fondet e detyruara pensionale

Për kryerjen e funksioneve të tyre menaxhuese me mjetet e fondet e detyruara pensionale, vlerësimi i mjeteve, anëtarësimi ndjekja e llogarive individuale të anëtarëve dhe informimi i anëtarëve, si edhe pagimi i kompensimeve për MAPAS dhe kujdestarin e pasurisë, si edhe mbulimi i shpenzimeve personale, shoqëritë, sipas Ligjit, paguajnë kompensime nga kontributet, kompensime nga mjete dhe kompensime nga kalimi.

Një formë e tillë e financimit të shoqërive pensionale është e zakonshme për ato shoqëri që funksionojnë sipas sistemit pensional të ngjashëm me atë maqedonas. Kompensimi që paguhet si përqindje e kontributeve, paguhet një herë nga pagesa e kontributit, e më pas kontributi i njëjtë investohet deri në tërheqjen e mjeteve, derisa kompensimi që paguhet nga mjetet, paguhet në fund të çdo muaji nga mjetet totale që menaxhohen. Kompensimet e bazuara tek kontributet kanë peshë “në fillim”, përkatësisht janë relativisht të mëdha në vitet e para. Kompensimet e bazuara në mjete kanë peshë “në fund, pasi që mjetet e akumuluar janë shumë më të mëdha kur janë sa më afër pensionimit¹². Prvo në një afat më të gjatë, kompensimi nga kontributet nuk do të ketë ndikim të madh mbi nivelin e pensionit të anëtarit, ndërsa kompensimi nga mjetet, që do të bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm me kalimin e viteve, është me ligj i kufizuar në nivel të ulët. Gjithsesi, në fillimin e funksionimit të sistemit, ndikimi i kompensimit nga kontributet është i dukshëm në llogaritë individuale. Që është e pritshme, pasi që në vitet e para të vendosjes së sistemit, mjetet në fondin e detyruar pensional kanë një vëllim të vogël dhe vetë shoqëritë kanë shpenzime për vendosjen e një

Tabela 5.8 Kompensimet që i paguajnë shoqëritë që menaxhojnë me fondet e detyruara pensionale

Lloji i kompensimit	NLB	KB Prvo
Kompensimi nga kontributet	3,25%*	3,25%*
Kompensimi mujor nga vlera e neto mjeteve të fondit të detyruar pensional	0,04%**	0,04%**
Kompensimi për transferimin		
Numri i ditëve***	Shuma e kompensimit për transferim	Shuma e kompensimit për transferimin
Numri i ditëve ≤ 720	15 euro	15 euro
Numri i ditëve > 720	Nuk paguhet kompensimi për transferim	Nuk paguhet kompensimi për transferimin

* Niveli i barabartë i përcaktuar me ligj maksimum për vitin 2015 (më parë ishte 3,50% tek të dy subjektet, NLBd dhe KBPd).

** Shuma e barabartë me maksimumin e paraparë me ligj për vitin 2015 (më parë ka qenë 0,045% tek të dy subjektet, NLBd dhe KBPd).

*** Numri i ditëve llogaritet që nga data në të cilin anëtari gëzon statusin e anëtarit të fondit të detyruar pensional ekzistues (ose që nga dita Prvo e muajit kur anëtari ka fituar të drejtën e kontributit në fondin e detyruar pensional, në rastin e anëtarësimit të parë), deri në afatin final deri në të cilin anëtari duhet të parashtrojë deri tek MAPAS formularin dhe verifikimet për kompensimin e paguar për transferimin.

infrastruktura dhe për punën e vet, të cilat i mbulojnë nga kapitali individual dhe nga kompensimet që i paguajnë nga anëtarët. Me zhvillimin e sistemit, parë në një afat më të gjatë, mjetet e fondit të detyruar pensional rriten gjithnjë e më shumë dhe mund të pritet një normë gjithnjë e më e lartë e fitimit në llogaritë individuale. Rezultatet me afat të shkurtër kanë rëndësi të vogël, pasi që sistemi është i dizajnuar për kurse që akumulohen në një periudhë nga 30 ose 40 vjet. Anëtarët fillojnë që të kursejnë të rinj, ndërsa pensioni përfitohet kur mbushen 64 (meshkujt) përkatësisht 62 (gratë) vjeç. Për rrjedhojë fokusi i rezultateve dhe i përfitimeve nga ky sigurim duhet të orientohet në afat të gjatë.

Llojet e niveleve të kompensimeve, që i paguajnë shoqëritë që menaxhojnë me fondet e detyruara pensionale në vitin 2015, janë paraqitur me Tabelën 5.8.

Fillimisht, kompensimi nga kontributet u përcaktua me tender, ndërsa kompensimi fillestar që e paguajnë

Tabela 5.9. Niveli i kompensimeve të kontributeve që faturojnë shoqëritë pensionale në shtyllën e dytë

Shoqëria pensionale	Shuma	Data e pranimit
NLB	9,90%	Nga fillimi i sistemit
	8,50%	(viti 2006)
	7,90%	Nga korriku i vitit 2007
	6,90%	Nga shkurti i vitit 2008
	6,50%	Nga maji i vitit 2009
	5,50%	Nga janari i vitit 2010
	4,50%	Nga janari i vitit 2011
	4,00%	Nga janari i vitit 2012
	3,75%	Nga qershori i vitit 2013
	3,50%	Nga janari i vitit 2014
KB Prvo	3,25%	Nga janari i vitit 2015
	9,90%	Me tender
	8,50%	Nga fillimi i sistemit (2006)
	7,90%	Nga korriku i vitit 2007
	6,80%	Nga shkurti i vitit 2008
	5,50%	Nga janari i vitit 2010
	4,50%	Nga janari i vitit 2011
	4,00%	Nga janari i vitit 2012
	3,75%	Nga qershori i vitit 2013
	3,50%	Nga janari i vitit 2014
	3,25%	Nga janari i vitit 2015

¹² Administrative Charges for Funded Pensions: An International Comparison and Assessment, Edward Whitehouse, June 2000.

shoqëritë pensionale arrinte 8,50%. Më tej, me zhvillimin e sistemit dhe me reduktimin e kompensimeve që i paguajnë institucionet shtetërore nga shoqëritë, ashtu si edhe me rritjen e kontributeve dhe mjeteve, që janë baza e llogaritjes së kompensimeve, pasoi reduktimi i vazhdueshëm gradual i këtij kompensimi. Niveli i kompensimeve nga kontributet që paguhën nga fillimi i ekzistimit të sistemit, bashkë me vitin 2015, janë paraqitur me Tabelën 5.9.

Kompensimi nga mjetet ishte përcaktuar me ligjin dhe së bashku me majin e vitit 2013 arrinte 0,05% në muaj nga vlera e neto mjeteve të fondit të detyruar pensional dhe pastaj deri në dhjetor të vitit 2014 arriti në 0,045%. Nga janari i vitit 2015 ky kompensim është 0,04%.

Nga viti 2013, me ligj është përcaktuar niveli maksimal i kompensimit nga kontributet dhe kompensimi nga mjetet që do të mund të paguhet nga shoqëritë pensionale dhe është parashikuar reduktimi i tyre i mëtejshëm gradual. Përkatësisht, niveli maksimal i kompensimit nga kontributet do të arrijë 2,00%, derisa niveli maksimal i kompensimit mujor për menaxhimin me mjetet do të arrijë 0,03% dhe ato do të zbatohen deri në vitin 2020, përkatësisht nga viti 2019 e më tej. Deri në arritjen e atyre limiteve do të ketë reduktim gradual të nivelit maksimal të kompensimeve, në përputhje me Tabelën 5.10.

Pagesa e kompensimeve (në milionë denarë) nga ana e shoqërive gjatë vitit 2015 është paraqitur në Tabelën 5.11.

Tabela 5.10 Niveli maksimal i kompensimeve nga kontributet dhe kompensimeve nga mjetet e verifikuara me ligj për shtyllën e dytë

Viti	Kompensimi nga kontributet	Kompensimi mujor nga mjetet
2016	3,00%	0,040%
2017	2,75%	0,035%
2018	2,50%	0,035%
2019	2,25%	0,030%
2020	2,00%	0,030%
2020	2,00%	0,030%

Provizionet transaksionale, në lidhje me fitimin ose kalimin e mjeteve të fondit të detyruar pensional paguhën nga mjetet e fondit të detyruar pensional, të personave juridikë të përzgjedhur që kryejnë shërbime me letrat me vlerë. Provizionet transaksionale llogariten si përqindje e vlerës së çdo transaksioni të arritur. Nga mjetet e fondit të detyruar pensional, për çdo transaksion i lidhur në Bursën e Maqedonisë të letrave me vlerë, paguhën edhe provizione për Bursën maqedonase të letrave me vlerë dhe për Depozitën qendrore të letrave me vlerë. Gjatë vitit 2015 nga NLBd janë paguar në total 3 milionë denarë provizione transaksionale, derisa nga KBd janë paguar në total 0,8 milionë denarë provizione transaksionale.

Tabela 5.11. Pagesa e kompensimeve nga ana e shoqërive për vitin 2015

(në milionë denarë)

	Janar	Shk.	Mars	Prill	Maj	Qer.	Korr.	Gusht	Shta.	Tet.	Nën.	Dhje.	Total
NLBd- total	11,56	12,66	12,84	12,94	12,20	14,46	13,79	13,31	14,46	13,62	14,24	14,71	160,78
Nga kontributet	5,34	6,25	6,24	6,22	5,44	7,63	6,87	6,36	7,50	6,50	6,89	7,31	78,56
Nga mjetet	6,21	6,41	6,60	6,72	6,76	6,83	6,93	6,95	6,96	7,12	7,34	7,40	82,22
KBd - total	13,32	14,38	14,66	14,74	14,32	15,99	15,66	15,18	16,34	15,48	16,13	16,57	182,76
Nga kontributet	6,14	6,95	7,00	6,94	6,48	8,06	7,61	7,13	8,31	7,26	7,66	8,06	87,59
Nga mjetet	7,19	7,42	7,67	7,80	7,85	7,93	8,05	8,05	8,03	8,21	8,47	8,51	95,17

5.7 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyruar pensional financimit kapital

Kushtet për arritjen e të drejtës së pensionit janë të njëjta edhe për shtyllën Prvo, edhe të dytë: kufiri i moshës nga 64 vjeç për meshkujt, 62 vjeç për gratë, me minimum 15 vite pune si stazh.

Nga shtylla Prvo bëhet pagesa e një pjese të pensionit të pleqërisë, familjarit, ose invalidorit, si edhe nga pensioni minimal. Pensioni i shtyllës së parë llogaritet si pension i definuar, sipas një formule të përcaktuar më parë (përqindje e caktuar, varësisht viteve të stazhit, shumëzuar me bazën pensionale, e përcaktuar nga pagat e valorizuara të të gjithë viteve të punës).

Nga shtylla e dytë bëhet pagesa e pjesës së një pjese të pensionit të pleqërisë sipas zgjedhjes së anëtarit:

- anuiteti pensional me shumën e plotë të mjeteve të akumuluarua të llogarisë individuale të anëtarit; anuiteti paguhet deri në fund të jetës nga shoqëria e sigurimit që është e autorizuar për atë qëllim, ose
- tërheqjet e programuara të siguruarua nga shoqëria që menaxhon me fondin e detyruar pensional ose
- kombinimi i metodave të sipërpërmendura.

Sigurimi i anuitetit pensional dhe i tërheqjeve të programuara janë të përcaktuara me Ligjin e pagesës së pensioneve dhe kompensimeve pensionale nga sigurimi kapital i financiar.

Në rast se i siguruari që ka realizuar të drejtën e pensionit të invaliditetit është anëtar i shtyllës së dytë, shuma totale e mjeteve të llogarisë së atij anëtarit transferohet në Fondin e SPIM dhe pagesa e plotë e pensionit invalidor do të paguhet nga Fondi i SPIM. Në raste të veçanta, nëse mjetet e akumuluarua të llogarisë së anëtarit janë më shumë sesa shuma e nevojshme për pagesën e pensionit invalidor, në përputhje me Ligjin për sigurimin pensional dhe invalidor, atëherë anëtarit mund të zgjedhë që në vend të atij pensioni të shfrytëzojë pensionin e shtyllës së dytë.

Në rast të vdekjes së një anëtarit të fondit të detyruar pensional të shtyllës së dytë, anëtarët e së cilës kanë të drejtën e pensionit familjar, shuma totale e mjeteve të llogarisë së atij anëtarit transferohet në Fondin e SPIM dhe pagesa e plotë e pensionit familjar, do të paguhet nga Fondi i SPIM. Në raste të veçanta, nëse mjetet e akumuluarua të llogarisë së anëtarit janë më shumë sesa shuma e nevojshme për pagesën e pensionit familjar, në përputhje me Ligjin e sigurimit pensional dhe invalidor, atëherë shfrytëzuesi i pensionit familjar mund të zgjedhë që në vend të atij pensioni të përdorë pensionin nga shtylla e dytë.

Tabela 5.12 Pensionet e realizuara dhe pagesat në emër të anëtarëve të shtyllës së dytë

Lloji i pensionit dhe pagesës / Fondi i detyruar pensional	NLBd	KBPd	Gjithsej
Pension invaliditeti	12	35	47
Pension familjar	36	63	99
Pension moshe – tërheqje të programuara	1	0	1
Pagesë e njëhershme – pension moshe	6	2	8
Pagesë e njëhershme – trashëgimi	34	40	74
Gjithsej	89	140	229

Në vitin 2015 u realizuan 47 pensione invaliditeti dhe 99 pensione familjare nga ana e anëtarëve të shtyllës së dytë, përkatësisht anëtarëve të familjes me anëtar të vdekur, për shkak se mjetet e tyre të akumuluarua ishin transferuar në Fondin e SPIM, që e paguan pensionin e invaliditetit, përkatësisht atë familjar. Në vitin 2015 filloi pagimi i pensionit të parë të moshës nga shtylla e dytë nëpërmjet tërheqjeve të programuara.

Janë të parashikuara edhe rastet në të cilat bëhet pagesa e mjeteve nga llogaria individuale e anëtarit, kur nuk ka realizim të së drejtës për pension dhe atë në rastet:

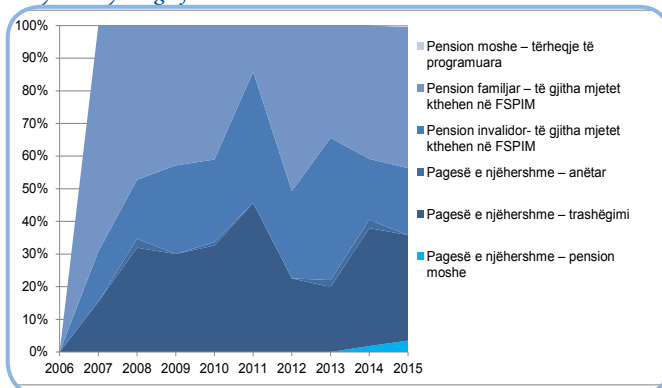
- kur anëtar i vdekur i fondit pensional të detyruar s'ka anëtarë të familjes që kanë të drejtë për pension familjar, atëherë mjetet e llogarisë së atij anëtarit bëhen pjesë e masës së lënë të lënësit dhe me to procedohet në përputhje me Ligjin e trashëgimisë;
- kur anëtar i fondit të detyruar pensional nuk do ta fitojë të drejtën për pension pleqërie sipas Ligjit për sigurimin pensional dhe të invaliditetit, për shkak se nuk ka stazh pensioni të paktën prej 15 vitesh, mund të blejë anuitet mujor pensional, në rast se shuma e anuitetit është e njëjtë ose më e madhe se 40% e shumës më të vogël të pensionit, si edhe në rast se shuma e përlllogaritur e anuitetit pensional është më e vogël se 40% e shumës më të ulët të pensionit, fondi i detyruar pensional do t'i paguajë menjëherë anëtarit mjetet e akumuluarua nga llogaria e tij. Blerja e anuitetit pensional dhe pagesa e mjeteve totale të akumuluarua në këto raste mund të bëhet pas mbushjes së 65 vjetëve.

Gjatë vitit 2015 u paguan mjete si trashëgimi nga llogaritë individuale të 99 anëtarëve të vdekur, respektivisht për 36 anëtarë të NLBd dhe 63 anëtarë të KBPd. Po ashtu, u paguan edhe mjete edhe për 7 persona (5 vetë nga NLBd dhe 2 nga KBd) që kishin fituar të drejtën e pensionit të pleqërisë sipas Ligjit për sigurimin pensional dhe të invaliditetit.

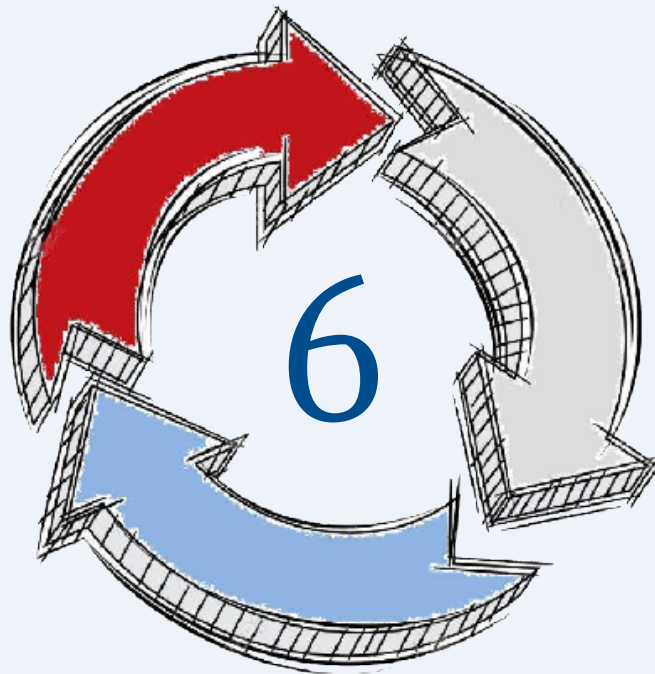
Një pasqyrë e detajuar të pensioneve të realizuara dhe pagesave në emër të anëtarëve të shtyllës së dytë, sipas fondeve të detyruara pensionale, është dhënë me Tabelën 5.12.

Me Grafikon 5.27 tregohet struktura e pensioneve të realizuara dhe pagesave nga shtylla e dytë në dhjetë vitet e ekzistimit të shtyllës së dytë. Numri i pagesave është shumë i vogël, pasi që anëtarët janë të rinj. Pjesa më e madhe e pagesave janë në rastet e vdekjes së një anëtarit përmes pensionit të realizuar familjar ose pagesës së trashëgimisë, pastaj pagesat mbi bazën e pensionit të realizuar të invaliditetit dhe një numër më i vogël për pagesat e njëhershme të anëtarëve.

Grafiku 5.27. Struktura e pensioneve të realizuara dhe pagesave nga shtylla e dytë nga fillimi i sistemit

Informacione për fondet vullnetare pensionale

6.1 Qëllimi i financimit kapital të sigurimit vullnetar pensional

6.2 Anëtarësia në fondet pensionale vullnetare

6.3. Kalimi i anëtarit nga një llogari në një tjetër, brenda të njëjtit ose në një fond tjetër pensional vullnetar

6.4. Kontributet në fondet pensionale vullnetare

6.5. Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve pensionale vullnetare

6.6. Mjetet neto, njësia llogaritare dhe norma e kontributit të fondeve pensionale vullnetare

6.7. Kompensimet e fondeve vullnetare pensionale

6.8. Pagesa e kompensimeve pensionale të financimit kapital të sigurimit vullnetar pensional

6.1 Qëllimi i financimit kapital të sigurimit vullnetar pensional

Qëllimi primar i financimit kapital të sigurimit vullnetar pensional është sigurimi i një të ardhure sa më të lartë pas pensionimit për të siguruarit që janë tashme në sistemin pensional me një shtyllë dhe /ose dy shtylla, sigurimi i pensionit për personat që nuk janë të përfshirë në financimin kapital të sigurimit të detyruar pensional personalisht për veten ose edhe për persona të tjerë dhe sigurimi i parakushteve për krijimin e skemave profesionale pensionale në procesin e harmonizimit të sistemit të sigurimit social në Maqedoni me sistemet e Bashkimit Evropian. Principet bazë për financimin kapital të sigurimit vullnetar pensional janë: sigurimi i mjeteve shtesë në rastin e pleqërisë, anëtarësim në bazë vullnetare, financimi kapital në principin e kontributeve të definuara, investimi i mjeteve mbi bazën e sigurisë, diversifikimi i rrezikut dhe ruajtja e likuidimit adekuat, si edhe transparenca.

Sigurimi vullnetar pensional mundëson përfshirjen e një grupi të madh njerëzish nga popullsia e Republikës së Maqedonisë, si dhe të personave që nuk janë shtetas të Republikës së Maqedonisë. Kjo mundëson kursim shtesë për pleqëri, ashtu që rritet siguria materiale gjatë pleqërisë. Më tej, në përputhje me praktikatat e zakonshme në shumë vende evropiane, ku ekzistojnë skemat profesionale, përmes të cilave punëdhënësit ose shoqëritë e qytetarëve organizojnë dhe financojnë sigurim pensional shtesë për të punësuarit e tyre, përkatësisht anëtarët, po ashtu është e mundur edhe në Republikën e Maqedonisë. Pasi që sistemet evropiane për sigurimin social janë nën presion që vazhdimisht rritet, pensionet profesionale në të ardhmen do të kenë gjithnjë e

më shumë rolin e plotësimit të të ardhurave pas pensionimit. Për këto arsye duhet të zhvillohen pensionet profesionale, sigurimi social shtesë, me qëllim sigurimin e një sigurimi social të sigurt, të qëndrueshëm dhe efikas, që duhet të garantojë standard jete dinjitoz në pleqëri. Në shtyllën e tretë, punëdhënësi ose shoqëria e qytetarëve (siguruesi) mund të organizojë edhe skemë profesionale të financuar pensionale dhe të paguajë kontributin në fondin vullnetar pensional për të punësuarit dhe anëtarët e vet. Shumica e punëdhënësve ose shoqërive të qytetarëve mundet që të organizojnë së bashku dhe të financojnë skemat profesionale pensionale. Siguruesi lidh kontratë me shoqërinë që e ka zgjedhur që të menaxhojë me fondin vullnetar pensional, në të cilin do të përfshihet skema profesionale pensionale.

Me zbatimin e financimit kapital të sigurimit vullnetar pensional pritët ndikim i madh shtesë mbi ekonominë në tërësi, përmes rritjes së kursimeve të popullsisë, rritjes së fuqisë investuese dhe nxitjen e zhvillimit si dhe thellimin e tregut të kapitalit, përmes investimeve të mjeteve të fondeve vullnetare pensionale, rritjes së kërkesës për instrumente të reja dhe përmes shërbimeve të reja financiare etj.

Financimit kapital të sigurimit vullnetar pensional bëhet operativ në gjysmën e dytë të vitit 2009, kur shoqërive ekzistuese iu dhanë leje për menaxhimin me fondet vullnetare pensionale, kështu që Fondi i hapur vullnetar i pensionit „NLB penzija plus“ – Shkup, filloi me punë më 15.07.2009, ndërsa Fondi i hapur vullnetar i pensionit KB Prvo – Shkup filloi me punë më 21.12.2009.

6.2 Anëtarësia në fondet pensionale vullnetare

A person may become a member of a voluntary pension fund. Një person mund të fitojë anëtarësinë në fondin pensional vullnetar në tre forma:

1) Me lidhjen e kontratës për anëtarësim në fondin pensional vullnetar mes personit dhe shoqërisë menaxhuese me fondet pensionale vullnetare ose shoqërisë për menaxhimin me fondet pensionale vullnetare dhe me hapjen e një llogarie individuale vullnetare,

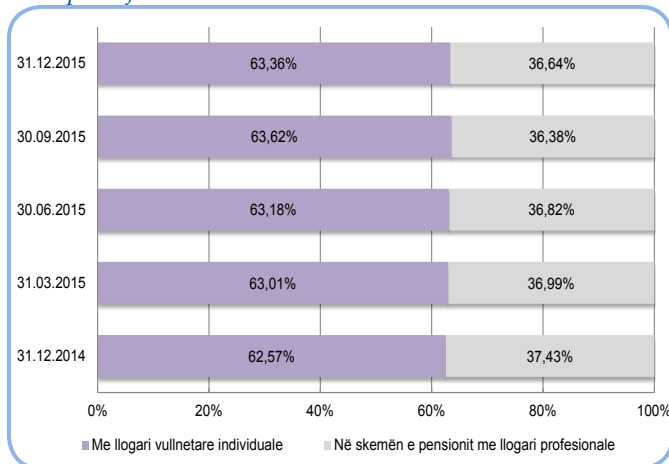
2) Me lidhjen e kontratës për anëtarësi në fondin pensional vullnetar mes personit, personit fizik që paguan në emër dhe në llogari të personit (paguesi) dhe shoqërisë dhe me hapjen e një llogarie vullnetare individuale,

3) Me pjesëmarrje në skemën profesionale pensionale të organizuar nga punëdhënësi i tij ose shoqëria në të cilën bën pjesë dhe hapja e llogarisë profesionale

Një person mund të ketë vetëm një llogari vullnetare individuale dhe një llogari profesionale. Këto llogari mund të jenë në një fond të njëjtë pensional vullnetar ose të ndryshëm.

Në financimin kapital të sigurimit vullnetar pensional me gjendjen më 31.12.2015 ka gjithsej 21.744 anëtarë, që do të thotë 1.311 anëtarë më shumë krahasuar me 31.12.2014, përkatësisht ka rritje të anëtarësisë mbi 6%. Nga numri i përgjithshëm i anëtarëve në shtyllën e tretë 7.016 prej tyre ose rreth 32% janë anëtarë me llogari vullnetare individuale, ndërsa 14.728 ose rreth 68% janë pjesëmarrës në skemën pensionale me llogari profesionale.

Grafiku 6.1. Struktura e anëtarëve sipas fondeve pensionale vullnetare dhe sipas llojit të anëtarësisë NLBv

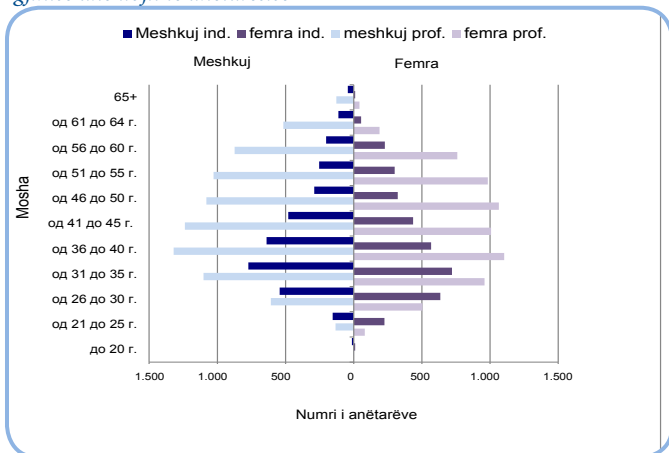
Në lidhje me shpërndarjen e anëtarëve në fondet vullnetare profesionale, me gjendjen më 31.12.2015, rreth 40% të anëtarëve janë në NLBv, ndërsa mbi 60% janë në KBPv.

Në Grafikon 6.1 dhe Grafikon 6.2, në të cilat janë treguar struktura e anëtarëve sipas fondeve pensionale vullnetare dhe sipas llojit të anëtarësisë në vitin 2015, në nivel kuartal, mund të vërehet një dallim i madh në raport me llojin e anëtarësisë tek të dy fondet pensionale vullnetare. Kryesisht, NLBv ka numër më të madh anëtarësh me llogari vullnetare individuale (63%), ndërsa KBPv ka më shumë anëtarë në skemat pensionale me llogari profesionale (88%).

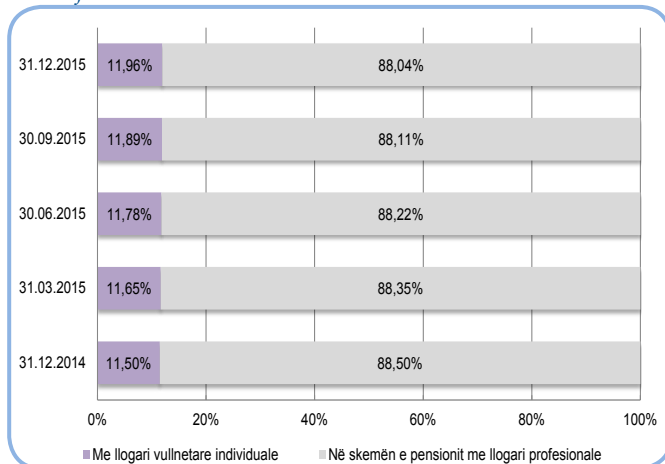
Struktura e anëtarëve në shtyllën e tretë, sipas moshës, gjinisë dhe llojit të anëtarësisë është treguar në Grafikon 6.3.

Nga kjo paraqitje grafike mund të vërehet se anëtarët në numër më të madh janë të rinj (të moshës nga 31-40 vjeç). Krahasuar me shtyllën e dytë ka më shumë anëtarë të moshuar. Anëtarët që kanë llogari profesionale janë më të moshuar krahasuar me anëtarët me llogari individuale. Moshë mesatare e anëtarëve me llogari individuale është 40 vjet për meshkujt dhe 39 vjet për femrat, ndërsa moshë e anëtarëve me llogari profesionale është 45 vjet për meshkujt dhe 44 vjet për femrat, ndërsa moshë mesatare e të gjithë anëtarëve është 43 vjet në total.

Grafiku 6.3. Struktura e anëtarëve në shtyllën e tretë sipas moshës, gjinisë dhe llojit të anëtarësisë

Grafiku 6.2. Struktura e anëtarëve sipas fondeve pensionale vullnetare dhe llojit të anëtarësisë KBPv

Nga përvoja e shkurtër e deritanishme shpesh anëtarët që kanë llogari individuale paguajnë mjete, ndërsa në një numër të vogël rastesh ka anëtarë për kontributin e të cilëve paguan paguesi (nga gjithsej 7.016 anëtarë që kanë llogari individuale, vetëm 385 anëtarë ose 5,49% kanë pagues). Financimi kapital i sigurimit vullnetar pensional mundëson anëtarësim edhe të personave që nuk janë shtetas të Republikës së Maqedonisë. Në këtë stad fillestar të ekzistimit të shtyllës së tretë ka një numër të vogël anëtarësh që nuk janë shtetas të RM (0,02% nga numri i përgjithshëm i anëtarëve).

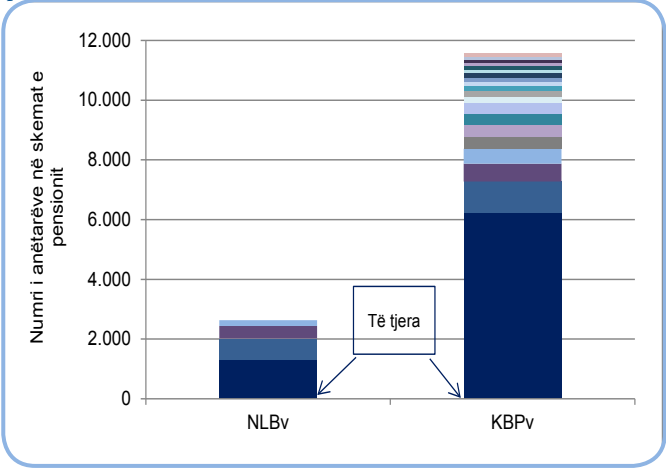
Lidhur me pjesëmarrjen e anëtarëve në skemat profesionale pensionale, në NLBv 3.148 anëtarë janë pjesëmarrës të 915 skemave profesionale pensionale, ndërsa në KBPv 11.580 anëtarë janë pjesëmarrës të 2.526 skemave profesionale pensionale. Ekzistojnë skema profesionale pensionale me disa dhjetëra anëtarë dhe skema profesionale pensionale me vetëm 1 deri në 2 anëtarë. Nga numri total i skemave, 22 skema profesionale pensionale kanë më mbi 100 anëtarë dhe një skemë ka mbi 1.000 anëtarë. Mesatarisht një skemë profesionale e pensionit ka rreth 4 anëtarë. Sistemimi i anëtarëve në skemat profesionale pensionale sipas fondeve jepet në Grafikon 6.4, në të cilin janë treguar veçmas vetëm skemat që kanë më shumë se 100 anëtarë, ndërsa skemat e tjera janë përfshirë në paragrafin "të tjerat".

Struktura e anëtarëve në fondet vullnetare pensionale sipas rajoneve statistikore¹³ në Republikën e Maqedonisë është dhënë në Grafikon 6.5..

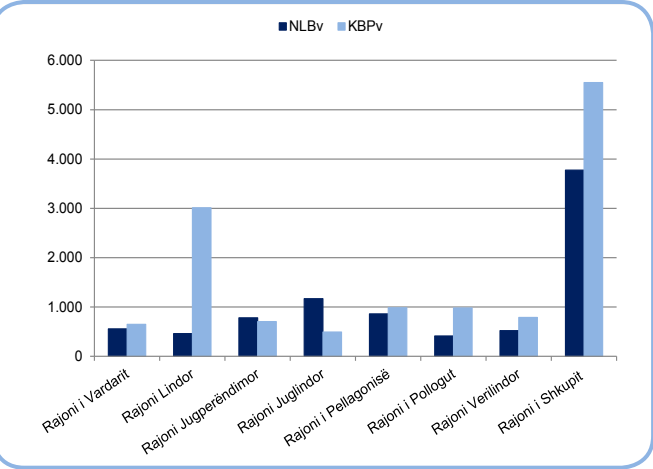
Më shumë anëtarë ka në rajonin e Shkupit, ku në KBPv ka 5.551 anëtarë, ndërsa në NLBv 3.775 anëtarë. Në NLBv ka më pak anëtarë në Rajonin e Pollogut ose 411 anëtarë, ndërsa në KBPv më pak anëtarë ka në rajonin Juglindor ose 491 anëtarë.

¹³Rajonet statistikore janë definuar sipas Entit shtetëror të statistikave – njësi të territoriale. Nomenklatura e njësi të territoriale është bazuar mbi organizimin territorial të vetëqeverisjes lokale të Republikës së Maqedonisë dhe është e harmonizuar me klasifikimin e Bashkimit Evropian.

Grafiku 6.4. Sistemimi i anëtarëve në shtyllën e tretë në skemat profesionale pensionale

Grafiku 6.5. Struktura e anëtarëve të shtyllës së tretë, sipas rajoneve statistikore

6.3 Kalimi i anëtarit nga një llogari në një tjetër, brenda të njëjtit ose në një fond tjetër pensional vullnetar

Personi ka të drejtë të zgjedhë fondin pensional vullnetar dhe të drejtë për të ndryshuar fondin pensional vullnetar, sipas dëshirës dhe në çdo kohë. Në rast se anëtari është anëtar i fondit ekzistues pensional vullnetar më pak se 12 muaj, gjatë kalimit duhet të paguajë kompensim për transferimin. Përndryshe kalimi është falas. Gjatë kalimit transferohen edhe mjetet totale të llogarisë së anëtarit. Po ashtu, gjatë kalimit të pjesëmarrësit në skemën profesionale pensionale nga njëri sigurues në tjetrin, ai ka të drejtë të transferimit të mjeteve të kursyera në skemën profesionale pensionale ose në llogarinë vullnetare individuale, në rast se siguruesi tjetër s’ka skemë të organizuar profesionale pensionale ose kur nuk e ka përfshirë personin në të. Anëtari që është pjesëmarrës

në skemën profesionale pensionale ka të drejtë të transferojë mjetet në llogari vullnetare individuale, në rast se nuk punon ose nuk anëtarësohet në një shoqëri qytetare.

Në Tabelën 6.1 janë paraqitur të dhënat lidhur me numrin e anëtarëve që kanë kaluar nga një fond pensional vullnetar në një fond tjetër gjatë vitit 2015. Në vitin 2015 nëntë anëtarë kaluan nga NLBv në KBPv, ndërsa një anëtar kaloi nga KBPv në NLBv (gjithsej 0,05% nga numri i përgjithshëm i anëtarëve). Gjithashtu, në vitin 2015 kishte kalime edhe në kuadër të fondit të njëjtë pensionale, nga një skemë profesionale në një tjetër dhe nga një llogari profesionale në një llogari individuale vullnetare.

Tabela 6.1 Kalimi i anëtarëve nga një fond pensional vullnetar në një tjetër

2015	Anëtarë që kanë kaluar nga një fond pensional vullnetar	Mjete që janë transferuar nga një fond pensional vullnetar	Anëtarë që kanë kaluar në një fond pensional vullnetar	Mjetet që janë transferuar në një fond pensional vullnetar
NLBv	9	283.977	1	1.234
KBPv	1	1.234	9	283.977

6.4 Kontributet në fondet pensionale vullnetare

Pagesa e kontributit vullnetar mund të bëhet vetëm për personin që i mbush kushtet për anëtarësi në fondin pensional vullnetar, në përputhje me Ligjin për financimin kapital të sigurimit vullnetar pensional . Pagesa e kontributit vullnetar në emër dhe në llogari të anëtarit që ka llogari individuale mund ta bëjë anëtar dhe /ose paguesi. Pagesa e kontributit vullnetar në emër dhe në llogari të anëtarit që ka llogari profesionale mund të bëhet vetëm nga siguresi. Pagesat bëhen nga llogaria transaksionale e anëtarit dhe /ose paguesit ose siguresit. Kontributi vullnetar paguhet në një llogari të veçantë monetare të fondit vullnetar, që menaxhohet nga rojtari i pasurisë dhe sistemohet në llogari vullnetare individuale, ose në llogari profesionale të anëtarit në varësi të mënyrës së anëtarësimit dhe pas plotësimit të kushteve për anëtarësim.

Anëtar, paguesi dhe siguresi, kanë të drejtë që ta përcaktojnë pa problem nivelin e shumës së paguar të kontributit vullnetar dhe dinamikën e pagesës, ndërsa ndryshimi i nivelit të pagesës ose ndërprerjes së pagesës, nuk ndikojnë në të drejtën e anëtarësisë në fond, përkatësisht nuk nënkuptojnë ndërprerje të anëtarësisë. Shumat e kontributeve vullnetare i përcakton siguresi për të gjithë pjesëmarrësit në skemën profesionale pensionale, që ai e organizon dhe e financon dhe i përcakton si përqindje anëtarit që është i përfshirë në skemën profesionale pensionale.

Gjatë vitit 2015, në fondet pensionale vullnetare janë paguar gjithsej rreth 217 milionë denarë, ose sipas muajve, siç është paraqitur në Tabelën 6.2.

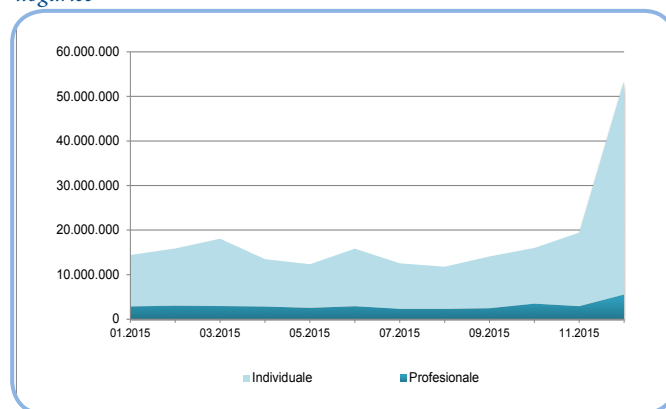
Tabela 6.2. Kontributet në shtyllën e tretë sipas muajve dhe fondeve

(në milionë denarë)

	Totali 2014	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qer.	Korr .	Gusht	Sht.	Tet.	Nën.	Dhje.	Totali 2015
NLBv	68,03	4,71	6,01	6,37	5,32	4,63	5,86	5,49	4,94	6,85	6,69	8,22	23,92	89,00
KBPv	95,71	9,67	9,85	11,67	8,15	7,69	9,94	7,01	6,80	7,20	9,29	11,20	29,56	128,03
Totali	163,74	14,39	15,86	18,04	13,46	12,32	15,80	12,50	11,74	14,04	15,98	19,41	53,48	217,03

Mund të vërehet se në vitin 2015, në KBPv, është paguar një shumë më e madhe e kontributeve vullnetare në krahasim me NLBv. Krahasuar me një vit më parë, pagesa e kontributeve në KBPv është rritur për 34%, ndërsa pagesa e kontributeve në NLBv është rritur për 31%. Po ashtu një përqindje shumë më e madhe e mjeteve që janë paguar si kontribute vullnetare në vitin 2015 në të dy fondet vullnetare pensionale janë paguar në llogaritë profesionale (83%). Sistemimi i pagesave sipas llojit të llogarisë në të cilën janë paguar në nivel mujor është dhënë në Grafikon 6.6.

Grafiku 6.6. Sistemimi i pagesave në shtyllën e tretë sipas llojit të llogarisë

6.5 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve pensionale vullnetare

Edhe në financimin kapital të sigurimit vullnetar pensional, si edhe në financimin kapital të sigurimit të detyruar pensional, në fazën fillestare përdoret një kontroll proaktiv dhe kufizime sasiore dhe cilësore të investimeve. Gjithsesi, për dallim nga financimi kapital i sigurimit të detyruar pensional, në atë vullnetar ka kushte më liberale lidhur me investimin.

Krahas instrumenteve që janë të lejuara tek fondet e detyrueshme pensionale, tek fondet vullnetare pensionale për investimet jashtë vendit është lejuar edhe investimi në letra me vlerë huaje, të dhëna nga Banka evropiane qendrore ose Banka evropiane e investimeve, si edhe nga Banka Botërore. Poashtu të lejuara janë edhe letra huaje me vlerë të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale. Pasi që është e domosdoshme që të arrihet

Tabela 6.3. Kufizimet maksimale të investimit

Lloji i instrumentit	Limiti maksimal
Investimet jashtë vendit (BE, OECD)	50%
kambiale dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga qeveri të huaja dhe banka qendrore të shteteve të huaja dhe letra huaje me vlerë, të lëshuara nga Banka evropiane qendrore, Banka evropiane e investimeve, Banka Botërore.	50%
letra huaje me vlerë të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale, kompani të huaja joqeveritare ose bankave dhe dokumentet për aksione dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga fondet e investimit.	30%
Letra me vlerë të lëshuara ose të garantuara nga tregu vendas i RM ose BPRM	80%
Depozita bankare, certifikata depozitash, aktesh komerciale, kambiale dhe letra të tjera me vlerë, mbi bazën e hipotekave të lëshuara nga bankat vendase.	60%
Kambiale të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale dhe shoqërive aksionare vendase që nuk janë banka dhe akteve komerciale nga shoqëritë vendase aksionare, që nuk janë banka.	40%
kambiale të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale	10%
Aksione të lëshuara nga shoqëritë aksionare vendase	30%
Dokumente për aksione të fondeve maqedonase të investimit	5%

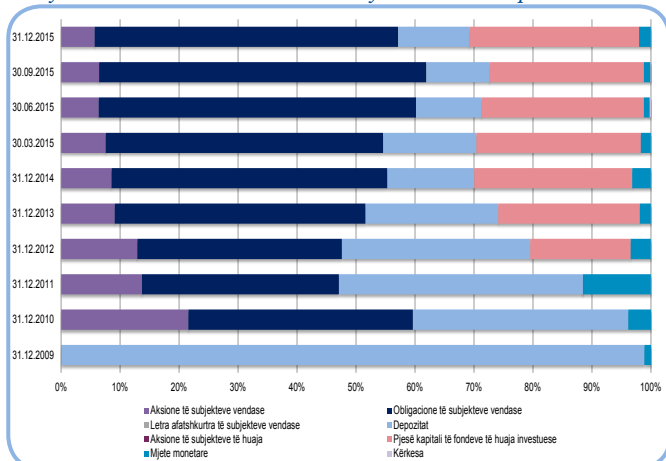
diverzifikim adekuat mes llojeve të ndryshme të investimeve edhe tek fondet vullnetare pensionale janë parashikuar kufizime maksimale për investimin në kompani të caktuara dhe në grupe ekonomike të caktuara dhe kufizime maksimale të shumave që mund të investohen në lloje të ndryshme instrumentesh. Me qëllim parandalimin e investimeve në instrumente që nuk janë të favorshme për investim në fondet vullnetare pensionale, me ligj ndalohet investimi në aksione, kambiale dhe letra të tjera me vlerë, që nuk korrespondojnë me tregun oficial, ose të cilat nuk tregtohen publikisht, instrumente me të cilët nuk mund të disponohet legalisht, instrumente që nuk mund të vlerësohen menjëherë, format më të shumta të pasurisë që nuk mund të vlerësohen menjëherë dhe paragrafë të vlerës së pasigurt.

Struktura e investimeve të fondeve pensionale vullnetare, që nga fillimi i sistemit është treguar në Grafikon 6.7 dhe Grafikon 6.8.

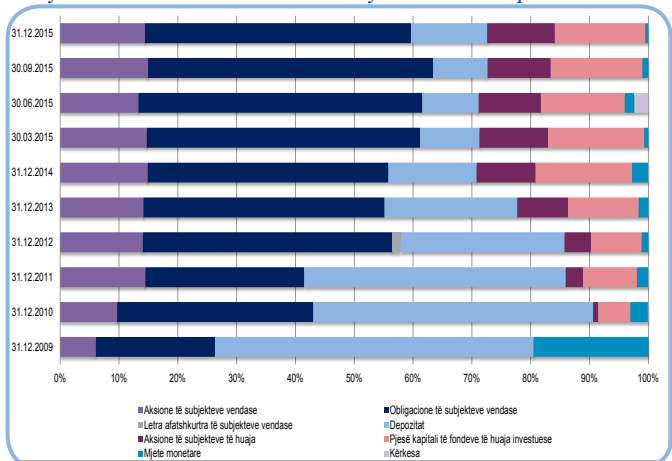
Struktura e investimeve në fondet vullnetare pensionale, me gjendjen më 31.12.2015, paraqitet në Grafikon 6.9. Në vitin 2015, pjesëmarrja e obligacioneve të subjekteve vendase tek fondet vullnetare pensionale është rritur krahasuar me vitin paraardhës dhe arrin 48,60%. Po ashtu edhe pjesëmarrja në investimet jashtë vendit është rritur dhe arrin 22,59% në pjesë kapitali në fondet e investimit dhe 5,30% në aksione. Pjesëmarrja e depozitave në bankat vendase është reduktuar dhe arrin 12,48%, më tej pasojnë aksionet e subjekteve vendase 9,70%, mjetet monetare 1,33% dhe kërkesat 0,01%.

Gjatë vitit 2015 të dy fondet vullnetare pensionale i kanë respektuar kufizimet maksimale të investimeve. Në Grafikon 6.10 është paraqitur pjesëmarrja procentuale në portfolion sipas klasave të mjeteve për NLBv dhe KBPv dhe limitet ligjore, me gjendjen më 31.12.2015.

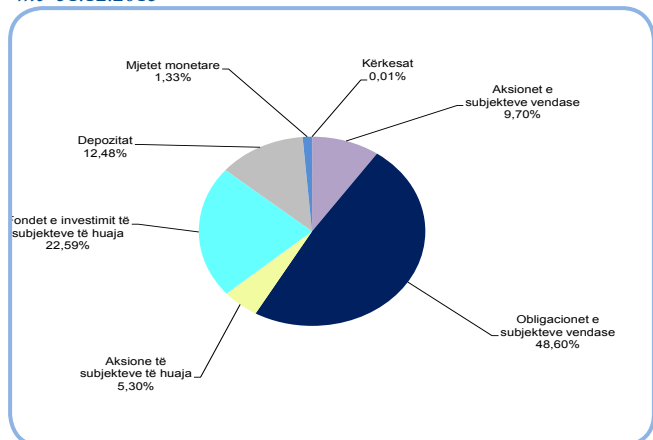
Grafiku 6.7. Struktura e investimeve të fondit vullnetar pensional NLBv

Grafiku 6.8. Struktura e investimeve të fondit vullnetar pensional KBPv

Grafiku 6.9. Struktura e investimeve në shtyllën e tretë me gjendjen më 31.12.2015

Fondet vullnetare pensionale kanë një ekspozim pak më të madh të mjeteve në aksione nga subjektet vendase (9,70%), në krahasim me fondet pensionale të detyrueshme. Por edhe në këtë rast, mund të thuhet se ndryshimet e indeksit maqedonas të bursës IBM10 nuk ndikuan shumë në lëvizjen e vlerës mesatare të njësisë llogaritëse të fondeve pensionale vullnetare. IBM10 gjatë vitit 2015 vërejti një ulje të vogël prej rreth 0,59% , ndërsa vlera mesatare e njësisë llogaritëse të fondeve pensionale vullnetare¹⁴ në vitin 2015 pësoi një rritje prej rreth 4,76%, krahasuar me vitin 2014.

Në krahasim me fondet e detyrueshme pensionale, fondet vullnetare pensionale kanë një ekspozim pak më të madh të mjeteve në obligacionet vendase, me të cilat tregtohet në Bursën maqedonase (10,56% të mjeteve të përgjithshme të fondeve pensionale vullnetare). Pjesa e mbetur e portofolit, që është investuar në kambiale vendase, i takon kambialeve të vazhdueshme shtetërore. Gjithsesi, vlera e indeksit të kambialeve të Bursës maqedonase, KBM nuk ka ndonjë ndikim të madh mbi vlerën mesatare të njësisë llogaritëse të fondeve vullnetare pensionale. Përkatësisht, KBM gjatë vitit 2015 pësoi rritje prej 1,77%, ndërsa vlera mesatare e njësisë llogaritëse të fondeve vullnetare vërejti rritje prej afro 4,76%.

Luhatja e IBM10, KBM dhe vlera mesatare e njësisë llogaritëse të fondeve pensionale vullnetare ose krahasimi i tyre gjatë vitit 2015 është paraqitur në Grafikon 6.11.

In 2015, the assets of the voluntary pension funds were Edhe tek fondet vullnetare pensionale, pjesa më e madhe e mjeteve në vitin 2015 u investuan në letra vendase me vlerë (NLBv 45,24% dhe KBPv 51,46%). Menjëherë pas letrave me vlerë vijnë investimet në instrumente të subjekteve / shoqërive aksionare të sektorit financiar (33,48% tek NLBv dhe 40,99% tek KBPv). Investimet në sektorin financiar tek të dy fondet pensionale përfshijnë pjesëmarrjen më të madhe të pjesëve të kapitalit në fondet e huaja të investimeve (45,86% tek NLBv dhe 70,12% tek KBPv), vijnë depozitat bankare vendase (38,63% tek NLBv dhe 29,52% tek KBPv), investimet në aksionet e bankave vendase (7,99% tek NLBv dhe 0,36% tek KBPv), ndërsa në rastin e NLBv pjesëmarrje në sektorin e financave kanë edhe shërbimet financiare (52%). Krahas të sipërpërmendurave, fondet vullnetare pensionale investojnë edhe në sektorë të tjerë: farmaci, industria ushqimore, turizmi, komunikimi, tregtia, në industrinë e ndërtimit dhe industrinë e tjera, por me një pjesëmarrje shumë të vogël (nga 0,45% deri 5,54%). Struktura e investimeve të fondeve vullnetare pensionale sipas sektorëve është dhënë në Grafikon 6.12 dhe Grafikon 6.13.

Grafiku 6.10. Kategoritë e mjeteve në portofolin e fondeve vullnetare pensionale krahasuar me limitet ligjore

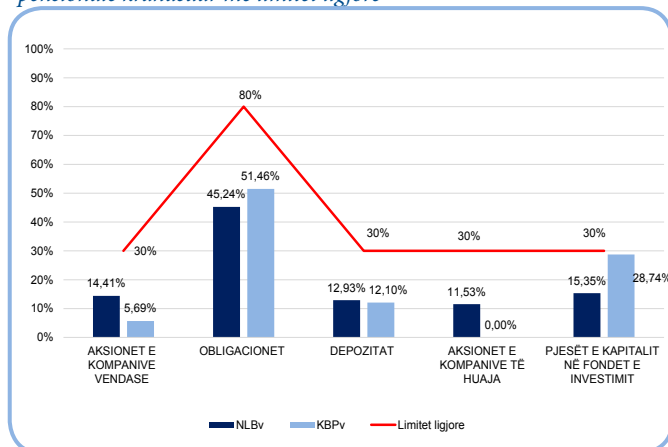
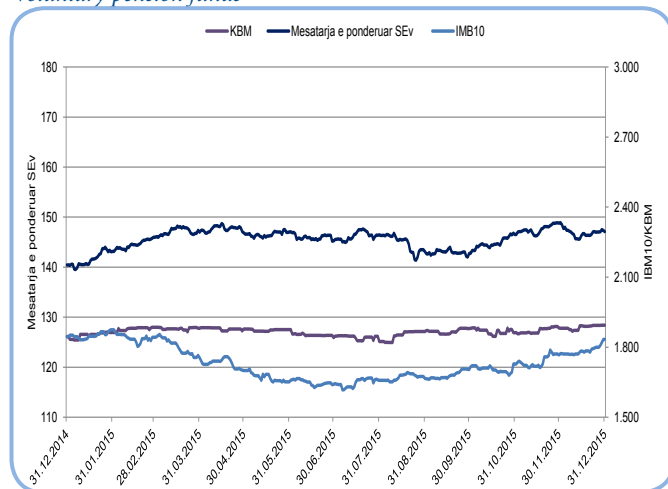

Figure 6.11 MBI10, OMB and average value of the accounting unit of voluntary pension funds

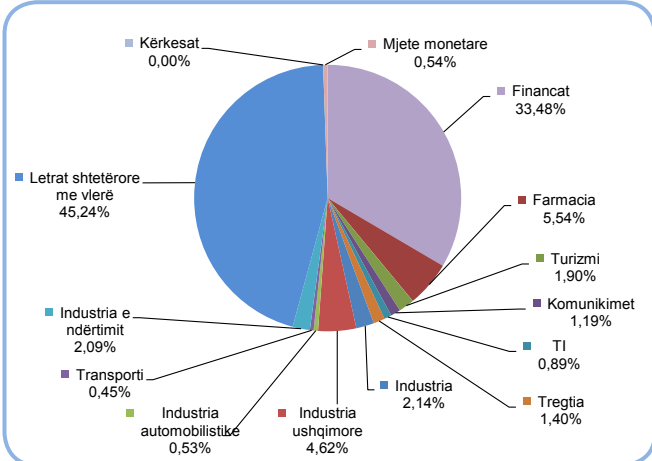
Burimi : Bursa maqedonase SHA Shkup, - Buletini vjetor i statistikës 2015

Sipas strukturës valutore të mjeteve të fondeve vullnetare pensionale , paraqitur në Grafikon 6.14 dhe Grafikon 6.15, mund të vërehet se pjesa më e madhe e mjeteve të dy fondeve vullnetare pensionale janë investuar në instrumente në euro (47,51% tek NLBv dhe 52,28% tek KBPv). Sipas shumës vijnë mjetet në valutën vendase (31,48% tek NLBv dhe 28,10% tek KBPv, krahasuar me vitin e mëparshëm). Sipas shumës së investimeve vijnë investimet në dollarë amerikanë (20,19% tek NLBv dhe 19,62% tek KBPv), të cilat tek NLBv krahasuar me vitin 2014 kanë shënuar ulje, ndërsa tek KBPv kanë shënuar rritje. Struktura valutore tek NLBv përfshin një pjesë të vogël të instrumenteve që janë investuar në franga zvicerane 0,83%.

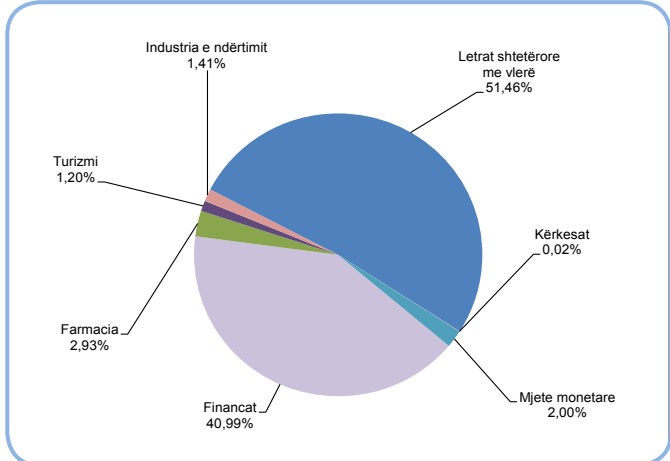
Në rast se bëhet një krahasim me përvojat në botë, përkatësisht me vendet që kanë sisteme të ngjashme pensionale me atë maqedonas, mund të shihen ngjashmëritë, por edhe dallimet në portofolin e investimeve të fondeve vullnetare pensionale. Në Grafikon 6.16 është dhënë krahasimi i investimeve në vitin 2015 të fondeve vullnetare pensionale në Republikën e Maqedonisë me investimet e fondeve vullnetare pensionale në disa vende të rajonit që kanë implementuar financimin kapital të sigurimit vullnetar pensional.

¹⁴ Vlera mesatare është përlllogaritur si mesatare e ponderuar e njësisë llogaritëse të fondeve vullnetare të pensionit, krahasuar me mjetet neto të fondeve vullnetare të pensionit.

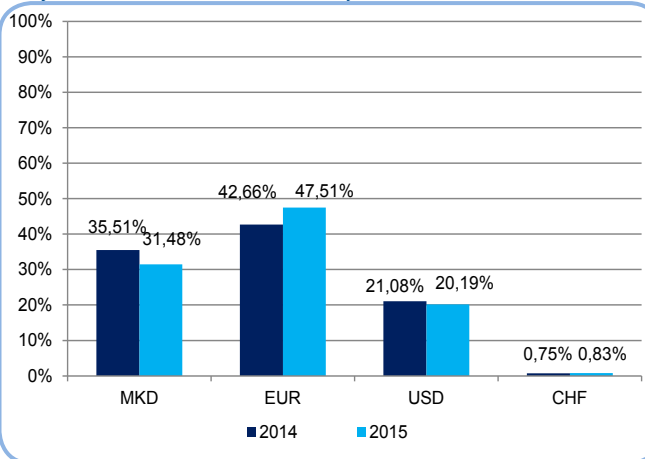
Grafiku 6.12. Struktura e investimeve të NLBv sipas sektorëve

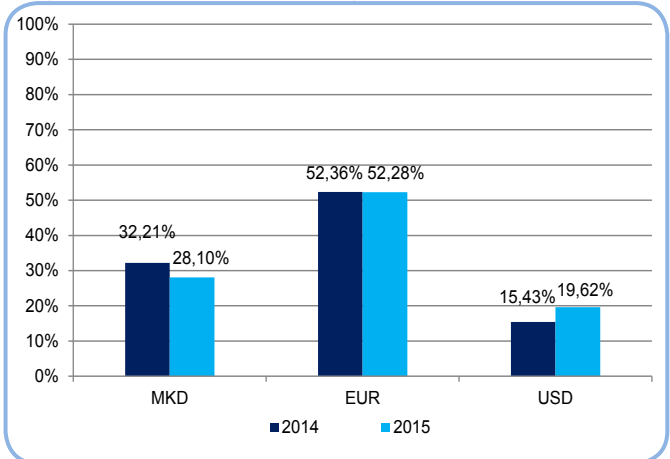
Grafiku 6.13. Struktura e investimeve të KBPv sipas sektorëve

Grafiku 6.14. Struktura valutore e mjeteve të NLBv

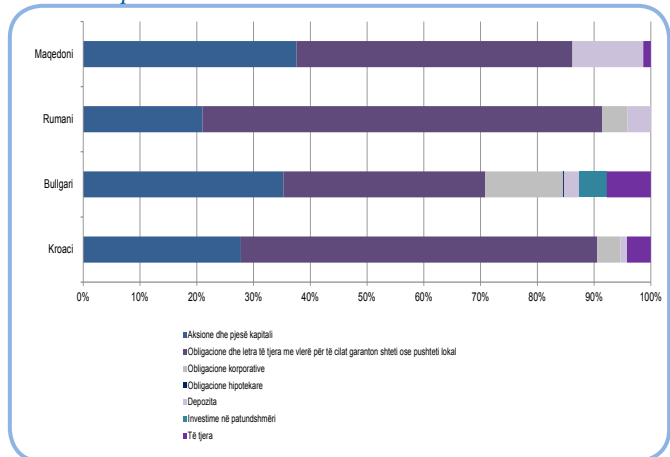

Grafiku 6.15. Struktura valutore e mjeteve të KBPv

Në rast se portofoli i fondeve vullnetare pensionale shqyrtohet sipas instrumenteve, mund të vërehet se fondet vullnetare pensionale thuajse në të gjitha vendet kanë ekspozimin më të madh në obligacione dhe në letra të tjera me vlerë, për të cilat garantojnë shteti ose pushteti lokal (në Rumani 70%, Kroaci 63% dhe me përqindje më të vogël në Bullgari 36%). Në Republikën e Maqedonisë, ekspozimi në obligacione dhe në letra të tjera me vlerë, për të cilat garanton shteti ose pushteti lokal arrin 49%. Ekspozimi në depozita bankare në Maqedoni arrin 13%. Për dallim nga Maqedonia, në vendet e tjera ekspozimi në depozita është më i vogël: Rumania (4%), Bullgaria (3%) dhe një përqindje relativisht e vogël në Kroaci (1%). Në lidhje me aksione dhe pjesët e kapitalit, përqindja më e madhe e mjeteve në aksione dhe pjesë kapitali është investuar në Maqedoni (38%) dhe në Bullgari (35%), e më pas në Kroaci (28%) dhe në Rumani (21%). Mund të vërehet se në të gjitha shtetet, më pak ose më shumë, investohet edhe në obligacione korporative (Bullgari 14%, Rumani 5% dhe Kroaci 4%), përveç se në Maqedoni, ku ka edhe mungesa të instrumenteve të tilla në treg. Vetëm në Bullgari fondet vullnetare pensionale kanë investuar në pasuri të patundshme (5%), ndërsa në vendet tjera, shpeshherë ky instrument nuk është as i lejuar. Në raport me investimin jashtë vendit, fondet pensionale në Bullgari kanë ekspozim më të madh në investimet e huaja, në një nivel prej afërsisht 49%, më pas vijjnë fondet pensionale të Republikës së Maqedonisë me 28%, në Kroaci 13% dhe në Rumani 6%.

Grafiku 6.16. Portofolat e fondeve vullnetare pensionale në disa vende dhe në Maqedoni

Burimet: www.hanfa.hr; www.fsc.bg; www.asfromania.ro dhe përllogaritjet individuale.

6.6 Mjetet neto, njësia llogaritëse dhe norma e kontributit të fondeve pensionale vullnetare

Mënyra e përlogaritjes së mjeteve neto të njësies llogaritëse dhe e kontributit të fondeve pensionale vullnetare është e njëjtë edhe me atë të fondeve pensionale të detyrueshme.

Ndryshimet e mjeteve të fondeve pensionale vullnetare që nga fillimi e deri në fund të vitit ndodhin për shkak të:

- Derdhjes së kontributeve,
- Shpenzimeve si rezultat të kompensimeve dhe provizioneve të transaksioneve,
- Derdhjeve për shkak të tatimit personal,
- Derdhjeve për shkak të transferimit në një fond tjetër pensional vullnetar (për persona që kanë qenë anëtarë në fondin tjetër dhe më pas kanë kaluar në fondin aktual),
- Shpenzimeve për shkak të kalimit në fondin tjetër vullnetar pensional (persona që janë bërë pjesë në fondin përkatës dhe më pas kanë kaluar në fondin tjetër),
- Shpenzimeve për shkak të kontributit të paguar gabimisht,
- Shpenzimeve për shkak të marrëveshjeve të anuluar, të lidhura midis anëtarëve,
- Shpenzimeve për shkak të pagesës së trashëgimisë,
- Shpenzimeve për shkak të pagesës së kompensimeve pensionale të moshës (pagesa të njëhershme dhe të shumëhershme),
- Fitime të pa (realizuara)/humbje nga investimet.

Duke u nisur nga vlera e mjeteve neto në fund të vitit të kaluar dhe duke pasur parasysh edhe ndryshimet e sipërpërmendura, arrihet deri tek vlera e mjeteve neto në fund të vitit (që paraqitet në Tabelën 6.4):

Mjetet totale neto në fondet pensionale vullnetare, me gjendjen më 31.12.2015, arrijnë rreth 736 milionë denarë ose rreth 8,12 milionë euro, që përbën edhe afro 0,13% të PVB¹⁵.

Grafiku 6.17. Rritja e mjeteve neto të NLBv në përqindje në raport me vitin paraardhës

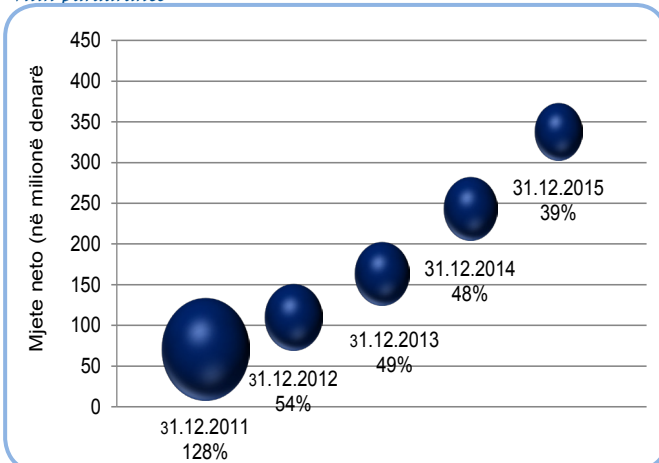
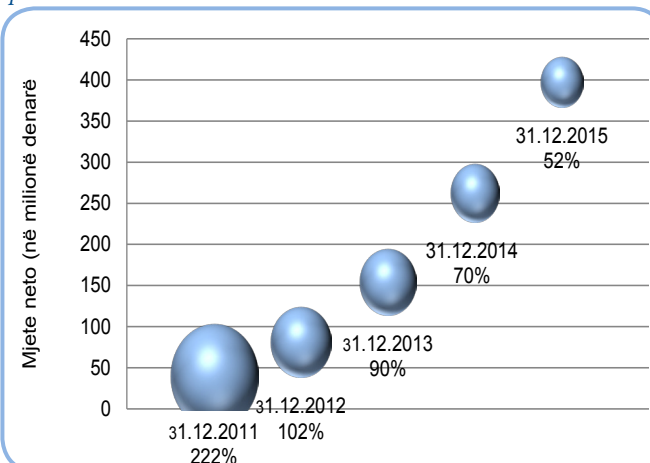

Tabela 6.4. Ndryshimet e mjeteve të fondeve pensionale vullnetare (milionë denarë)

	NLBv	KBPv
Mjete neto më 31.12.2014	243,47	262,30
Kontribute	89,00	128,03
Kompensime nga kontributet	2,36	3,28
Kontribute të reduktuara nga kompensimet e kontributeve	86,64	124,75
Pagesa e llogarisë individuale nga kthimi i tatimit personal	0,35	0,59
Kthimi i kontributeve të paguara gabim	0,00	0,00
Marrëveshje të anuluar me anëtarët	0,00	0,00
Kompensime nga mjetet	3,39	2,92
Shpenzime për provizione ndërmjetësuese	0,29	0,08
Transferimi nga fondi tjetër	0,00	0,28
Kalimi në fondin tjetër	0,28	0,00
Pagesa e trashëgimisë	0,27	0,16
Pagesa e kompensimit pensional të pleqërisë – pagesë e njëhershme / pagesë e shumëhershme	4,49	3,52
Fitimi bruto nga investimet	16,42	16,60
Fitimi neto nga investimet	12,74	13,60
Mjetet neto më 31.12.2015	338,15	397,85

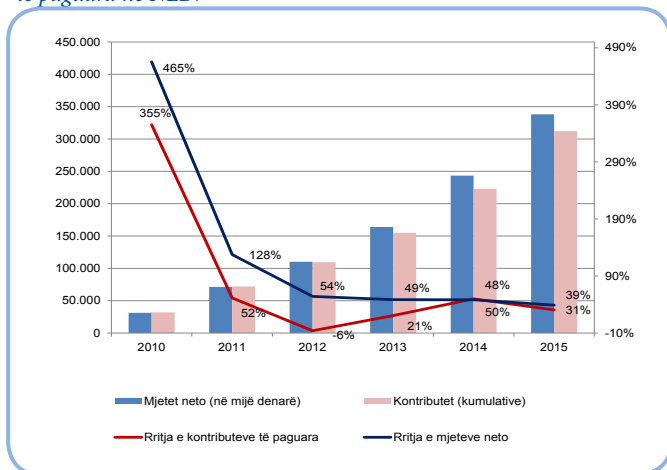
Në Grafikon 6.17 dhe Grafikon 6.18 janë treguar vlerat e mjeteve neto në fund të të gjitha viteve dhe rritja e tyre në raport me mjetet neto, vitin paraardhës. Ku edhe mund të vërehet se mjetet neto të të dy fondeve pensionale rriten me një ritëm të njëjtë. Rritje më e madhe është vërejtur në vitin 2011, krahasuar me vitin 2010.

Grafiku 6.18. Rritja e mjeteve të KBv në përqindje në raport me vitin paraardhës

¹⁵Burimi i PVB: Enti shtetëror u statistikave – Njoftim prodhimi vendor bruto, tremujori i katërti i vitit 2014- të dhënat vlerësuar.

Grafiku 6.19. Rritja e mjeteve neto krahasuar me rritjen e kontributeve të paguara në NLBv

Grafiku 6.20. Rritja e mjeteve neto krahasuar me rritjen e kontributeve të paguara në KBPv

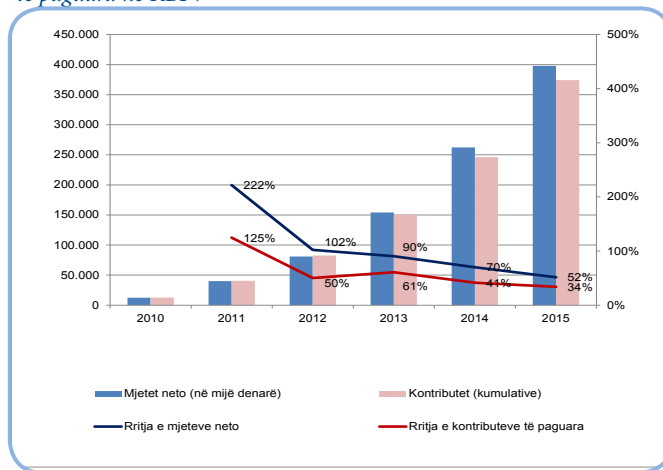

Tabela 6.5. Vlera e njësive llogaritare që nga fillimi i ekzistimit të fondeve vullnetare pensionale

Data	Vlera e njësive llogaritare	
	NLBv	KBPv
15.09.2009	100,000000	
21.12.2009	102,815757	100,000000
31.12.2009	103,061825	100,204385
31.12.2010	107,592926	106,891617
31.12.2011	111,854726	112,639593
31.12.2012	118,742851	119,129537
31.12.2013	130,511147	129,015451
31.12.2014	140,946772	139,908803
31.03.2015	147,382346	146,636671
30.06.2015	145,196663	145,274384
30.09.2015	142,944063	142,585810
31.12.2015	147,535595	146,709341

Luhatja e vlerës së mjeteve neto dhe kontributeve kumulative, si edhe rritja e kontributeve të paguara të mjeteve neto në NLBv dhe KBPv, janë paraqitur në Grafikon 6.19 dhe Grafikon 6.20.

Tek NLBv gjatë periudhës fillestare (2009-2011) regjistrohet një rritje e madhe e mjeteve neto dhe kontributeve të paguara. Në vitin 2012, krahasuar me vitin 2011 është vërejtur rritje e mjeteve neto prej 54%, ndërsa kontributet e paguara kanë shënuar një ulje prej 6%. Gjatë tre viteve në vazhdim rritja e mjeteve neto të NLBv stabilizohet gradualisht, ndërsa rritja e kontributeve të paguara ndryshon nga viti në vit. Në vitin 2015, krahasuar me vitin 2014, tek NLBv mjetet neto u rritën për 39%, ndërsa kontributet e paguara janë rritur për 31%.

Edhe në rastin e KBPv, gjatë periudhës fillestare (2010-2012) regjistrohet një rritje e madhe e mjeteve neto dhe të kontributeve të paguara. Në vitin 2013, krahasuar me vitin 2012, rritja e mjeteve neto arriti 90%, ndërsa rritja e kontributeve të paguara arriti rreth 61%. Gjatë viteve në vazhdim rritja e mjeteve neto dhe kontributeve të paguara të KBPv fillon një ulje graduale. Në vitin 2015, krahasuar me vitin 2014, tek KBPv mjetet neto u rritën për 52%, ndërsa kontributet e paguara u rritën për 34%.

Luhatja e vlerës së njësive llogaritare të fondeve vullnetare pensionale që nga fillimi i punës së fondeve vullnetare pensionale e deri më 31.12.2015, është dhënë në Tabelën 6.5 si dhe në Grafikon 6.21. Është i dukshëm trendi i rritjes së njësive llogaritare. Gjatë vitit 2015 njësitet llogaritare kanë një rritje dhe trend të ngjashëm, ashtu që në fund të vitit, vlera e njësive llogaritare në të dy fondet pensionale vërejtë rritje në raport me vitin paraardhës.

Grafiku 6.21. Vlera e njësive llogaritare që nga fillimi i ekzistimit të fondeve vullnetare pensionale

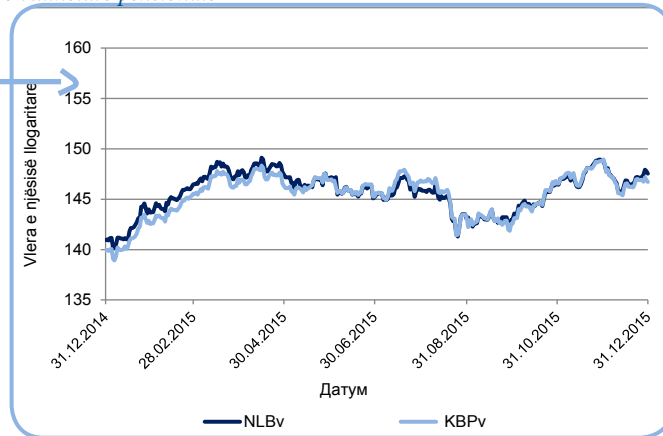
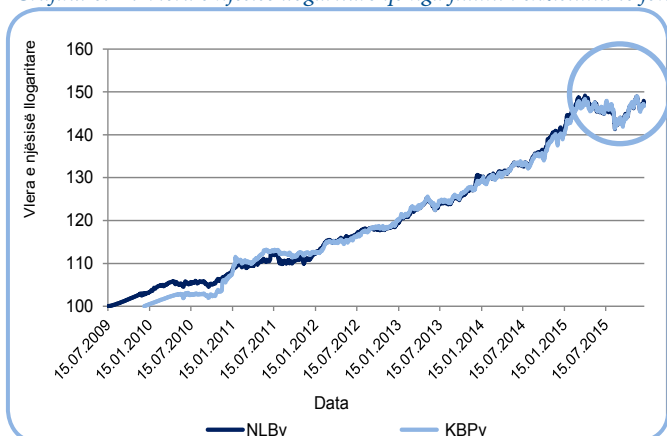

Tabela 6.5. Kontributi i fondeve vullnetare pensionale

Periudha*	NLBv		KBPv	
	Në shumë nominale	Në shumë reale	Në shumë nominale	Në shumë reale
31.12.2009 - 31.12.2010	4,40%		6,67%	
31.12.2009 - 31.12.2011	4,18%		6,02%	
31.12.2009 - 31.12.2012	4,83%		5,93%	
31.12.2009 - 31.12.2013	6,08%	3,00%	6,52%	3,42%
31.12.2009 - 31.12.2014	6,46%	4,09%	6,90%	4,52%
31.12.2009 - 31.03.2015	7,05%	4,84%	7,52%	5,30%
31.12.2009 - 30.06.2015	6,43%	4,17%	6,99%	4,72%
31.12.2009 - 30.09.2015	5,85%	3,88%	6,33%	4,35%
31.12.2009 - 31.12.2015	6,16%	4,25%	6,56%	4,64%
Fillimi** - 31.12.2015	6,21%	4,37%	6,56%	4,64%

* Deri në miratimin e ndryshimeve të Ligjit për financimin kapital të sigurimit vullnetar pensional, që nga janari i vitit 2013, kontributi i fondit vullnetar pensional përllogaritej për një periudhë prej 3 vitesh, vetëm në shumë

** Fillimi është më 15.7.2009 për NLBv dhe më 21.12.2009 për KBPv.

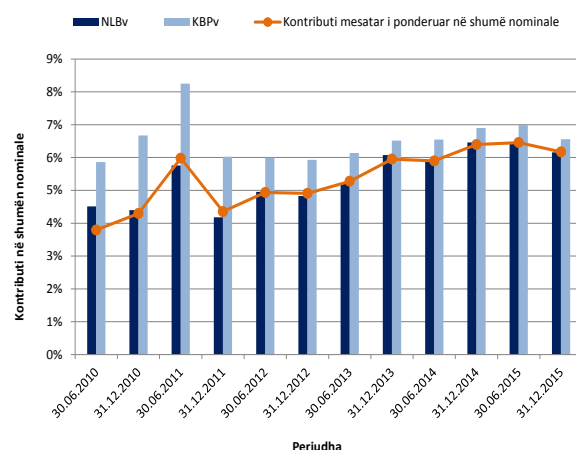
Kontributi i fondeve vullnetare pensionale sipas periudhave dhe në nivel vjetor është paraqitur në Tabelën 6.5.

Kontributi i llogarisë vullnetare dhe /ose profesionale është i ndryshueshëm dhe varet nga kontributi i fondit vullnetar pensional dhe nga kompensimet e paguara të shoqërive. Kontributi, përkatësisht fitimi, është parametër që realisht nuk mund që të parashikohet, pasi që varet nga kushtet e tregut të kapitalit dhe ekonomisë në tërësi.

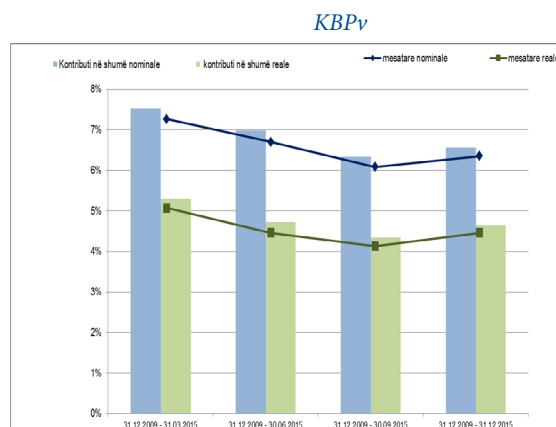
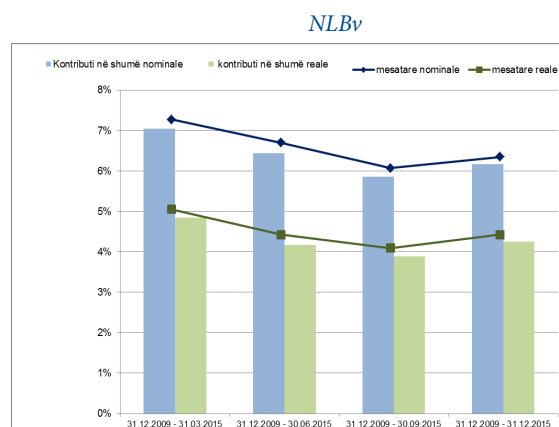
Kontributi i fondeve vullnetare pensionale llogaritet në formë të njëjtë dhe me formulë të njëjtë, ashtu si edhe kontributi i fondeve të detyrueshme pensionale.

Duke pasur parasysh karakterin afatgjatë të sigurimit pensional është mirë që të llogaritet edhe kontributi i fondeve vullnetare pensionale që nga fillimi i ekzistimit të tyre, në nivel vjetor, që për NLBv arrin 6,21% në shumë nominale dhe 4,37% në shumë reale, ndërsa për KBPv 6,56% në shumë nominale dhe 4,64% në shumë reale.

Grafiku 6.22. Kontributi i fondeve vullnetare pensionale (në shumë nominale)

Grafiku 6.23. Kontributet në shumë nominale dhe reale të fondeve vullnetare pensionale në vitin 2015

Luhatja e kontributit në shumën nominale sipas periudhave, gjatë pesë viteve të fundit, mund të shihet në Grafikon 6.22, ku janë paraqitur kontributet sipas periudhave, që nga 31.12.2009 e deri më 31.12.2015 sipas fondeve dhe kontributit mesatar i ponderuar. Në fillimin e ekzistimit të shtyllës së tretë është vërejtur rritje e kontributit, ashtu që në fund të gjysmës së parë të vitit 2011 janë regjistruar kontribute të larta tek të dy fondet vullnetare pensionale, ndërsa në fundin e vitit 2011 kishte rënie të kontributeve. Gjatë tre viteve në vazhdim u regjistrua një rritje graduale e kontributeve.

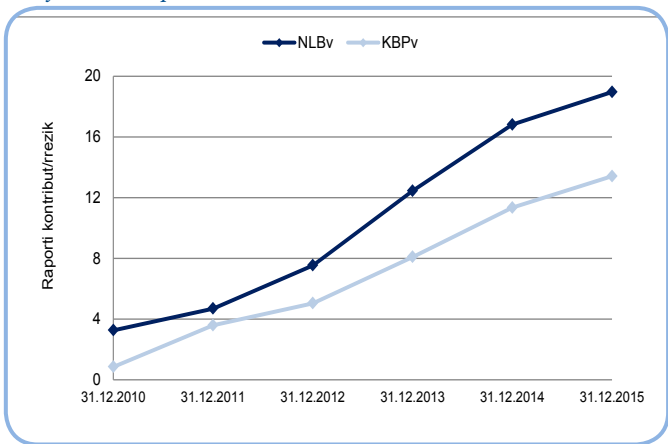
Luhatja e kontributit në shumë nominale dhe reale në vitin 2015 sipas periudhave dhe në rang vjetor, sipas fondeve vullnetare pensionale dhe krahasuar me kontributin mesatar mund të shihen në Grafikon 6.23. Në vitin 2015 kontributet në shumë nominale të të dy fondeve vullnetare pensionale varionin prej 5,85% deri në 7,52%, ndërsa kontributet në shumë reale varionin nga 3,88% deri në 5,30%. Vlerë më të vogël kanë kontributet në periudhën 31.12.2009 – 30.09.2015.

Qëllimi bazë i investimit të mjeteve të fondeve pensionale vullnetare pensionale është rritja e tyre. Kontributi përbën një masë për rritjen e mjeteve. Por njëherazi duhet pasur parasysh edhe rreziku nga investimet. Rreziku përbën pasiguri në aspekt të realizimit të kontributit të mjeteve të investuara. Raporti i rrezikut me kontributin është direkt, që do të thotë se edhe nëse kontributi më i madh bart në vete rrezik më të madh të ndonjë investimi, përkatësisht ndërmarrja e një rreziku më të

madh ndiqet me kontribut të papritur që duhet të kompensojë rrezikun e ndërmarrë dhe e kundërta. Në formë grafike, raporti i kontributit në shumë nominale me rrezikun¹⁶(i llogaritur përmes një prej metodave të mundshme për llogaritje) i fondeve vullnetare pensionale, që nga fundi i vitit 2010 e deri në fund të vitit 2015, është treguar në Grafikon 6.24.

Sa më i madh të jetë raporti i kontributit/rrezikut, aq më të mira janë edhe performancat investuese të fondit dhe fondi në formë potenciale do të realizojë një kontribut më të madh për një njësi rreziku të dhënë.

Grafiku 6.24 Raporti i kontributeve dhe rrezikut

¹⁶Kontributi është llogaritur në nivel vjetor, që nga fillimi i punës së fondit pensional, përmes rritjes së njësisë llogaritëse, ndërsa rreziku përbën oscilimin e njësisë llogaritëse dhe është përllogaritur si deviacion standard i analizuar i kontributeve të fondeve pensionale.

6.7 Kompensimet e fondeve vullnetare pensionale

Për kryerjen e funksioneve të veta për menaxhimin me mjete individuale të fondit vullnetar pensional, vlerësimi i mjeteve, anëtarësimi, mbajtja e llogarive vullnetare individuale dhe profesionale të anëtarëve dhe për lajmërimin e anëtarëve, si edhe pagesën e kompensimeve për MAPAS dhe për rojtarin e pasurisë, shoqëritë në përputhje me Ligjin për financimin kapital të sigurimit vullnetar pensional paguajnë kompensime nga kontributet, kompensime të mjeteve dhe kompensime për transferimin.

Kompensimi i kontributeve paguhet si përqindje e çdo kontributi të paguara në fondin vullnetar pensional, përpara shndërrimit të tij në njësi llogaritare. Ky kompensim paguhet nga shoqëria në një përqindje të njëjtë nga të gjithë anëtarët e fondeve vullnetare pensionale, përveç se në rastet e atyre anëtarëve që janë pjesë e skemës profesionale pensionale, ose rastet e anëtarësisë shumëvjeçare. Kompensimi mujor përbën përqindjen e vlerës së mjeteve neto të fondit vullnetar

Tabela 6.7. Kompensimet që i paguajnë shoqëritë që menaxhojnë me fondet vullnetare pensionale

Lloji i kompensimit	NLB	KB E Parë
Kompensimi nga kontributi *	3,80% ¹⁷	2,90% ¹⁸
Kompensimi mujor i vlerës së mjeteve neto të fondeve vullnetare pensionale	0,100% ¹⁹	0,075% ²⁰
Kompensimi për transferimin		
Numri i ditëve **	Shuma e kompensimit për transferimin	Shuma e kompensimit për kalimin
Numri i ditëve ≤ 360	10 euro	10 euro
Numri i ditëve > 360	Nuk paguhet kompensim por transferimin	Nuk paguhet kompensim për transferimin

* FPër anëtarët që janë pjesë e skemës profesionale pensionale shoqëria mund të përcaktojë shumë më të ulët të këtij kompensimi

** Numri i ditëve është përcaktuar mbi bazën e numrit të ditëve nga data kur anëtarit ka fituar statusin e anëtarit në fondin ekzistues vullnetar pensional deri në datën e lidhjes së marrëveshjes për anëtarësi me fondin e ardhshëm vullnetar pensional.

pensional, që llogaritet në çdo datë të vlerësimit të mjeteve të fondit vullnetar pensional (në përputhje me rregullativën nënligjore në fuqi, data e vlerësimit është çdo ditë) dhe paguhet njëherë në muaj. Kompensimi për transferimin paguhet në rast të kalimit të një anëtar nga një fond vullnetar pensional në një tjetër fond vullnetar.

Ligji i përcakton shumat maksimale, ndërsa liria e shoqërive është që të përcaktojnë shumat e llojeve veçmas të kompensimeve në kuadër të maksimumit ligjor.

Kompensimet që i paguajnë shoqëritë që menaxhojnë me fondet vullnetare pensionale në Republikën e Maqedonisë janë paraqitur në Tabelën 6.7.

Në fillimin e punës së fondit vullnetar pensional, NLB paguante 5,25% kompensim nga kontributet, ndërsa në muajin mars të vitit 2011 e uli deri në 3,80%. Në fillim të punës së fondit vullnetar pensional, kompensimi nga kontributet që i arkëtonte KB Prvo arrinte 5,50%, nga 24 prill i vitit 2010 e reduktoi deri në 4,00% dhe që nga 1 qershori i vitit 2013 e uli në 2,90%. Në vitin 2011 që të dyja shoqëritë e reduktuan kompensimin nga mjetet dhe ai tani arrin 0,100% tek NLB dhe 0,075% tek KB Prvo.

Pagesa e kompensimeve (në mijë denarë) nga ana e shoqërive që menaxhojnë me fondet vullnetare pensionale gjatë vitit 2015, sipas muajve dhe llojit të kompensimit, jepet në Tabelën 6.8.

Provizionet transaksionale në lidhje me transaksionet e fituara ose gjatë transferimit të mjeteve të fondit vullnetar pensional, paguhet nga mjetet e fondit vullnetar pensional dhe i paguajnë subjekte juridike që kryejnë shërbime me letra me vlerë. Provizionet transaksionale llogariten si përqindje e vlerës së çdo transaksioni të lidhur. Nga mjetet e fondit vullnetar pensional, për çdo transaksion të lidhur në Bursën maqedonase të letrave me vlerë paguhet edhe provizioni për Bursën maqedonase të letrave me vlerë dhe për Depozituesin qendror për letrat me vlerë. Gjatë vitit 2015 nga NLBv u paguan në total 0,29 milionë denarë provizione transaksionale, ndërsa nga KBPv u paguan në total 0,08 milionë denarë provizione transaksionale

Tabela 6.8. Kompensime të paguara nga ana e shoqërive në vitin 2015 (në mijë denarë)

	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qer-shor	Korrik	Gusht	Shta-tor	Tetor	Nën-tor	Dhje-tor	Total
NLB - total	373	415	444	415	403	439	436	423	468	485	532	910	5.742
nga kontributet	126	159	178	142	127	160	152	137	180	186	222	589	2.356
e mjeteve	247	256	267	273	276	279	284	286	288	299	311	321	3.386
KB Prvo –totali	446	465	517	446	433	502	432	430	444	504	567	1.019	6.206
nga kontributet	245	252	292	214	197	260	183	179	191	242	292	735	3.283
e mjeteve	201	213	225	232	236	242	249	251	253	262	275	284	2.923

¹⁷ Nga 1 mars i vitit 2011 (më parë ishte 5,25%).

¹⁸ Nga 1 qershori i vitit 2013 (më parë ishte 4,00%).

¹⁹ Nga 1 marsi i vitit 2011 (më parë ishte 0,15%).

²⁰ Nga 1 janari i vitit 2011 (më parë ishte 0,15%).

6.8 *Pagesa e kompensimeve pensionale të financimit kapital të sigurimit vullnetar pensional*

Kushtet për fitimin e të drejtës së kompensimit pensional dhe pagesës së kompensimit pensional nga shtylla e tretë janë më liberale në raport me shtyllën e dytë, por gjithsesi duke pasur parasysh se ato janë kursime pleqërie. Përkatësisht, mjetet mund të tërhiqen më së shumti dhjetë vjet përpara moshës së fitimit të së drejtës për pension pleqërie në përputhje me Ligjin për sigurimin indalidor dhe pensional, që për momentin nënkupton më së pakti në moshën 54 vjeç për meshkuj dhe përkatësisht 52 vjeç për gratë. Po ashtu, mjetet mund të tërhiqen në rast kur tek anëtari është verifikuar paaftësia e tij e përgjithshme për punë nga ana e Komisionit për vlerësimin e aftësisë së punës pranë Fondit të sigurimit pensional dhe invalidor të Maqedonisë, pa marrë parasysh moshën. Në rast të vdekjes së një anëtari të fondit vullnetar pensional, mjetet e llogarisë së anëtarit bëhen pjesë e tepricës dhe me to procedohet në përputhje me Ligjin e trashëgimisë.

Mjetet e shtyllës së tretë shfrytëzohen sipas zgjedhjes së anëtarit në gjashtë llojet vijuese të kompensimeve pensionale:

- Pagesë e njëhershme ose disa herësh e mjeteve;
- Anuitet pensional që paguhet nga shoqëria e sigurimit, e autorizuar për atë qëllim ;
- Tërheqje të programuara të siguruara nga shoqëria që menaxhon me fondin vullnetar pensional, ose
- Kombinimi i opsioneve të mësipërme.

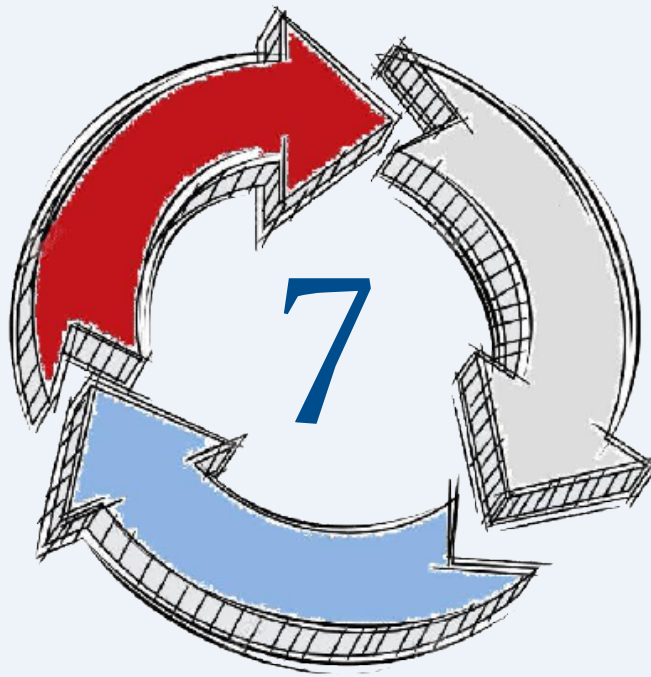
Sigurimi i pensioneve dhe kompensimeve pensionale, që paguhet nga shtylla e dytë dhe e tretë, është rregulluar me Ligjin për pagesën e pensioneve dhe kompensimeve pensionale nga financimi kapital i sigurimit pensional.

Në vitin 2015 u realizuan 166 kompensime pensionale dhe pagesa nga shtylla e tretë. Pjesa më e madhe e kompensimeve pensionale ishin për rastet e moshës, më saktësisht pjesa më e madhe në formën e pagesave të njëhershme, ndërsa në vitin 2015 mjete të dy anëtarëve me llogari profesionale paguheshin edhe në formën e pagesave të shumëhershme. Gjithashtu, një personi me llogari individuale vullnetare iu pagua kompensim pensional për rast invaliditeti, në formën e pagesës së njëhershme. Një pjesë e vogël e pagesave të shtyllës së tretë ishin për rast vdekjeje të anëtarëve, me pagimin e trashëgimisë. Një vështrim i detajuar i kompensimeve pensionale të realizuara dhe pagesave për anëtarët e shtyllës së tretë, sipas fondeve vullnetare pensionale dhe llojit të llogarisë për vitin 2015 është dhënë në Tabelën 6.9.

Tabela 6.9. Kompensimet e realizuara pensionale dhe pagesat e anëtarëve të shtyllës së tretë

Lloji i kompensimit pensional/Fondi vullnetar pensional	NLBv		KBPv		Totali
	Llogari ind.	Llogari prof.	Llogari ind.	Llogari prof.	
Mosha – pagesa e menjëhershme	10	9	24	105	148
Mosha – pagesa të shumëhershme	0	2	0	0	2
Invaliditeti – pagesë e njëhershme	1	0	0	0	1
Trashëgimia	4	4	0	7	15
Totali	15	15	24	122	166

Marketingu dhe agjentët e shoqërive pensionale

Për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve ekzistues dhe të ardhshëm të financimit kapital të sigurimit pensional dhe sigurimit fer dhe objektiv të opinionit, marketingu bëhet në një ambient të rregulluar, në përputhje me ligjin dhe aktet nënligjore.

Punët në marketing janë aktivitete, qëllimi i të cilave është reklamimi i shoqërive pensionale dhe i fondeve të detyrueshme dhe vullnetare pensionale dhe informimi e lidhja e marrëveshjeve të anëtarësisë në fondet vullnetare dhe të detyrueshme pensionale si dhe për pagesën e mjeteve të fondeve të detyrueshme dhe vullnetare pensionale. Këto aktivitete përfshijnë : reklamimin e punës së shoqërive pensionale dhe fondeve pensionale me të cilat menaxhojnë, informimi për karakteristikat e sigurimit të detyruar dhe vullnetar pensional të financimit kapital, informimi për kompensimet dhe provizionet transaksionale, informimi për kontributet e fondeve të detyrueshme dhe vullnetare pensionale, informimi për portofolin e investimeve të fondeve të detyrueshme dhe vullnetare pensionale, informimin për llogaritë individuale, llogaritë vullnetare individuale dhe llogaritë profesionale, anëtarësimi dhe kalimi i anëtarëve nga një fond i detyrueshëm pensional në një tjetër, anëtarësimi dhe kalimi i anëtarëve nga një fond vullnetar pensional në një tjetër fond vullnetar pensional, lidhja e marrëveshjeve për tërheqjet e programuara, marrëveshjet për pagesa të njëhershme dhe kontrata për pagesa me disa pjesë dhe aktivitete të tjera për shkak të reklamimit dhe sigurimit të informacioneve që lidhen me punën e shoqërive dhe fondeve pensionale. Shoqëritë pensionale mund të kryejnë punë marketingu të fondit pensional në ambientet e veta, në ambientet e bashkëpunëtorëve të vet afaristë për marketing ose jashtë tyre, direkt ose përmes komunikimit adekuat (telefon, faks, internet). Ambientet e marketingut duhet të plotësojnë kushtet e përcaktuara me normat ligjore.

Për shkak të mundësisë që MAPAS të mund të realizojë funksionin e vet mbi materialet e marketingut, shoqëria pensionale është e detyruar që ta dorëzojë deri tek MAPAS, në fotokopje ose në ndonjë tjetër form, çdo material të publikuar, në një afat prej tre ditësh nga dita e publikimit të tij. Në rast kur MAPAS konstaton se ndonjë reklamë ose material tjetër i shkruar mund të shkaktojë konfuzion, mundet që me vendim ta ndalojë publikimin e tij të mëtejshëm ose shpërndarjen dhe të urdhërojë publikimin e ndryshimeve të atij materiali në një afat që vetë do ta përcaktojë.

Personi që merret me marketing, d.m.th., agentit, mund të jetë person i punësuar në shoqëri pensionale, ose ndonjë person tjetër që është angazhuar me kontratë nga ana e shoqërisë pensionale. Agjenti mund të kryejë punë marketingu të fondeve pensionale dhe /ose të lidhë kontratë anëtarësie ose për pagesën e mjeteve vetëm për fondet pensionale me të cilat menaxhon shoqëria pensionale në të cilën është i punësuar ose është i angazhuar me kontratë. Agjenti domosdoshmërisht merr pjesë gjatë lidhjes së kontratës së anëtarësisë në fondin pensional, në kontratën e kalimit, në kontratën për tërheqjet e programuara, kontratën për pagesën e njëhershme dhe është i detyruar që ta nënshkruajë këtë kontratë. Agjenti është i detyruar që të gjitha kontaktet me anëtarin, me anëtarin në pension ose me personat që kanë të drejtë të bëhen anëtarë dhe anëtarët në pension të fondeve pensionale, t'i kryejë

personalisht dhe nuk mundet që të lidhë marrëveshje përmes një personi tjetër. Po ashtu, agjenti ka një rol të madh edhe gjatë zgjedhjes së llojit të pagesës së pensionit nga siguri pensional i financimit kapital nga ana e anëtarit dhe është i obliguar që personalisht t'i prezantojë ofertat për pensionet e ardhshme të projektuara të anëtarit që ka parashtruar kërkesë për kotacion, me një sqarim të detajuar të karakteristikave dhe sugjerimeve të dobishme për të gjitha llojet e pagesave të pensione.

Personi mund të kryejë punë marketingu vetëm me evidentimin e tij në Regjistrin e agjentëve, që e udhëheq MAPAS. MAPAS i përcakton mënyrën dhe procedurën e dhënies së provimit për agjent dhe mënyrën e procedurës për evidentimin e personit në Regjistrin e agjentëve.

Në vitin 2015 u zhvillua provimi për agjentë në dy sesione provimi, ku nga gjithsej 21 pjesëmarrës prezent të paraqitur për dhënien e provimit, kaluan 15 ose 71% të kandidatëve prezentë.

Gjatë vitit 2015 u krye një regjistrim i 14 agjentëve të NLB. Gjithashtu, u realizua edhe rinovimi vjetor i regjistrimit të agjentëve, në total 321 agjentë, prej të cilëve 138 agjentë nga KB Prvo dhe 183 të NLB-së. Gjatë vitit 2015, gjithsej 2 agjentë të NLB-së humbën statusin e agjentit.

Lidhur me numrin e kontratave të anëtarësisë në fondet e detyrueshme pensionale që i lidhin agjentët që nga fillimi i funksionimit të sistemit, në Grafikun 7.1 mund të vërehet se pjesa më e madhe e agjentëve të cilët mesatarisht kanë lidhur edhe pjesën më të madhe të kontratave të anëtarësisë regjistrohet në vitin 2005, duke pasur parasysh se të njëjtin vit u regjistrua fillimi i sistemit, ndërsa deri më 31.12.2005, ishte afati i fundit anëtarët vullnetarë të zgjedhin nëse do të përfshihen në sistemin me dy shtylla dhe të lidhin kontratë. Në vitet në vijim, numri i agjentëve që lidhën kontrata u ul në kontinuitet nga viti në vit, ndërsa njëherazi u rrit numri mesatar i kontratave të lidhura sipas agjentëve deri në vitin 2012. Në vitet në vijim është regjistruar rënie e numrit mesatar të kontratave të lidhura për çdo agjent, duke u ulur në masë të madhe numri mesatar i kontratave të lidhura sipas agjentëve gjatë dy viteve të fundit.

Një analizë e ngjashme për numrin e kontratave të lidhura për anëtarësim në fondet vullnetare pensionale, që i lidhin agjentët nga fillimi i funksionimit të shtyllës së tretë, mund të shihet në Grafikun 7.2. Mund të vërehet se në vitin 2010 numri i agjentëve që kanë lidhur kontrata anëtarësimi është më i madh, ndërsa numri mesatar i kontratave sipas agjentëve është më i vogël. Në vitin 2014 regjistrohet vlera më e madhe lidhur me numrin mesatar të kontratave sipas agjentëve dhe një numër relativisht i ulët i agjentëve që kanë lidhur kontrata. Në vitin 2015, krahasuar me vitin 2014 është ulur edhe numri i agjentëve që kanë lidhur kontrata dhe është ulur numri mesatar i kontratave të lidhura sipas agjentëve.

Grafiku 7.1. Numri i agjentëve që kanë lidhur kontrata anëtarësimi në fondet pensionale të detyrueshme dhe numri mesatar i kontratave për çdo agjent

Grafiku 7.2. Numri i agjentëve që kanë lidhur kontrata anëtarësimi në fondet vullnetare pensionale dhe numri mesatar i kontratave sipas agjentëve.

